

מסכת יבמות פרק א' - "חמש עשרה נשים"

1. ב, א - ג, א

רפ"י

בא מְשֻׁנָּה

חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים,

פּוֹטְרוֹת צְרוּתֵיהֶן,

וְצְרוֹת צְרוּתֵיהֶן,

מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיְבוּס,

עַד סוֹף הָעוֹלָם.

וְאֵלוֹ הֵן:

בְּתוּ,

בֵּת בְּתוּ,

בֵּת בְּנוּ,

בֵּת אֶשְׁתּוּ,

בֵּת בְּנָה,

בֵּת בְּתָה,

חֲמוּתוֹ,

אִם חֲמוּתוֹ,

אִם חֲמִיו,

אֲחוּתוֹ מֵאִמּוֹ,

אֲחוּת אִמּוֹ,

אֲחוּת אֶשְׁתּוֹ,

אֶשֶׁת אֲחִיו מֵאִמּוֹ,

בב, וְאֶשֶׁת אֲחִיו שְׁלֵא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ,

וְכַלְתּוֹ.

הָרִי אֵלוֹ פּוֹטְרוֹת צְרוּתֵיהֶן, וְצְרוֹת צְרוּתֵיהֶן,

מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיְבוּס, עַד סוֹף הָעוֹלָם.

וְכוֹלֵן,

אִם מֵתוֹ,

אוּ מֵיָאֵנוּ,

אוּ נִתְגַּרְשׁוּ,

אוּ שֶׁנִּמְצְאוּ אֵילוֹנִית -

צְרוּתֵיהֶן מוֹתְרוֹת.

וְאִי אֶתָּה יָכוֹל לֹמַר: בְּחֲמוּתוֹ,

וּבְאִם חֲמוּתוֹ,

וּבְאִם חֲמִיו,

שֶׁנִּמְצְאוּ אֵילוֹנִית, אוּ שֶׁמֵּיָאֵנוּ.

בִּיצַד פּוֹטְרוֹת צְרוּתֵיהֶן?

הֵיטָה בְּתוּ, אוּ אַחַת מִכָּל הָעֲרִיּוֹת הָאֵלוֹ, נִשְׁוֹאוֹת לְאֲחִיו,

וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת,

וּמֵת,

כִּשְׁם שֶׁבְּתוֹ פְּטוּרָה כִּךְ צְרָתָה פְּטוּרָה.

הֵלֶכָה צְרָת בְּתוֹ וְנִשְׁאֵת לְאֲחִיו הַשְּׂנִי, וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת, וּמֵת,

כִּשְׁם שֶׁצְרָת בְּתוֹ פְּטוּרָה כִּךְ צְרָת צְרָתָה פְּטוּרָה.

אֲפִילוּ הֵן מֵאָה.

בִּיצַד אִם מֵתוֹ צְרוּתֵיהֶן מוֹתְרוֹת?

הֵיטָה בְּתוּ, אוּ אַחַת מִכָּל הָעֲרִיּוֹת הָאֵלוֹ, נִשְׁוֹאוֹת לְאֲחִיו,

וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת,

מֵתָה בְּתוֹ אוּ נִתְגַּרְשָׁה,

וְאַחַר כִּךְ מֵת אֲחִיו צְרָתָה מוֹתְרוֹת.

וְכָל הַיְכוּלָה לִמְאֵן וְלֹא מֵיָאֵנָה -

צְרָתָה חוֹלְצָת וְלֹא מִתֵּיבֵמַת.

מתני' חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן. כדתני [סיפא] שאם

היתה אחת מהן נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומת בלא

בנים שתייהן פטורות וטעמא יליף בגמרא:

וצרות צרותיהן עד סוף העולם. במתני' מפרש:

חמותו. שמת בעלה ונשאה אחיו ומת בלא בנים:

ואם חמותו ואם חמיו. שתייהן אסורות לו משום ערוה

כדכתיב (ויקרא יח) ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה

ואת בת בתה ויש בכלל זה חמותו ואם חמותו ואם חמיו

כדמפרש (ואזיל) באלו הן הנשרפין (סנהדרין ד' עה.) ובתו

(ובת בתו ובת בנו) דהכא בבתו מאנוסתו קמיידי וכן בתו

ובת בנו דאילו בתו מאשתו היינו בת אשתו דכיון דכתיב

(שם) אשה ובתה לא שגא ממנו ליש מאיש אחר אבל בתו

מאנוסתו לא ילפא ליה מהכא דאשה עיי קדושין משמע

שהוא אישות ומקרא אחרינא נפקא כדמפרש בגמרא:

אחותו מאמו. שנשאת לאחיו מאביו ומת וכן אחות אמו

שנשאה אחיו מאביו שאין חיוב יבוס אלא באחיו מן האב

דכתיב (דברים כה) כי ישבו אחים יחדו וילפינן אחוה אחוה

מבני יעקב מה להלן מן האב אעייפ שאין מן האם הי"נ ליש:

ואשת אחיו מאמו. שמת ונשאה אחיו מאביו שהיתה נכרית

אצלו ומת בלא בנים ונפלה לפני יבם זה לייבוס אסורה לו

לפי שהיתה אשת אחיו מאמו תחלה ואסורה לו עולמית

דכתיב (ויקרא יח) ערות אשת אחיך ודרשינן לה בפי' הבא על

יבמתו (לקמן ד' נה.) אחיך בין מן האב בין מן האם:

ואשת אחיו שלא היה בעולמו. כגון ראובן שמת בלא בנים

ונולד לו אח לאחר מיתה ושמנו לוי ועמד שמעון וייבם אשתו

ולו אשה אחרת ומת בלא בנים ונפלו שתייהן לפני לוי שתייהן

פטורות לפי שאשת ראובן שנשאת לשמעון אסורה ללוי וענוש

כרת עליה לפי שאשת אח בכרת כשאר עריות שבפרשה

דכתיב ככולהו כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו

ובמקום מצות יבוס כשמת בלא בנים שריה רחמנא ואשת

אחיו שלא היה בעולמו שמת קודם לידתו לא שרא ליה

דכתיב כי ישבו אחים יחדיו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם

והלכך משמת ראובן נאסרה על לוי איסור עולם כאשת אח

שיש לה בנים ואפילו עכשיו שנפלה לפניו מכח נשואי אחיו

שמעון שהיה בעולמו אסורה לו בשביל ראובן וכשם שהיא

אסורה לו כך צרתה אשת שמעון האחרת אסורה דילפינן

לקמן על כל העריות העומדות עליו בכרת שנפלו לפניו לייבוס

עם צרותיהן שתייהן פטורות ואם נשאן ענוש כרת שמאחר

שפטור הכתוב עומדות עליו באיסור אשת אח שיש לו בנים:

וכלתו. שמת בנו ונשא אחיו כלתו אסורה לו לעולם ואפילו

לאחר מיתת בנו:

וכולן שמתו. שמתה בתו קודם לאחיו או מיאנה והיכי

משכחת לה מיאון בבתו והרי הוא קיים ואין מיאון אלא

ביתומה משכחת לה כגון שאביה השיאה לה לאחד ונתגרשה

כשהיא קטנה ושוב אין לאביה רשות בה והלכה ונשאת

לאחיו בעודה קטנה ויצאה במיאון ובפי' בייש (לקמן קט.) קרי

לה יתומה בחיי האב ואם נתגרשה מאחיו או מיאנה באחיו

או נמצאת אילונית שמקחו מקח טעות ולא היא אשת אחיו

וכשמת אחיו הרי היא כמו שאינו אשתו ומתיבמת צרתה:

ואי אתה יכול לומר כו'. שכבר ילדו מאחר קודם שנישאו

לאחיו הלכך לאו אילונית היא ומיאון נמי ליכא שהרי גדולות

הן ואין ממאנת אלא יתומה קטנה כדמפרש לקמן בפי' בייש:

כשם שבתו פטורה. שהרי אסורה לו ואין שם אח אלא הוא

כך צרתה פטורה כדיליף בגמרא:

הלכה צרת בתו ונשאת לאחיו השני. דהיכא דיש אח אחר

שתייהן מותרות לו אינן פטורות שהרי יש כאן מצות יבוס

ומתיבמת האחת והשניה פטורה דכתיב את בית אחיו

(דברים כה) בית אחד הוא בונה ולא שתים ואם ייבם האחד

את צרת בתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים וחזרו ונפלו

לפניו:

כשם שצרת בתו פטורה. שנאסרה עליו משעת נפילת אחיו

הראשון שנפלה עם בתו לפניו ופטררה בתו הימנו והרי היא

עליו כאשת אח שיש לו בנים ואסורה לו עולמית:

כך צרת צרתה. אשת אחיו השני האחרת פטורה שזו פוטרתה

וטעמא יליף בגמרא מלצרור (ויקרא יח) שצרת ערוה פוטרת

צרתה: ואפי' הם ק'. אחים והלכה צרת צרתה של בתו

ונתיבמה לאחיו השלישי ולו אשה אחרת ומת בלא בנים

שתייהן נאסרות על זה וכן לעולם: צרתה מותרת. להתייבם

לו שהרי בשעת זיקת יבוס אינה צרתה:

וכל היכולה למאן ולא מיאנה ומת אחיו הואיל וקידושיה אינה אלא מדרבנן וזיקת

נפילתה מדרבנן אינה פוטרת צרתה מן החליצה ולהתייבם

אסורה כדמפרש טעמא בגמרא שנראית צרת ערוה:

רָש"י

גמ'

מכדי כולהו מאחות אשה ילפינו, עריות מה שפטורות מן הייבום:

מאחות אשה ילפינו. לקמן בשמעתין:

ור"ש היא. דאמר בפי' ד' מיתות (סנהדרין מט:): שריפה חמורה ולהכי תנא רישא בתו ובת בתו כולהו עד אם חמוי בשריפה:

בחמותו כתיב. ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה היא באש ישרפו (ויקרא כ:):

כלתו בסקילה. בפי' ד' מיתות (שם דף נג.) וכל שאר עריות דמתני' אינן במיתת בית דין אלא בכרת:

כיון דאתיא מדרשא. ליאסר עליו חביבא ליה לתנא ואקדמה ברישא ולקמן מפרשי לה:

כולהו נמי. לענין פטור ייבום מדרשא אתיין מאחות אשה. עיקר איסורייהו. שאסורים משום ערוה בכל מקום בהדיא כתיב בהו אבל בתו מאנוסתו דאירי בה במתני' עיקר איסורה מדרשא אתיא:

אתיא הנה הנה. לאיסורא אתיא זמה זמה לשריפה דבתו מאשתו וכן בת בתו ובת בנו ילפא מערות אשה ובתה לא תגלה והרי בתו מאשתו בכלל בת אשתו אבל בתו מאנוסתו לא משתמעא דכתיב ערות אשה ולשון אישות דעל ידי קידושין משמע וגלי רחמנא בבת בתו ובת בנו מאנוסתו בהאי קרא ערות בת בנך או בת בתך והכא לשון אישות לא כתיב ואכתי בתו לא כתיב הכא וילפינו בג"ש כתיב הכא בקרא דאנוסה כי ערוה הנה וכתיב בקרא אחרינא דאישות שארה הנה מה התם בתו כבת בתו אף כאן בתו כבת בתו:

אתיא זמה זמה. לשריפה כתיב הכא בבתו מאשתו זמה היא וכתיב בשריפה זמה היא באש ישרפו מה להלן שריפה אף כאן שריפה ובתו מאנוסתו הא ילפינו מהנה הנה מבת אשתו:

ליתני אחות אשה לבסוף. דכולהו מינה ילפי' לענין פטור ייבום לקמן:

להאי בבא. כל איסור [אחוותא] ליתני לבסוף ויקדים כלתו לאחותו כי היכי דתיהוי אחות אשה לבסוף:

קורבי קורבי. הנך דקריב ליה טפי נקט ברישא:

דקורבי עצמו. ואין בכולן קרובות כאלו: **למטה זידה.** דאשתו ואע"ג דהנך לאו משום קורבה דידיה אסירן ליה:

למעלה זידה. חמותו ולמעלה דידיה לא מצי למיתני מידי דהא אמו לא אתיא ליה לייבום שהרי אסורה לאחיו מאביו משום אשת אביו:

תני אחותו ואחות אמו דקורבי עצמו. טפי מכלתו דכלתו לאו קרובתו היא אלא מכח קדושי בנו נאסרה עליו:

ובדין הוא דליקדמה לכלתו. מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו:

דלאו משום קורבא הוא דאסור. כלומר וכיון דקרובין נקט ואזיל וכלתו ואשת אחיו שלא היה בעולמו ואשת אחיו מאמו לאו משום קורבא דידיה הוא דאסירן ליה בדין הוא דליתני כלתו מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו ומקמי אשת אחיו מאמו נמי משום דכלתו חמירא טפי מנייהו והוה ליה למנקט חומרי כיון דלא מצי למינקט קורבי:

גְּמָרָא

מכדי כולהו מאחות אשה ילפינו, ליתני "אחות אשה" ברישא!

וכי תימא: תנא חומרי-חומרי נקט, ורבי שמעון היא, דאמר שריפה חמורה

אי הכי, ליתני חמותו ברישא, דעיקר שריפה בחמותו כתיבא! ועוד, בתר חמותו ליתני כלתו, דבתר שריפה סקילה חמורה!

אלא, בתו, פיון דאתיא מדרשא חביבא ליה.

גא, כולהו נמי מדרשא אתו!

נהי לענין ייבום אתיין מדרשא, עיקר איסורייהו בהדיא כתיב בהו, בתו, עיקר איסורא מדרשא.

דאמר רבא:

אמר לי רב יצחק בר אבדימי:

אתיא "הנה" ² (ויקרא יח, י) "הנה" ³ (ויקרא יח, יז),

אתיא "זמה" ⁴ (ויקרא יח, יז) "זמה" ⁵ (ויקרא כ, ד).

השתא דאמרת כל מלתא דאתיא מדרשא חביבא ליה, ליתני אחות אשה לבסוף!

אידי דאירי באיסור אחוותא, תנא: "אחות אשתו".

וליתנייא להאי בבא לבסוף!

אלא, תנא קורבי-קורבי נקט,

תנא: "בתו ובת בתו בנו" - דקרובי עצמו,

ואידי דתנא שלשה דורות למטה דידיה,

תנא נמי: שלשה דורות למטה דידיה.

ואידי דתנא: שלשה דורות למטה דידיה,

תנא שלשה דורות למעלה דידיה.

ותנא "אחותו ואחות אמו" - דקרובי עצמו.

ואידי דאירי באיסור אחוה,

תנא "אחות אשתו".

ובדין הוא דליקדמה לכלתו מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו,

דלא משום קורבא הוא דאסירא,

אלא אידי דאירי באיסור אחוה,

תנא "אשת אחיו שלא היה בעולמו",

והדר תנא "כלתו".

¹ ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה היא באש ישרפו אותו ואתה (ויקרא כ, ד)

²

³

⁴

⁵

2. ג, א

ר"י

מאי איריא דקתני פטורות. דמשמע פטורות הן ואי בעי מייבם:
ליתני אסורות. דהא ודאי אסורות הן מאחר שאינן זקוקות לייבום וקיימי באיסור אשת אח:
ה"א אסורות. לייבום וחליצה לא משתמעא מהכא שאין איסור בחליצה והוה אמינא מיחלץ חלצי על כרחו שאין אשת אח מאב בלא בניס נפטרת בלא חליצה:
מאי קעביד. והלכך לא שייך לשון איסור בחליצה אלא לשון פטור:
אלמה לא. שייך [לשון] איסור הא ודאי שייך שאם אתה אומר חולצת אתי למימר מתייבמת:
כיון דבמקום מצות יבום הוא דאסירה. צרת הבת וכדמפרש במתני' דמשפטה הכתוב מזיקת ייבום קיימא ליה באשת אח שיש לו בנים:
שלא במקום מצוה שריא. כגון נכרי שנעשה חתנו ולו אשה אחרת ומת מותרת אשתו לחמו כדתנן לקמן (דף יג.) גבי שש עריות חמורות מאלו במתני':
משום הכי תנא פטורות. דאי תנא אסורות משמע שהבת אוסרתה עליו ליקח [וקי"ן] שלא במקום מצוה אבל פטורות לא משתמע איסורא משום צרתה של בת אלא הבת פוטרתה מייבום ואיסורא שכיב עלה ממילא דהויא באיסור אשת אח שיש לה בנים ומשום אשת אח הוא דמיתסר שלא במקום מצוה דליכא איסור אשת אח עלה שריא:
וליתני מן הייבום לחודיה. דהא עיקר מצוה היא וחליצה ממילא משתמע:
ה"א מיחלץ חלצה. שלא להפקיע מצות ייבום אבל יבומי לא משום גזירת הכתוב דלצרור קמ"ל מתני' הואיל ופטרה הבת מזיקת יבום פטורה מן החליצה דכל העולה לזיקת ייבום עולה לזיקת חליצה וכל שאין עולה לזיקת ייבום פטורה מן החליצה וכל היכא דאמרינן חולצת ולא מתייבמת משום ספקא הוא:
וניתני ייבום ברישא. דהוא עיקר דהא כתיב אם לא יחפוץ האיש לקחת וחלצה (דברים כה) הא אם חפץ לייבם מייבם אלמא מצות ייבום ברישא:
אבא שאול היא. בפי החולץ (לקמן לט:) אבא שאול אומר הכונס יבמתו לשום נוי ולשום אישות כאילו פוגע בערוה וקרוב בעיני להיות הולד ממזר:

["הרי אלו פטורות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום, עד סוף העולם"].

ומאי איריא דתנא "פטורות" ליתני 'אסורות'!

אי תנא 'אסורות', הוה אמינא: אסור לייבם, אבל מיחלץ חלצה, קא משמע לן.

וליתני: אסורה לחלוץ!

מאי קעביד?

אלמה לא?
 אם אתה אומר "חולצת" מתייבמת!

כיון דבמקום מצוה הוא דאסירה צרה, וְשָׁלָא בְּמִקוּם מִצְוָה - שָׁרְיָא, מְשוּם הַכִּי תִּנִּי: "פֹּטוּרוֹת".

ומאי איריא דתני: "מן החליצה ומן הייבום"? ליתני: מן הייבום לחודיה!

אי תנא: "מן הייבום", הוה אמינא: מיחלץ חלצה, יבומי לא מייבמה, קא משמע לן:
 כל העולה לייבום - עולה לחליצה, וְכָל שְׂאִינּוּ עוֹלָה לְיִיבוּם - אֵינּוּ עוֹלָה לְחִלְצָה.

וליתני: מן הייבום ומן החליצה!

אי נמי, 'מן החליצה' לחודה!

אבא שאול היא, דאמר: מצות חליצה קודמת למצות ייבום.

3. ג, א-ב

רפ"י

מנינא דרישא. דמשמע ט"ו ותו לא:

מנינא דסיפא. הרי אלו פוטרות דמשמע אלו ותו לא:

דרב ורב אסי. דאמר רב צרת סוטה אסורה שאם זינתה אשתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתייהן פטורות ורב אסי אמר צרת אילונית אסורה שאם היה נשוי אילונית ואשה אחרת ומת בלא בנים שתייהן פטורות ותרוייהו בפירקין (דף יא.):

צרת ממאנת. הרי שהיה לאחיו יתומה קטנה ואשה אחרת ומת ומיאנה הקטנה ביבם זה היא וצרתה אסורה לו ומתניי אשמעי דאף ע"ג דאסירא עליה לא מיפטרה מחליצה דהך איסורא מדרבנן היא כדאיתא בפירקין גזירה משום צרת בתו ממאנת:

מחזיר גרושתו. אחיו שגרש אחת משתי נשיו ונשאת לאחר ועבר והחזירה לאחר מיתת בעלה ומת בלא בנים שתייהן אסורות להתיבם ואשמועינן מיעוטא דמתניי דחליצה בעיא:

ליתנינהו. לסוטה ואילונית בהדי הנך דמתניי הואיל ופוטרות צרותיהן:

לפי שאינן בצרת צרה. דכל הנך דמתניי איכא למיתני הלכה צרתה ונשאת לאחיו השני כו' שהרי אינה ערוה אלא לזה אבל לאחיו השני ראויות הן ואם ייבם אפי' את הצרה ולו אשה אחרת ומת ונפלו לפני זה פטורה אף הנכרית מפני שהיא צרת צרתה של בתו אבל בסוטה ואילונית ליכא למיתני הלכה צרתה ונשאת לאחיו השני דהא על כל האחין היא אסורה ושהאיסור בא לה מכח קדושי בעלה הראשון וכולן שוין בהן:

["חמש עשרה נשים"]

...
הרי אלו פוטרות..."]

מנינא דרישא למעוטי מאי?

ומנינא דסיפא למעוטי מאי?

גב, למעוטי דרב ורב אסי.

לרב ולרב אסי - למעוטי מאי?

אי סבירא להו דהדדי:

חדא - למעוטי צרת ממאנת,

וחדא - למעוטי צרת מחזיר גרושתו.

ואי לא סבירא להו דהדדי:

חדא - למעוטי דחבריה,

וחדא - למעוטי או צרת ממאנת, או צרת מחזיר גרושתו.

לרב ולרב אסי, ליתנינהו!

לפי שאינה בצרת צרה.

4. ג, ב

רפ"י

מנה"מ. דערוה וצרתה וצרת צרתה לעולם פטורות:
עליה מה תלמוד לומר. לכתוב לגלות ערותה בחייה ותשמע נמי שבחיי אשתו נאסרת עליו אחותה ולאחר מיתה מותרת:
שומע אני. אפ"י נפלה לפניו לייבום אחת מן העריות תתייבם:
לצרו. צרות הרבה משמע מדלא כתיב לצור:
זדונה כרת. בפרשת עריות (ויקרא יח) כתיב בטר כולהו ונכרתו הנפשות העושות וכל שזדונו כרת שגגתו חטאת כדילין בפירקין (דף ט. ט.):
ט"ו נשים. תו ליכא עריות בכרת חוץ משש עריות של משנתנו שאין בהם צד ייבום לעולם:
יכול שאני מרבה כו'. ששואות לאחרים שיהו צרותיהן אסורות לינשא לזה:
שאינ צרה אלא מאח. הואיל ופטרה הכתוב מזיקתו הרי היא עליו באיסור אשת אח שיש לה בנים שהיא בכרת דכתיב ערות אשת אחיך אבל בעלמא לא רמי' איסור אשת אח עלה ושריא ליה:
עונש מניין. אם ייבם ערוה או צרתה:

["חמש עשרה נשים, פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן, מן החליצה ומן היבום עד סוף העולם"].

מנא הני מילי?

דתנו רבנן:

"אשה אל אחותה לא תקח לצרד לגלות ערותה עליה בחייה" (ויקרא יח, יח),

"עליה" - מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: "ויבמה יבא עליה" (דברים כה, ה) -

שומע אני, אפילו באחת מכל עריות האמורות בתורה הכתוב מדבר,

נאמר באן: "עליה" ונאמר להלן: "עליה" -

מה להלן במקום מצוה, אף באן במקום מצוה,

ואמר רחמנא: "לא תקח".

ואין לי אלא היא - צרתה מניין?

תלמוד לומר: "לצרו".

ואין לי אלא צרתה - צרת צרתה מניין?

תלמוד לומר: "לצרו" - ולא לצור.

ואין לי אלא אחות אשה - שאר עריות מניין?

אמרת: מה אחות אשה מיוחדת שהיא: ערוה,

וחייבין על זדונה כרת,

ועל שגגתה חטאת,

ואסורה ליבם,

אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת - אסורה ליבם.

ואין לי אלא הן - צרותיהן מניין?

אמרת: מה אחות אשה מיוחדת שהיא: ערוה,

וחייבין על זדונה כרת,

ועל שגגתה חטאת,

ואסורה ליבם,

וצרתה אסורה,

אף כל שהיא ערוה, וחייבין על זדונה כרת, ועל שגגתה חטאת, ואסורה ליבם - צרתה אסורה.

מבאן אמרו חכמים:

חמש עשרה נשים, פוטרות צרותיהן, וצרות צרותיהן, מן החליצה, ומן היבום, עד סוף העולם.

יכול שאני מרבה אף שש עריות חמורות מאלו, שיהו צרותיהם אסורות?

אמרת: מה אחות אשתו מיוחדת שהיא: ערוה,

וחייבין על זדונה כרת,

ועל שגגתה חטאת,

ואפשר לינשא לאחים,

ואסורה ליבם,

וצרתה אסורה,

אף כל שהיא: ערוה, וחייבין על זדונה כרת, ועל שגגתה חטאת,

ואפשר לינשא לאחים, ואסורה ליבם - צרתה אסורה.

יצאו שש עריות חמורות מאלו,

הואיל דאי אפשר לינשא לאחים, צרותיהן - מותרות.

שאינ צרה אלא מאח.

אזהרה - שמענו⁶,

עונש - מניין?

אמר קרא: "כי כל אשר יעשה מכל התועבת"⁷ (ויקרא יח, כט).

⁶ לא תקח לצרו

⁷ כי כל אשר יעשה מכל התועבת האלה ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם

רַס"י

ה"א אחות אשה מייבמת.
 מייבם:
 מאי טעמא. והלא בכרת קאי
 עלה:
 דאתי עשה. דייבום:
 ודחי את לא תעשה. דמקרא
 ילפינן דאתי עשה ודחי ל"ת
 כדמפרש ואזיל:

טעמא - דכתב רחמנא "עליה",

הא לאו הכי,

הנה אמינא: אחות אשה מייבמת,

מאי טעמא?

דאמרין: "אתי עשה ודחי לא תעשה".

אימר דאמרין: "אתי עשה ודחי לא תעשה" - לא תעשה גרידא.

לא תעשה שייש בו פרת - מי דחיי?⁸

5. ג, ב - ה, ב

רפ"י

לא תלבש שעטנז. וסמך ליה גדילים תעשה לך ודרשינן סמוכין ושרינן כלאים בציצית אלמא אתי עשה ודחי לא תעשה:

שאין חוסמין. אין [סותמין] טענותיה כופה להתייבם לו אלא כופין אותו וחולץ חוסמין לישנא דקרא קא נקט דילף לה מלא תחסום:

וסמך ליה כו'. אלמא דרשינן סמוכין וגבי כלאים בציצית נמי דרשינן:

במשנה תורה דריש. והאי סמוכים דכלאים בציצית במשנה תורה הוא ודרשינן:

סמכו ענין לו. ענין הפרשה סמוכה פרשת מכשף אצל שוכב עם בהמה דגבי הדדי כתיבי:

מכשפה לא תחיה. בספר ואלה שמות:

מה שוכב עם בהמה בסקילה. דכתיב באשה הנרבעת לבהמה דמיהם בס וכל דמיהם בס בסקילה היא דגמרינן (סנהדרין דף כג.) מאוב וידעוני דכתיב בהו ירגמו אותם דמיהם בס (ויקרא כ):

נוציא זה. מכשף:

לסקילה. שהיא מיתה חמורה מכולן:

בכלל מכשפה היו. שנאמר לא תחיה:

להקיש אליהן. שזו מדה בתורה כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא:

נושא אדם אנוסת אביו. שלא נאסרה עליו עולמית אלא אשת אביו כדכתיב (ויקרא יח) ערות אשת אביך ואשת משמע עיי אישות דקדושין:

אנוסת בנו. לאו כלתו היא דאין כלה אלא מקודשת וראויה לחופה: ה"ג ורבנן אי הוה סמך ליה כדקאמרת השתא דלא סמך ליה בשומרת יבם כו'. לא סמך ליה דכתיב לא יקח איש את אשת אביו בנתיים:

["אתי עשה ודחי לא תעשה"].

ותו: לא תעשה גרידא - מנלן דדחי?

דא, דכתיב: "לא תלבש שעטנז ... גדילים תעשה לך"⁹ (דברים כב, יא-יב).

ואמר רבי אלעזר:

סמוכים מן התורה מנין?

שנאמר: "סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר" (תהלים קיא, ח).

ואמר רב ששת אמר רבי אלעזר משום רבי אלעזר בן עזריה:

מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה?

שנאמר: "לא תחסם שור בדישו" (דברים כה, ד),

וסמך ליה: "פי ישבו אחים יחדו" (דברים כה, ה).

ואמר רב יוסף:

אפילו למאן דלא דריש סמוכים בעלמא,

במשנה תורה דריש.

דהא רבי יהודה בעלמא לא דריש, ובמשנה תורה דריש.

ובעלמא - מנלן דלא דריש?

דתניא:

"בן עזאי אומר,

נאמר: "מכשפה לא תחיה" (שמות כב, יז),

ונאמר: "כל שוכב עם בהמה מות יומת" (שמות כב, יח),

סמכו ענין לו - מה שוכב עם בהמה בסקילה (ויקרא כ, טז), אף מכשפה בסקילה.

אמר לו רבי יהודה:

וכי מפני שסמכו ענין לו נוציא זה לסקילה?

אלא,

אוב וידעוני בכלל מכשפים היו, ולמה יצאו?

להקיש להם ולומר לה: מה אוב וידעוני בסקילה¹⁰ (ויקרא כ, כז),

אף מכשפה (שמות כב, יז) בסקילה."

ובמשנה תורה - מנלן דדריש?

דתנן:

"נושא אדם אנוסת אביו ומפוטת אביו.

אנוסת בנו ומפוטת בנו.

רבי יהודה:

אוסר באנוסת אביו ומפוטת אביו" (יבמות צז).

ואמר רב גידל אמר רב:

מאי טעמא דרבי יהודה?

דכתיב: "לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו" (דברים כג, א),

כנף שראה אביו - לא יגלה.

וממאי דבאנוסה כתיב?

מעילייה דקרא,

דכתיב: "ונתן האיש השוכב עמה לאביו הנערה חמשים כסף" (דברים כב, כט)

וסמך ליה: "לא יקח איש [את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו]" (דברים כג, א).

ורבנן?

⁹ לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו. יב גדילים תעשה לך על-ארבע כנפות כסותך אשר תכסה-בה

¹⁰ ואיש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני מות יומתו באבן ירגמו אותם דמיהם במ

רש"י

דמוכח. מוכח למדרשינהו אהדדי סמכינהו. לכתביה רחמנא. לההיא לא יגלה כנף אביו לגבי עריות אי לטפויי לאוי גבי אשת אב קאתי:
לאפנויי. לאנוסתו של אביו דיליף מסמוכים דלעיל:
לא תלבש שעטנז למה לי. שמע מינה לאפנויי ולמדרש סמוכים:
ואפי' מוכרי כסות. שאין מתכוונים להנאת חימום:
צמר ופשתים למה לי. אי לאשמועינן דכלאים צמר ופשתים הוא דקאסר לא צריך דמכדי בכלאים כתיב בגד ותנא דבי ר' ישמעאל כו':
באחד מהם. גבי נגעים בבגד צמר או בבגד פשתים (ויקרא ג):
ואכתי איצטריך. למכתב צמר ופשתים הכא גבי לבישה ואעי"ג דכתיב בגד בהעלאי דמשמע צמר ופשתים דס"ד כו':

אי הוה סמיה ליה - כדקאמר. השתא דלא סמיה ליה, דכתיב: **"לא יקח איש את אשת אביו"** בינתים, בשומרת יבם הכתוב מדבר, ולעבור עליו בשני לאוין.

ובמשנה תורה - מאי טעמא דדריש?

איבעית אימא:
 משום דמוכח.

ואיבעית אימא:
 משום דמופני.

"איבעית אימא: משום דמוכח" - דאם כן, לכתביה רחמנא גבי עריות.

"ואיבעית אימא: משום דמופני" - דאם כן, לכתוב רחמנא **"לא יקח איש את אשת אביו"**, **"לא יגלה כנף אביו"** למה לי?

דב שְׁמַע מִיְנָה: לְאַפְנוּי.

וגבי ציצית נמי,
 איבעית אימא:
 משום דמוכח.

ואיבעית אימא:
 משום דמופנה.

"איבעית אימא: משום דמוכח" - דאם כן לכתביה רחמנא גבי פרשת ציצית, למאי הלכתא כתביה הכא?

"ואיבעית אימא: - משום דמופנה" - מכדי כתב: **"ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך"** (ויקרא יט, ט), **"לא תלבש שעטנז"** (דברים כב, יא) למה לי? שְׁמַע מִיְנָה: לְאַפְנוּי.

הני מצרך צריכי!
 דאי כתב רחמנא: **"לא יעלה עליך"**, הוה אמינא: כל דרך העלאה אסר רחמנא, ואפילו מוכרי כסות, כתב רחמנא: **"לא תלבש שעטנז"** - דומיא דלבישה דאית ביה הנאה. ואי כתב רחמנא: **"לא תלבש"**, הוה אמינא: דוקא לבישה, דנפיש הננייתה, אבל העלאה לא, כתב רחמנא: **"לא יעלה עליך"**!

אם כן לכתוב רחמנא: **"לא תלבש שעטנז"**, **"צמר ופשתים"** - למה לי?

מכדי כתב: **"ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך"**, ותנא דבי רבי ישמעאל:

"הואיל ונאמרו בתורה סתם בגדים,

ופרט לך הכתוב באחד מהן "צמר ופשתים" (ויקרא יג, מז) - אף כל צמר ופשתים."

"צמר ופשתים" דכתב רחמנא - למה לי? שְׁמַע מִיְנָה: לְאַפְנוּי.

ואכתי איצטריך,

רש"י

ותנא דבי רבי ישמעאל. דילפינן אליביה כלאים בציצית מדאייתר צמר ופשתים למיסמכיה לגדילים תעשה לך :

טעמא דכתב רחמנא כו' כל בגדים צמר ופשתים הם. והאי בגדיהם דציצית משמע בין של צמר בין של פשתים ואמר רחמנא עביד ותכלת נמי לפשתים :

ותכלת עמרא. מדשש כיתנא דכתיי (שמות לט) מכנסי בד שש משזר ובד היינו פשתים כדמפרש בבא לו כ"ג במסכת יומא (דף עא:) בד דבר העולה בד בבד תכלת עמרא וכן שאר צבעים האמורים בבגדי כהונה ארגמן ותולעת שני שאין בגדי כהונה אלא מצמר ופשתים דכתיב בספר יחזקאל (מד) ביוה"כ בגדי פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם צמר ש"מ שעבודות החיצונות יש בהם צמר עם פשתן ולא מין אחר ומדמפרש קרא שש באחד מן המינין שמע מינה שאר המינין צמר היו :

סד"א כדרבא. אי לא כתב רחמנא צמר ופשתים הוה דרשי הכנף מין כנף כרבא למימר דלבגד פשתים עשה פשתן ולצמר עשה צמר וצבעיי תכלת אבל כלאים לא קמ"ל דרשא דסמוכין דאפילו כלאים והכי הוי מסקנא דמילתא אלא דקא מפרש ואזיל מילתי דרבא :

כתיב הכנף. עשה ציצית ממין הכנף ואם טלית של משי עשה ציצית של משי וכתוב צמר ופשתים גדילים תעשה לך דמשמע עשה ציצית מצמר ופשתים :

והא תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא. דדריש הכנף מין כנף דהא לתנא דבי רבי ישמעאל טלית של שאר מינין אינה חייבת בציצית דהא בגד כתיב ותנא דבי רבי ישמעאל קאמר כל בגד צמר ופשתים :

איצטריך. צמר ופשתים אע"ג דלא דריש תנא דבי ר' ישמעאל מין כנף לשאר מינין :

סד"א. לגבי טלית של צמר ופשתים דריש כי דיוקא דרבא דדריש ציצית מין כנף :

והכי אמר רחמנא כו' קמ"ל דרשא דסמוכין למישרי כלאים בציצית :

תינח לתנא דבי רבי ישמעאל. דאייתור ליה צמר ופשתים אלא לרבנן דלית להו כל בגדים צמר ופשתים והא צמר ופשתים לא מייתר מנא להו דאתי עשה ודוחה לא תעשה :

ראשו מה ת"ל. במצורע כתיב יגלח את כל שערו הרי ראשו בכלל למה לי דכתיב ראשו :

וקסבר האי תנא. דאיצטריך ליה ראשו לדחות לאו דלא תקיפו דהקפת כל הראש שמה הקפה ולא אמרינן פאת כתב רחמנא הלכך אי לא דרבי קרא ה"א לא ליקוף אלמא אשמעינן קרא דאתי עשה ודחי לא תעשה ומהכא נפקא הלכך איצטריך עליה למיסר ערוה לייבום דלא תימא אתי עשה דייבום ודחי לאו דאחות אשה :

סלקא דעתך אמינא: העלאה היא דלא נפיש הנאתה, אבל לבישה דנפיש הנייתה כל תרי מיני - אסר רחמנא. כתב רחמנא: "צמר ופשתים"!

אם כן לשתוק קרא מיניה, ותיתי "שעטנו" "שעטנו" מהעלאה.

ותנא דבי רבי ישמעאל:

טעמא דכתב רחמנא "צמר ופשתים",

הא לאו הכי, כלאים בציצית הוה אמינא דאסר רחמנא? והכתיב: "ועשו להם ציצת על פנפי בגדיהם" (במדבר טו, לח).

ותנא דבי רבי ישמעאל:

"כל בגדים צמר ופשתים הם",

ואמר רחמנא עביד ליה תכלת, ותכלת עמרא הוא.

וממאי דתכלת עמרא הוא?

מד"ש"ט" - כיתנא,

תכלת - עמרא הוא.

איצטריך.

סלקא דעתך אמינא: כדרבא.

דרבא רמי:

כתיב: "הכנף"¹¹ (במדבר טו, לח) - מין כנף,

וכתיב: "צמר ופשתים"!

הא כיצד?

צמר ופשתים פוטריין - בין כמינו, בין שלא כמינו.

שאר מינין: כמינו - פוטריין,

שלא כמינו - אין פוטריין.

והא תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא!

איצטריך,

סלקא דעתך אמינא: פי דיוקא דרבא,

"הכנף" - מין כנף,

והכי קאמר רחמנא: עביד ליה צמר לצמר, ופשתים לפשתים.

וכי עבידת צמר לצמר צבעיה,

אבל צמר לפשתים, ופשתים לצמר - לא.

כתב רחמנא: "צמר ופשתים", דאפילו צמר לפשתים, ופשתים לצמר.

הא, תינח לתנא דבי רבי ישמעאל,

לרבנן - מנא להו?

נפקא להו מ"ראשו".

דתנא:

"ראשו"¹² (ויקרא יד, ט) - מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: "לא תקפו פאת ראשכם" (ויקרא יט, כז) - שומע אני אף מצורע כן.

תלמוד לומר: "ראשו".

וקא סבר האי תנא: הקפת כל הראש שמה הקפה!

¹¹ ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת

¹² והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו ואת כל שערו יגלח

רָשׁוּי

שאינ שוה בכל. דנשים אינן בלאו דהקפה בפ"ק דקידושין (דף לה:). תאמר בלאו דאחות אשה שכשם שהוא מוזהר עליה כך היא מוזהרת עליו דכתיב הנפשות העושות (ויקרא יח) שניהם במשמע:

ופאת זקנם. בכהנים כתיב:

תלמוד לומר זקנו. לרבות זקן כהן מצורע דאתי עשה ודחי לא תעשה (ואע"ג דהאי נמי לאו שאין שוה בכל ילפינן מיניה דכל לא תעשה נמי דחי דאם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל דאתי עשה ודחי ליה דהא נפקא לן מראשו תנהו ענין כו'):
ואכתי איצטריך. לגופיה לאשמעינן דלאו דפאת זקן כהנים מידחי דלא נפקא לן מראשו ואע"ג דאין שוה בכל הוא דסד"א שאני לאוי דכהנים דחמירי שריבה בהן הכתוב מצות רבות אכתי לאו השוה בכל מנלך דדחי:

ראשו מה ת"ל. בראשו דמצורע נמי קאי:
ת"ל ראשו. אלמא אתי עשה ודחי ל"ת ואע"ג דלאו שאינו שוה בכל הוא אם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל דהא נפקא לן מוקנו דאיך תנא תנהו ענין ללאו השוה בכל:

מזויר. בניזיר עשה ולא תעשה איכא תער לא יעבור על ראשו קדוש יהיה גדל פרע:
שכן ישנו בשאלה. לשאול לחכם ויתיר לו הלכך אתי עשה ודחי ליה:
מקרא קמא. דכלאים בציצית ודקאמרת לרבנן דלא אייתר להו צמר ופשתים מנא להו דכלאים בציצית שרי דליתי עשה ודחי לא תעשה:
א"כ. דלאו לאפנויי לכתוב ציצית כו':

לשיעורא אתא. למנין חוטין:
גדיל שנים. אי אפשר לעשות גדיל בפחות משני חוטין:
גדילין ארבע. חוטין דמיעוט גדילין שנים וכתוב (במדבר טו) ונתנו על ציצית הכנף פתיל אמרה תורה עשה מהנך ארבע חוטין גדיל אחד דהוה להו ח' חוטין כשתוחבן בכנף הבגד:

ופותלהו מתוכו. שיהיו תלויין פתילין שלא יעשה כולו גדיל אלא קצת גדיל וקצת ענף:
תכיפה. פוייניט {פויניט: תך, תָּךְ} שתוחב תחיבה אחת במחט וחיבר כלאים בגד צמר ובגד פשתים יחד אינו חיבור בפחות משתי תכיפות להכי כתיב יחדיו עד שיחברם יחד יפה:

איכא למיפרך:
 מה ללאו דהקפה,
 שכן לאו שאין שוה בכל!

אלא, אתי' מ' **"זקנו"** (ויקרא יד, ט).

דתניא:

"זקנו" - מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: "ופאת זקנם לא יגלהו" (ויקרא כא, ה),

שומע אני אף בהן מצורע בן.

תלמוד לומר: "זקנו".

ואם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל,

תנהו ענין ללאו השוה בכל".

ואכתי איצטריך,

סלקא דעתך אמינא: שאני כהנים, הואיל וריבה בהן הפתוב מצות יתירות,

אפילו לאו שאין שוה בכל לא דחי,

קא משמע לן: דדחי!

אלא, אתי' מ' **"ראשו"** דהך תנא.

דתניא:

"ראשו" - מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: "תער לא יעבר על ראשו" (במדבר ו, ה),

שומע אני אף מצורע ונזיר בן.

תלמוד לומר: "ראשו".

איכא למיפרך:

מה לנזיר מצורע שכן ישנו בשאלה!

דאי לא תימא הכי,

הא דקי'מא לן דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה,

ליגמר מנזיר!

אלא, מנזיר מאי טעמא לא גמרינן?

דאיכא למיפרך: שכן ישנו בשאלה,

הכי נמי, איכא למיפרך שכן ישנו בשאלה.

אלא,

ה,ב לעולם א'מקרא קמא,

אם בן, לימא קרא: 'ציצית תעשה לך', **"גדילים"** למה לי?

שמע מינה: לאפנויי.

האי לשיעורא הוא דאתא!

גדיל- שנים,

"גדילים" - ארבעה.

עשה גדיל ופותלהו מתוכו!

אם בן, לימא קרא **"לא תלבש שעטנו צמר ופשתים"** - **"יחדו"** למה לי?

שמע מינה לאפנויי.

ואכתי מיבעי ליה לתוכף שתי תכיפות - חיבור, ותכיפה אחת - אינו חיבור!

אם בן, לכתוב רחמנא 'לא תלבש צמר ופשתים יחדו' - **"שעטנו"** למה לי?

שמע מינה לאפנויי

רפ"י

שוע טווי ונוז. מן התורה אינו
חייב עד שיהי' הצמר והפשתן
מתוקן יחד היטב במסרק:
שוע. לשון חלק שמתרגמינן
שעיע (בראשית כז):
נוז. ארוג:

כולה משעטנו נפקא. דאי
לאפנויי לחוד נכתוב לא תלבש
כלאים צמר ופשתים ומדאפיק
רחמנא בלשון שעטנו דרוש ביה
נמי הא:

ואכתי, מיכעי ליה,
עד שיהא שוע טווי ונוז!

אלא, כולה מ"שעטנו" נפקא.

6. ה, ב - ז, א

רַס"י

ממילה. שדוחה עשה שלה לא תעשי' דשבת שיש בה כרת: **שלש עשר' בריתות.** אמורים בפרשת מילה: **מפסח.** שדוחה שחיטתו את השבת:

שכן צורך גבוה. למזבח תאמר בעשי' דיבום דליכא כל הני: **מילה ותמיד שכן ישנן לפני הדבור.** לפני מתן תורה: **ואליבא דמ"ד.** במס' חגיגה (ד' 1):

עולה שהקריבו ישראל במדבר. דכתיב (שמות כד) ויעלו עולות עולת תמיד הוה:

סד"א. אי לא כתיב עליה לדרשא תיתי עשה ודחי לא תעשי' שיש בו כרת מכיבוד אב ואם:

כולכם. אתה ואביך ואמך חייבים בכבודי מאני ה' דריש ליה:

שחוט לי. דהוי אב מלאכה שחייבין עליה כרת:

לאו דמחמר. אחר בהמה שהוא בלאו דלא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך (שמות כ) ובהאי לאו ליכא כרת דלא עביד מעשה בגופיה וכמ"ד בפי' מי שהחשיך (שבת דף קנד.) המחמר אחר בהמתו בשבת פטור:

ואפי"ה לא דחי. בתמיה: **וליגמר מהכא.** דלא דחי אפילו לאו גרידא:

וכי תימא שאני לאוי דשבת דחמירי. דקי"ל (עירובין דף סט:) מחלל שבת כעובד עבודת כוכבים ומשום הכי אפי' לאו גרידא לא דחי ומנייהו לא גמרינן:

והא תנא בעלמא קאי ולא פריך. והא אשכחן תנא בעלמא דיליף שאר לאוי כגון לאו דלא יטמא דכחן ולא דלא תוכל להתעלם מלאו דשבת לחומרא ולא פרכינן שאני לאוי דשבת דחמירי:

אמר לו אביו. לכהן: **היטמא.** בבית הקברות להשיב אבידה או שהיתה עומדת בחוץ ואמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו ת"ל איש אמו ואביו וילפינן לאו דטומאה ולא דהשבת אבדה מלאוי דשבת:

אלא. לעולם דאמר ליה שחוט לי בשל לי ואפי"ה לא איצטריך עליה דאיכא למיפרך מה להנך שחוט לי בשל לי שכן הכשר מצוה בחילול שבת בעקירת לא תעשה הוא מקיים עשה דכיבוד וזהו הכשר קיומו ואי אפשר לקיימו בלא עקירת לאו הלכך אי לא כתב את שבתותי תשמורו ה"א לידחי אבל יבום לא זה בלבד הכשר קיום העשה שהרי יכול לחלוץ ולא יעקור לאו של ערוה ולא איצטריך עליה:

אשכחן ד'אתי עשה ודחי לא תעשה גרידא',
'לא תעשה שיש בו כרת' - היכא אשכחן ודחי? דאיצטריך "עליה" למיסרה?

וכי תימא נילף ממילה - מה למילה שכן נכרתו עליה שלש עשרה בריתות!

מפסח!

מה לפסח, שכן כרת!

מתמיד!

מה לתמיד שכן תדיר,

מחדא לא אתיא,

תיתי מתרת.

מהי תיתי?

ממילה ופסח - שכן כרת!

מפסח ותמיד - שכן צורך גבוה!

ממילה ותמיד - ישנן לפני הדבור!

ואליבא דמאן דאמר: עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הוה. ומכילהו נמי - שכן ישנן לפני הדבור.

אלא, איצטריך.

סלקא דעתך אמינא: תיתי מכבוד אב ואם.

דתניא:

"יבול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת?"

תלמוד לומר: "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו"¹³ (ויקרא יט, ג),

בולכם - חייבין בכבודי".

מאי לאו דאמר ליה: שחוט לי, בשל לי, וטעמא דכתב רחמנא "את שבתתי תשמרו", הא לאו הכי - דחי.

ו,א, לא, אלא דמחמר.

ואפילו הכי לא דחי?!

אלא דקימא לן דאתי עשה ודחי לא תעשה,

ליגמר מהכא דלא לידחי!

וכי תימא: שאני לאוי דשבת דחמירי,

והא תנא בעלמא קאי ולא קפריך!

דתניא:

"יבול אמר לו אביו: היטמא,

או שאמר לו: אל תחזיר,

יכול ישמע לו?

תלמוד לומר: "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו [אני ה' א-להיכם]" (ויקרא יט, ג),

בולכם חייבין בכבודי".

אלא, משום דאיכא למיפרך: מה להנך, שכן הכשר מצוה.

אלא, סלקא דעתך אמינא: תיתי מבנין בית המקדש.

¹³ איש אמו ואביו תיראו ואת-שבתתי תשמרו אני ה' א-להיכם

רש"י

מאי לאו בבונה וסותר.
איצטריך למיסר אף על גב דאב מלאכה הוא ואיכא כרת אי לאו דאשמועינן ה"א אתי עשה דועשו לי מקדש ודחי לאו דשבת:

והא תנא בעלמא גמר. לאוי דטומאה והעלם אבדה מלאוי דשבת ולא פריך:

תיפוק לי מהתם. מאיש אמו ואביו תיראו דהכשר מצוה הוא ולא דחי למא ליה למיהדר למכתב הכא את שבתותי תשמורו אלא לאו דתילף מיניה דאפילו בלא הכשר מצוה אי לא כתיב קרא בהדיא דלא דחי אמרינן דדחי אם כן איצטריך עליה:

נאמר שמירה בשבת ומורא במקדש. והקישן הכתוב בפסוק אחד:

לא משבת אתה מתיירא. דלא כתיב ביה מורא:
פונדתו. ארנקי שאוזר בו מתניו:

קפנדריא. לקצר הילוכו שלא לחקיף ויכנס בפתח זה ויצא בשכנגדו ולא לשם עבודה אלא לעשות צרכיו:

מק"ו. מפרש בברכות בפי' הרואה (דף סב:) מכי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק שאינו מאוס ק"ו לרוק שהוא מאוס לפני הקב"ה:

מה ת"ל. והלא כבר נאמר לא תעשה כל מלאכה:

ללאו יצאתה. לומר שאין חייבין עליה כרת וסקילה אלא לאו בעלמא:

לחלק. שלא תאמר אינו חייב סקילה עד שיחלל שבת בכל מלאכות לכך יצתה הבערה מן הכלל לחלק מה הבערה מיוחדת כרת וסקילה בפני עצמה אף כל שהוא אב מלאכה וחייב עליה והוא אב מלאכה כו': ה"ג ואמר רבא כו':

דתניא:

"יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת?"

תלמוד לומר: "את שבתתי תשמורו ומקדשי תיראו [אני ה']" (ויקרא יט, ל), **בולכם חייבין בבבודי".**

מאי לאו בבונה וסותר, וטעמא דכתב רחמנא **"את שבתתי תשמורו"**, הא לאו הכי, דחי!

לא, לאו דמחמר, ואפילו הכי לא דחי.

ואלא דקיימא לן דאתי עשה ודחי לא תעשה, ליגמר מהכא דלא דחי!

וכי תימא: שאני לאוי דשבת דחמירי, והא תנא בעלמא קאי ולא קא פריד!

דתניא:

"יכול אמר לו אביו היטמא, או שאמר לו 'אל תחזיר' - יכול ישמע לו?"

תלמוד לומר: "איש אמו ואביו תיראו [ואת שבתתי תשמורו אני ה']" (ויקרא יט, ג), **בולכם חייבים בבבודי".**

אלא, משום דאיכא למיפרך: מה להנך שכן הכשר מצוה!

הכשר מצוה תיפוק לי מהתם!

אין הכי נמי.

"ואת שבתתי תשמורו ומקדשי תיראו" (ויקרא יט, ל) למה לי?

מיבעי ליה,

לכדתניא:

"יכול יתיירא אדם ממקדש?"

תלמוד לומר: "את שבתתי תשמורו ואת מקדשי תיראו",

נאמרה 'שמירה' בשבת ונאמרה 'מורא' במקדש,

מה שמירה האמורה בשבת - לא משבת אתה מתיירא, אלא ממי שהזהיר על השבת, אף מורא האמורה במקדש, לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש.

ואי זו היא מורא מקדש?

לא יבנס אדם בהר הבית במקלו, במנעלו, בפונדתו, ובאבק שעל גבי רגליו,

ולא יעשנו קפנדריא.

וריקקה מקל וחומר.

ואין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים,

בזמן שאין בית המקדש קיים מניין?

תלמוד לומר: **"את שבתתי תשמורו ומקדשי תיראו"** (ויקרא יט, ל),

מה שמירה האמורה בשבת לעולם,

אף מורא האמורה במקדש לעולם".

אלא, סלקא דעתך אמינא: תיתי מהבערה,

דתנא רבי **דבי ישמעאל:**

"לא תבערו אש בכל משבתיכם" (שמות לה, ג) - מה תלמוד לומר?

מה תלמוד לומר?!

אי לרבי יוסי - ללאו.

אי לרבי נתן - לחלק.

דתניא:

"הבערה ללאו יצתה,

דברי רבי יוסי.

רבי נתן אומר: לחלק."

ואמר רבא:

תנא **"מושבות"** קא קשיא ליה.

"מושבות" - מה תלמוד לומר?

וב,

רס"י

מושבותיכם: בכל מקום שאתם יושבים אפילו בחוצה לארץ: **חובת הגוף היא.** ואינה תלויה בקרקע ככלאים וערלה ותרומות ומעשרות:

או אינו כו'. לקמן מפרש:

והיו אלה לכם. גבי מיתת ב"ד כתיב בפרשת רוצחים: ה"ג מה מושבות האמורים להלן במיתת ב"ד הכתוב מדבר אף כאן כו':

מאי לאו ר' נתן היא. דאמר הבערה אב מלאכה היא ובכרת ואפי"ה אי לאו דאשמועינן ה"א אתי עשה דהומוט ודחי ליה:

פתילה. של אבר מתיך וזורקה לתוך פיו ויורדת לתוך מעיו והאי בישול גמור הוא ואב מלאכה הוא דממשכן ילפינן ובישול סמנין היה במלאכת המשכן לצבע תכלת ותולעת שני:

אמר רב שימי האי תנא. דאיצטריך דנסיב לה קרא למיסר מיתת בית דין בשבת לאו משום דאי לא דאשמועינן ה"א דחיא משום טעמא דעשה דחי אלא משום דהוה מיייתי ליה בקל וחומר דדחי שבת: ארנקי שאוזר בו מתניו:

קפנדריא. לקצר הילוכו שלא להקיף ויכנס בפתח זה ויצא בשכנגדו ולא לשם עבודה אלא לעשות צרכיו:

מק"ו. מפרש בברכות בפי' הרואה (דף סב:) מכי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק שאינו מאוס ק"ו לרוק שהוא מאוס לפני הקב"ה:

מה ת"ל. והלא כבר נאמר לא תעשה כל מלאכה:

ללאו יצאתה. לומר שאין חייבין עליה כרת וסקילה אלא לאו בעלמא: **לחלק.** שלא תאמר אינו חייב סקילה עד שיחלל שבת בכל מלאכות לכך יצתה הבערה מן הכלל לחלק מה הבערה מיוחדת שהיא אב מלאכה וחייב עליה כרת וסקילה בפני עצמה אף כל שהוא אב מלאכה כו': ה"ג ואמר רבא כו':

מושבותיכם: בכל מקום שאתם יושבים אפילו בחוצה לארץ:

חובת הגוף היא. ואינה תלויה בקרקע ככלאים וערלה ותרומות ומעשרות:

או אינו כו'. לקמן מפרש:

והיו אלה לכם. גבי מיתת ב"ד כתיב בפרשת רוצחים: ה"ג מה מושבות האמורים להלן במיתת ב"ד הכתוב מדבר אף כאן כו':

מאי לאו ר' נתן היא. דאמר הבערה אב מלאכה היא ובכרת ואפי"ה אי לאו דאשמועינן ה"א אתי עשה דהומוט ודחי ליה:

פתילה. של אבר מתיך וזורקה לתוך פיו ויורדת לתוך מעיו והאי בישול גמור הוא ואב מלאכה הוא דממשכן ילפינן ובישול סמנין היה במלאכת המשכן לצבע תכלת ותולעת שני:

אמר רב שימי האי תנא. דאיצטריך דנסיב לה קרא למיסר מיתת בית דין בשבת לאו משום דאי לא דאשמועינן ה"א דחיא משום טעמא דעשה דחי אלא משום דהוה מיייתי ליה בקל וחומר דדחי שבת: כתיב ביה מורא:

פונדטו. ארנקי שאוזר בו מתניו:

קפנדריא. לקצר הילוכו שלא להקיף ויכנס בפתח זה ויצא בשכנגדו ולא לשם עבודה אלא לעשות צרכיו:

מק"ו. מפרש בברכות בפי' הרואה (דף סב:) מכי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק שאינו מאוס ק"ו לרוק שהוא מאוס לפני הקב"ה:

מה ת"ל. והלא כבר נאמר לא תעשה כל מלאכה:

ללאו יצאתה. לומר שאין חייבין עליה כרת וסקילה אלא לאו בעלמא: **לחלק.** שלא תאמר אינו חייב סקילה עד שיחלל שבת בכל מלאכות לכך יצתה הבערה מן הכלל לחלק מה הבערה מיוחדת שהיא אב מלאכה וחייב עליה כרת וסקילה בפני עצמה אף כל שהוא אב מלאכה כו': ה"ג ואמר רבא כו':

מושבותיכם: בכל מקום שאתם יושבים אפילו בחוצה לארץ:

חובת הגוף היא. ואינה תלויה בקרקע ככלאים וערלה ותרומות ומעשרות:

או אינו כו'. לקמן מפרש:

והיו אלה לכם. גבי מיתת ב"ד כתיב בפרשת רוצחים: ה"ג מה מושבות האמורים להלן במיתת ב"ד הכתוב מדבר אף כאן כו':

מאי לאו ר' נתן היא. דאמר הבערה אב מלאכה היא ובכרת ואפי"ה אי לאו דאשמועינן ה"א אתי עשה דהומוט ודחי ליה:

פתילה. של אבר מתיך וזורקה לתוך פיו ויורדת לתוך מעיו והאי בישול גמור הוא ואב מלאכה הוא דממשכן ילפינן ובישול סמנין היה במלאכת המשכן לצבע תכלת ותולעת שני:

אמר רב שימי האי תנא. דאיצטריך דנסיב לה קרא למיסר מיתת בית דין בשבת לאו משום דאי לא דאשמועינן ה"א דחיא משום טעמא דעשה דחי אלא משום דהוה מיייתי ליה בקל וחומר דדחי שבת:

רציחה דוחה אותה. שאם היה רוצח כהן ורוצה לעבוד עבודה ב"ד שולחים ומביאין אותו למות אלא אי"כ היה על גגו של מזבח ועבודה בידו:

שנאמר מעם מזבחי תקחנו למות. ולא מעל מזבחי:

ומאי או אינו דקאמר. הואיל ומקל וחומר אתיא דדחיא היכי מצינו למימר או אינו אלא אפי' מיתת ב"ד לא דחיא:

קבורת מת מצוה עבודה. מולאחותיו בפ"ק דמגילה (דף ג:) ואינו דוחה את השבת אף אני אביא רציחה דאף על פי שדוחה עבודה לא תדחה שבת והאי דהדר אמר או אינו אלא אפילו בשבת הכי הדר ואמר קבורת מת מצוה גופה תדחה שבת כו':

מכדי שבת חובת הגוף היא,

וחובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחוץ לארץ,

"מושבותי" דכתב רחמנא בשבת למה לי?

משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד:

לפי שנאמר:

"וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת" (דברים כא, כב),

שומע אני בין בחול בין בשבת.

ומה אני מקיים "מחלליה מות יומת" (שמות לא, יד)?

בשאר מלאכות, חוץ ממיתת בית דין.

או אינו אלא אפילו מיתת בית דין?

ומה אני מקיים "והומת"?

בחול ולא בשבת.

או אינו אלא אפילו בשבת?

תלמוד לומר: "לא תבערו אש בכל מושבותיכם" (שמות לה, ג),

ולהלן הוא אומר: "והיו אלה לכם לחקת משפט לדתיתכם,

בכל מושבותיכם" (במדבר לה, כט),

מה "מושבותי" האמורים להלן - בבית דין,

אף "מושבותי" האמורים כאן - בבית דין,

ואמר רחמנא: "לא תבערו"?

מאי לאו רבי נתן, דאמר לחלק יצתה,

וטעמא דכתב רחמנא "לא תבערו", הא לאו הכי, דחי.

לא, רבי יוסי.

ותיהוי נמי רבי יוסי!

אימר דאמר רבי יוסי הבערה ללאו יצתה - הבערה גרידתא,

הבערה דבית דין בישול פתילה הוא,

ואמר רב ששת:

מה לי בישול פתילה, ומה לי בישול סמנין.

אמר רב שימי בר אשי:

האי תנא לא משום דאתי עשה ודחי לא תעשה,

אלא משום דמיייתי מקל וחומר.

והכי קאמר:

מה אני מקיים: **"מחלליה מות יומת"?**

בשאר מלאכות, חוץ ממיתת בית דין.

אבל מיתת בית דין - דחיא שבת מקל וחומר:

ומה עבודה, שהיא חמורה ודוחה שבת, רציחה דוחה אותה,

שנאמר: "מעם מזבחי תקחנו למות" (שמות כא, יד),

שבת שנדחת מפני עבודה, אינו דין שתהא רציחה דוחה אותה?

ומאי "או אינו" דקאמר?

הכי קאמר: קבורת מת מצוה, תוכיח,

שדוחה את העבודה, ואין דוחה את השבת.

הדר אמר קבורת מת מצוה תדחה שבת מקל וחומר:

ומה עבודה שהיא דוחה שבת,

קבורת מת מצוה דוחה אותה, מ'**"ולאחותו"**¹⁴ (במדבר ו, ז)

שבת שנדחה מפני עבודה,

אינו דין שתהא קבורת מת מצוה דוחה אותה?

תלמוד לומר: **"לא תבערו"** (שמות לה, ג).

¹⁴ לאביו ולאמו ולאחיו ולאחותו לא יטמא להם במותם

רפ"י

ולמאי דסליק אדעתיה למימר
 מעיקרא. דהאי דאיצטריך ליה
 קרא משום דאי לא כתביה ה"א
 אתי עשה ודחי לא תעשה:
 מאי או אינו. היכי מצוי למימר
 או אינו דלא דחי במאי תיתי לן
 דלא תדחה:
 אימור דאמרינן כו'. היינו דהדר
 ואמר או אינו אלא אפי' במיתת
 ב"ד לא תדחי לאו דשבת שהרי
 יש בו כרת:
 הדר אמר אטו עשה דדחי וכו'.
 היינו דהדר ואמר או אינו אלא
 אפילו בשבת:
 לאו לא תעשה חמור מיניה.
 שהרי לוקין עליו:

ולמאי דסליק אדעתיה מעיקרא דאתי עשה ודחי לא תעשה, מאי "או אינו" דקאמר?

הכי קאמר: מה אני מקיים "מחלליה מות יומת" (שמות לא, יד)?
 בשאר מלאכות, חוץ ממיתת בית דין.

אבל מיתת בית דין דחי שבת, דאתי עשה ודחי לא תעשה.

הדר אמר: אימר דאמרינן דאתי עשה ודחי לא תעשה, לא תעשה גרידא,
 לא תעשה שיש בו כרת - מי שמעת ליה דדחי?

הדר אמר: אטו "עשה דוחה את לא תעשה", לאו לא תעשה חמור מיניה?
 קאתי עשה ודחי ליה,

מה לי חומרא זוטא, ומה לי חומרא רבה!

תלמוד לומר: "לא תבערו".

7. ז, א - ח, א

רס"י

אלא סלקא דעתך. לעיל קאי דאוקימנא דהא דאיצטריך לא תבערו משום דאי לא כתב רחמנא הוה מייתנין בק"ו ולא משום דאתי עשה ודחי ל"ת דכרת ועליה למה לי אלא סד"א כו':

שהיה בכלל. כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו כלל בכל העריות כרת:

ויצא מן הכלל ללמד. שאם אין לה בניס תתייבם:

בכלל כל הקדשים היו. שכבר כלל כרת בכלן כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו וגו':

ולמה יצאו. בפסוק זה שני:

יצאו קדשי בדק הבית. שאם אכלן בטומאת הגוף פטור:

למה יצאה. יבמה יבא עליה:

מי דמי התם כלל באיסור וכו'. איכא למיתני למה יצאה:

הכא פרט בהיתר וכלל באיסור. ולא להך דרשא דמי דהא בדבר החדש יצא לידון:

אלא. להך דרשא דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש:

אי אתה יכול להחזירו. ולהשוותו לכללו ולא להשוות כללו לו:

עד שיחזירנו לך הכתוב. הילכך בלאו עליה נמי לא אתי לן שאר עריות לייבום:

ושחט את הכבש. באשם מצורע כתי':

כי כחטאת האשם הוא. כדין החטאת כך דין אשם זה:

שאינו ת"ל כחטאת. דהא אשם זה אם לשחיטה בצפון הלא כבר נאמר בו ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת

ואם למותן דמים ואכילתו הרי הוא ככל אשמות בכלל זאת תורת האשם בצו את אהרן:

לפי שיצא אשם מצורע. מכלל שאר אשמות:

לידון בדבר החדש. שאינו בשאר אשמות בבהן יד ובבהן רגל והואיל ויצא מכללו יכול לא

יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח כו':

¹⁵]"אָשֶׁה אֶל אַחוּתָהּ לֹא תִקַּח לְצַדִּיק לְגִלוֹת עֲרוּתָהּ עֲלֶיהָ בְּחַיָּיהָ" (ויקרא יח, יח),

"עליה" - מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: "יבמה יבא עליה" (דברים כה, ה) -

שומע אני, אפילו באחת מכל עריות האמורות בתורה הפתוב מדבר,

נאמר כאן: "עליה" ונאמר להלן: "עליה" - מה להלן במקום מצוה, אף כאן במקום מצוה,

ואמר רחמנא: "לא תקח".

טעמא - דכתב רחמנא "עליה",

הא לאו הכי,

הוה אמינא: אחות אשה מייבמת,

מאי טעמא?

דאמרין: "אתי עשה ודחי לא תעשה".

אימר דאמרין: "אתי עשה ודחי לא תעשה" - לא תעשה גרידא.

לא תעשה שיש בו כרת - מי דחי?!]

אלא אצטריך,

סלקא דעתך אמינא: תיהוי האי אשת אח, דבכר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד,

לא ללמד על עצמו יצא, אלא ללמד על הכלל כולו יצא.

דתניא:

"דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל וכו'.

ביצד?

"והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים ... וטמאתו עליו"¹⁶ (ויקרא ז, כ).

והלא שלמים בכלל כל הקדשים היו, ולמה יצאו?

להקיש אליהן, ולומר לה: מה שלמים מיוחדים קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח.

יצאו קדשי בדק הבית".

הכא נמי: הא אשת אח בכלל כל העריות היתה, ולמה יצאה?

להקיש אליה, ולומר לה: מה אשת אח שריא, אף כל עריות נמי שריין.

מי דמי?!

התם כלל באיסור, ופרט באיסור,

הכא כלל באיסור, ופרט בהיתר.

הא לא דמי!

אלא: לדבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש,

שאין אתה יכול להחזירו לכללו, עד שיחזירנו לך הפתוב בפירוש!

דתניא:

"דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש אי אתה רשאי להחזירו לכללו,

עד שיחזירנו לך הפתוב בפירוש.

ביצד?

"ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העלה במקום הקדש,

כי כחטאת האשם הוא לכהן" (ויקרא יד, ג),

שאין תלמוד לומר: "כחטאת האשם",

ומה תלמוד לומר: "כחטאת האשם"?

לפי שיצא אשם מצורע לידון בדבר החדש, בביתו יד וביתו רגל הימנית.

יכול לא יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח?

תלמוד לומר: "כי כחטאת האשם הוא" (ויקרא יד, ג),

מה חטאת טעונה מתן דמים ואימורים לגבי מזבח,

אף אשם - טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח".

ואי לא אהדריה קרא הוה אמינא: למאי דנפק נפק,

ולמאי דלא נפק - לא נפק.

הכא נמי, הוה אמינא: אשת אח דאישתרא אישתראי,

זב,

¹⁵ ציטוט מסוגיה 4, סוגיה אריכתא.

¹⁶ והנפש אשר-תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה

רש"י

שָׂרָה עֲרִיּוֹת לֹא.

תרי איסורי. אשת אח ואחות אשה: **הואיל ואישתרי.** איסור אשת אח שהיה עליה כשמת אחיו בלא בנים אישתרי נמי איסור אחות אשה:

שמיני שלו. שהוא יום הבאת קרבנותיו וצריך לבא בהר הבית ולעמוד בשער נקנור ולהכניס ידיו לעזרה ליתן מן הדם לבהונות:

וראה קרי. להכי נקט קרי ולא טומאת שרץ ונבלה דטמא שרץ ואפי' טמא מת נכנסין להר הבית כדמפרש באלו דברים (פסחים דף סז.) שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו ושערי נקנור לא נתקדשו בקדושת עזרה כדאמרין בכיצד צולין (שם דף פה:) והרי הן כהר הבית ויכול טמא מת ליכנס לשם אבל בעל קרי משתלח חוץ לשני מחנות כזב כדמפרש באלו דברים זב וכל זב לרבות בעל קרי:

וטבל. לקרויו: **אע"פ.** דטבול יום אחר דקרי אינו נכנס להר הבית דכל טבול יום הרי הוא בטומאה עדיין לתרומה ולקדשים ולמקדש:

זה. יבא להר הבית ויכניס ידיו לבהונות ויטהר לאכול פסחו לערב: **שיבא עשה דפסח שיש בו כרת.** דאם לא יכניס ידיו לבהונות לא יטהר לאכול פסחו לערב:

וידחה עשה. דוישלחו מן המחנה שאין בו כרת שאין ענוש כרת אלא על ביאת עזרה וזה לא יכנס לעזרה אלא לשערי ניקנור שלא נתקדשו ויכניס ידיו לבהונות ויטהר מצרעתו וישלח פסחו לעזרה לשחוט ולערב יערב שמשו ויטהר מקרויו:

ויעמוד יהושפט. אותו היום נטהרו ישראל מטומאה שבידיהם בדברי הימים: **למחנה לוי.** להר הבית:

ואמר עולא. במסכת זבחים (דף לב:) דאמר עולא ביאה במקצת שמה ביאה ואותיבניה מהא דקתני זה נכנס ומכניס ידו לבהונות ואי אמרת ביאה במקצת שמה ביאה נהי נמי דנכנס להר הבית משום דעשה שאין בו כרת הוא לבהונות היכי מצי מעייל ידיה אידי ואידי עשה שיש בו כרת הוא דקיימא לן במנחות בהקומץ רבה (דף כז:) מחוסר כפורים שנכנס למקדש ענוש כרת ואין צריך לומר טבול יום ושאר כל הטמאים ושני עולא שאני מצורע הואיל והותרה לו ביאה במקצת לצרעתו שהרי עדיין מחוסר כפורים הוא ובכרת והותרה לו מן התורה ביאה זו במקצת הותר נמי לקרויו אלמא הואיל ואישתראי חד איסורא אישתראי נמי אידך דהוה גביה:

תינח היכא דנשא המת. את אשה זו תחילה ונעשית אשת האח על זה:

ואח"כ נשא חי. את אחותה וניתוספת איסור אחות אשה על יבמתו וכשמת אחיו בלא בנים ואישתראי איסור אשת אח המוקדם אישתראי נמי אחות אשה המאוחר כדעולא דאמר הואיל והותר לצרעתו שהיא ראשונה הותר לקרוי שהיא אחרונה:

אלא נשא החי. אשתו תחילה ועמדה עליו באיסור אחות אשה ואח"כ נשאה אחיו המת וניתוסף איסור אשת אח איסור אחות אשה קדים ואף על גב דהותר איסור אחרון עומד ראשון במקומו:

ואפי' נשא מת נמי. ברישא דקדים ליה איסור אשת אח לא דמיא לדעולא דהתם הרואה קרי בשמיני שלו כבר היה מותר מאיסור הראשון קודם ראיית הקרי משהאיר המזרח והכא נמי תינח היכא דנשא מת ומת תחילה והותר איסור אשת אח ואח"כ נשא חי את אחותה:

אלא נשא מת ולא מת. עד שנשא חי את אחותה הא לא איתחזאי כלל ומי לא מודה עולא בכהאי גוונא שאם ראה קרי בליל יום שמיני שאין מכניס ידיו מחר לבהונות משום קרי דמעכב עליה הואיל ולא יצא מצרעתו לשעה הראויה להבאת קרבנותיו דקודם שהותר מצרעתו בא עליו קרי: הכי גרסינן כי איצטרך עליה לנשא מת ומת ואח"כ נשא חי:

ואיבעית אימא. איצטרך עליה דאי לא כתביה הוה אמנא תיתי ייבום אחות אשה להתיר בהיקישא דר' יונה דאמר רבי יונה כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה הוקשו כל העריות זו לזו ולענין הערה קנסיה ליה ר' יונה בהבא על יבמתו הכי נמי הי"א הוקשו כולן לאשת אח ואע"ג דהכא חד איסורא והכא תרי איסורי אין משיבין על ההיקש להכי איצטרך עליה:

אָלָא, סִלְקָא דְעֵתָהּ אֲמִינָא: תִּיתִי בַּמָּה מְצִינֵנוּ מֵאֶשֶׁת אָח.
מֵה אֶשֶׁת אָח מִיַּבְמָה,
אָף אַחֲוֹת אִשְׁה תַּתִּיבָם.

מִי דְמִי?!

הַתָּם - חֵד אִיסוּרָא,

הַכָּא - תְּרֵי אִיסוּרֵי.

מֵהוּ דְתִימָא: הוּאִיל וְאִישְׁתַּרִי אִישְׁתַּרִי.

וּמִנָּה תִימְרָא דְאִמְרִינֵן: "הוּאִיל וְאִישְׁתַּרִי אִישְׁתַּרִי?"

דְּתִנְיָא:

"מִצוּרַע שֶׁחָל שְׁמִינֵי שְׁלוֹ, בְּעָרֵב פֶּסַח, וְרָאָה קָרִי בּוֹ בְיוֹם, וְטָבַל,
אָמְרוּ חֲכָמִים:

אָף עַל פִּי שְׁאִין טָבֹל יוֹם אַחַר נִכְנָס זֶה נִכְנָס.

מוֹטֵב שְׂיָבֵא עֲשֵׂה שִׁישׁ בּוֹ כֶּרֶת, וַיְדַחְהוּ עֲשֵׂה שְׁאִין בּוֹ כֶּרֶת."

וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

דְּבַר תוֹרָה אָפִילוּ עֲשֵׂה לִית בֵּיהּ,

שְׁנֵאמַר: "וְעִמּוּד יְהוֹשֻׁפֶט בָּקְהַל יְהוּדָה ... לַפְנֵי הַחֲצֵר הַחֲדָשָׁה" (דבה"י ב' כ. ב.).

מֵאִי "חֲצֵר הַחֲדָשָׁה"?

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

שְׁחָדְשׁוּ בַּהּ דְּבָרִים, וְאָמְרוּ: טָבֹל יוֹם לֹא יִכְנָס לְמַחֲנֵה לְוִיָּה.

וְאָמַר עוּלָא:

מֵה טַעֲמָ?

הוּאִיל וְהוּתֵר לְצָרְעוֹ - הוּתֵר לְקָרוּיו.

מִי דְמִי לְדַעוּלָא?!

ח,א

תִּינַח הִיכָא דְנִשְׂא מֵת וְאַחַר כֶּךָ נִשְׂא חֵי,

דְּמִגּוּ דְאִישְׁתַּרִי אִיסוּר אֶשֶׁת אָח, אִישְׁתַּרִי נְמִי אִיסוּר אַחֲוֹת אִשְׁה.

אָלָא, נִשְׂא חֵי, וְאַחַר כֶּךָ נִשְׂא מֵת אִיסוּר אַחֲוֹת אִשְׁה קְדָיִם!

וְאָפִילוּ נִשְׂא מֵת נְמִי,

תִּינַח הִיכָא דְנִשְׂא מֵת וּמֵת, וְאַחַר כֶּךָ נִשְׂא חֵי חֲזָיָא לִיה דְּבִינֵי בִינֵי.

אָלָא נִשְׂא מֵת, וְלֹא מֵת, וְאַחַר כֶּךָ נִשְׂא חֵי לֹא אִיחֻזָּא לִיה כֻּלָּא!

מִי לֹא מוּדֵי עוּלָא שְׂאֵם רָאָה קָרִי בְּלֵיל שְׁמִינֵי, שְׁאִין מְכַנְּסִי יָדָיו לְבָהוֹנוֹת,

שְׂלֵא יָצָא בְּשַׁעַה שְׁהִיא רְאוּיָה לְהִבְיָא בַּהּ קְרָבָן.

אָלָא,

כִּי אִיצְטְרִיךְ "עֲלִיָּה" - הִיכָא דְנִשְׂא מֵת, וּמֵת,

וְאַחַר כֶּךָ נִשְׂא חֵי.

וְאִי בְּעִית אִימָא:

אֲתִיָּא בְּהִיקִישָׁא מְדַרְבֵּי יוֹנֵה.

דְּאָמַר רַבִּי יוֹנָה וְאִיתִימָא רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ:

אָמַר קְרָא: "כִּי כָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֲבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ" (ויקרא יח, כט),
הוֹקִשׁוּ כָּל הָעֲרִיּוֹת כּוֹלָן לְאֶשֶׁת אָח,

מֵה אֶשֶׁת אָח שְׂרָיָא,

אָף כָּל עֲרִיּוֹת נְמִי שְׂרָיִין,

כֶּתֵב רַחֲמֵנָא: "עֲלִיָּה".

אָמַר לִיה רַב אַחָא מְדַפְתִּי לְרַבִּינָא:

רס"י

מכדי כל העריות. דמתני':

איכא לאקושינהו לאשת אח.

להתיר ייבום:

ואיכא לאקושינהו לאחות

אשה. דאסירי לייבום דפרט בה

קרא עליה:

מאי חזית דאקשת להו לאחות

אשה. כדקתני בריש פרקין מה

אחות אשה מיוחדת כו':

מכדי כל עריות איכא לאקושינהו לאשת אח,

ואיכא לאקושינהו - לאחות אשה,

מאי חזית דאקשת לאחות אשה? אקשינהו לאשת אח!

איבעית אימא:

לקולא וחומרא - לחומרא מקשינן.

איבעית אימא:

הכא תרי איסורי,

והכא תרי איסורי.

ותרי מתרי ילפינן,

אבל הכא חדא איסורא, ותרי מחדא לא ילפינן.

8. ח, א-ב

רש"י

משום צרתה. משום דבעי למיתני צרתה מנין :
ולקחה לו לאשה ויבמה. המ"ל ולקח אשה ויבם וכתוב ולקחה משמע מיעוט זו ולא אחרת :
וחד למישרי צרת ערוה שלא במקום מצוה. מרבויה דקרא יתירא דויבמה דרשינן הכי במקום ויבמה הוא דאמינא לך מיעוטא ולקחה דמיעט צרה אבל שלא במקום יבום כגון צרת בתו מנכרי שריא :
מתני' נמי דיקא. כרבא דערוה פשיטא לך :
צרה נמי לא תיבעי. עליה קרא לדרשא דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בה כרת דכתיב לצרור דמשמע לא אחות אשה ולא צרתה וכתוב כרת בסוף הערות :
למישרי צרה שלא במקום מצוה. דאי לא כתיב עליה הוה ילפינן מלצרור דצרת אחות אשה אסורה בכל מקום :

רְבָא אָמַר:

עָרוּהּ לָא צְרִיכָא קְרָא,
 שְׂאִין עֵשָׂה דוּחָה לָא תַעֲשֶׂה שְׂיִישׁ בּוּ כְרַת.
 כִּי אִיצְטְרִיד קְרָא לְמִיסַר צְרָה.

וְעָרוּהּ לָא צְרִיכָא קְרָא?

וְהָא תְנִינָא:

"אִין לִי אֵלָא הִיא!"

מְשוּם צְרָתָהּ.

וְהָא קְתַנִּי: "אִין לִי אֵלָא הִוּוּ!"

מְשוּם צְרוּתִיהוּן.

תָּא שְׁמַע:

"רַבִּי אֲמַר

'וּלְקַח' - "וּלְקַחָהּ"¹⁷ (דברים כה, ה)!

'וַיִּבֶם' - "וַיִּבְמָה!"

לְאַסוֹר צְרוֹת וְעָרִיּוֹת!"

אִימָא: לְאַסוֹר צְרוֹת שְׁל עָרִיּוֹת.

וְהָא תְנִי קְרָאִי קְנָסִיב לִיה,

מָאִי לָאו:

חַד - לְעָרוּהּ,

וְחַד - לְצָרָה!

לָא, אִידי וְאִידי לְצָרָה:

חַד - לְמִיסַר צְרָה בְּמָקוּם מְצוּהָ.

וְחַד - לְמִישְׁרֵי צְרָה שְׁלָא בְּמָקוּם מְצוּהָ.

מָאִי טַעמָא?

'וַיִּבֶם' - "וַיִּבְמָה" - בְּמָקוּם יִבּוּם הוּא דְאַסִּירָא צְרָה,

שְׁלָא בְּמָקוּם יִבּוּם - שְׁרִיא צְרָה.

אָמַר רַב אֲשִׁי:

מִתְנִיתִין נְמִי דִקָּא,

דְקַתְנִי: "חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים פּוֹטְרוֹת צְרוּתִיהוּן".

וְאִילוּ: 'פְּטוּרוֹת וּפּוֹטְרוֹת' לָא קְתַנִּי.

שְׁמַע מִינָהּ.

וּמָאִי שְׁנָא עָרוּהּ דְלָא צְרִיכָא קְרָא דְאִין עֵשָׂה דוּחָה לָא תַעֲשֶׂה שְׂיִישׁ בּוּ כְרַת,

צְרָה נְמִי, לָא תִיבְעֵי קְרָא מְשוּם דְאִין עֵשָׂה דוּחָה לָא תַעֲשֶׂה שְׂיִישׁ בּוּ כְרַת!

אָמַר לִיה רַב אֲהָא בַר בִּיבִי מֵר לְרַבִּינָא:

הֲכִי קְאָמְרִינוּ מְשֻׁמֵּיהּ דְרַבָּא: צְרָה נְמִי לָא אִיצְטְרִיד קְרָא.

כִּי אִיצְטְרִיד קְרָא

ח,ב, לְמִישְׁרֵי צְרָה שְׁלָא בְּמָקוּם מְצוּהָ.

מָאִי טַעמָא?

¹⁷ כִּי-יִשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֶן אִין-לוֹ לֹא-תִהְיֶה אִשֶׁת-הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זֶר יִבְמָה יָבֵא עֲלֶיהָ וּלְקַחָהּ לּוֹ לְאִשָּׁה וַיִּבְמָה

רָס"י

מאי טעמא. כלומר היכי מידרשא היתר מהכא:
במקום עליה הוא. דכתיב לצרור למיסר צרה ולא במקום אחר:
אימא ערוה גופה שלא במקום מצוה תשתרי. מדכתיב עליה דקאי נמי אאחות אשה:
כל שבחייה. אשתך לא תשא את אחותה:
תרי קראי כתיבי. מעיקרא כתיב לצרור דמשמע לא היא ולא צרתה וחדר כתיב לגלות ערותה דמשמע חדא הוא דאסירא:
במקום מצוה שתיהן אסורין. כדכתיב עליה דמשמע במקום עליה:
ואיפוך אנא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת. דהא עליה אלגלות ערותה סמיך דמשמע חדא למדרש הכי במקו' עליה הוא דלא אסיר לן אלא חדא וקרא דלצרור אשלא במקום מצוה:
א"כ לא יאמר עליה. דבלא עליה נמי כי קשו קראי אהדדי משנין להו מסברא הכי היתירא למצוה ואיסורא שלא במקום מצוה הלכך עליה לחדושי אתא למדרשה אלצרור ולמיסר צרה במקום מצוה כערוה. ממאי דהאי עליה לאיסורא. אצרה ולא לערוה דלמא למישרי תרוייהו במקום מצוה אתא והכי משמע ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לא היא ולא צרה ואם עליה דמקום מצוה היא אפי' בחייה יתקיים (כמו) יבמה יבא עליה דייבום:

אמר קרא: **"עליה"** - במקום **"עליה"**¹⁸ - הוא דאסירא, וְשָׁלָא בְּמָקוֹם **"עליה"** - שְׂרִיא.

אמר ליה רמי בר חמא לרבא:
 אימא ערוה גופיה שלא במקום מצוה תישתרי!

ולא קל וחומר הוא?
 במקום מצוה אסירא,
 וְשָׁלָא בְּמָקוֹם מְצוּהָ שְׂרִיא!?

אמר ליה:
 צרה תוכיח,
 במקום מצוה - אסירא,
 וְשָׁלָא בְּמָקוֹם מְצוּהָ - שְׂרִיא!

אמר ליה:
 עליד אמר קרא: **"בחייה"**¹⁹ (ויקרא יח, יח) - כל שבחייה.

האי **"בחייה"** - מיבעי ליה למעוטי לאחר מיתה!

ההיא, מ' **"ואשה אל אחתה"** (ויקרא יח, יח) נפקא.

אי מ' **"ואשה אל אחתה"** הוה אמינא נתגרשה שריא,
 תלמוד לומר: **"בחייה"** - כל שבחייה, דאף על גב דנתגרשה - לא!

אלא אמר רב הונא בר תחליפא משמיה דרבא:

תרי קראי כתיבי,
 כתיב: **"אשה אל אחתה לא תקח לצרור"** (ויקרא יח, יח).

וכתיב: **"לגלות ערותה"** - דחדא משמע.
 הא כיצד?

במקום מצוה - שתיהן אסורות,
 וְשָׁלָא בְּמָקוֹם מְצוּהָ - היא אסורה וצרתה מותרת.

איפוך אנא!
 במקום מצוה - היא אסורה וצרתה מותרת,
 וְשָׁלָא בְּמָקוֹם מְצוּהָ - שתיהן אסורות.

אם כן לא יאמר **"עליה"**.

אמר ליה רב אשי לרב בהנא:
 ממאי דהאי **"עליה"** לאיסורא,
 דלמא להתיירא,

והכי קאמר רחמנא: **"אשה אל אחתה לא תקח לצרור"** - לא היא ולא צרתה, וְשָׁלָא בְּמָקוֹם **"עליה"**,
 אכל במקום **"עליה"** - שתיהן מותרות!

אם כן **"לגלות ערוה"**²⁰ (ויקרא יח, יח) דחדא היכי משכחת לה?

אי במקום מצוה - שתיהן מותרות!
 אי שלא במקום מצוה - שתיהן אסורות!

¹⁸ יבמה יבוא עליה

¹⁹ ואשה אל-אחתה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה בחייה

²⁰ בפסוק כתוב לגלות ערותה. ואשה אל-אחתה, לא תקח: לצרור, לגלות ערותה עליה--בחייה

9. ח, ב

ר"י

לכדרי שמעון. בפרק ד' אחים (לקמן דף כח:) ג' אחין שנים מהם נשואין שתי אחיות או אשה ובתה ומתו ונפלו לפני השלישי הרי אלו חולצות ולא מתייבמו לפי ששתיהן זקוקות לו מקדושי שני אחיו וזיקה הוי כקצת קדושין ואי מיבם חדא מנייהו קנסיב אחות זקוקתו בחייה וזקוקתו הויא כאשתו אבל חליצה בעיא דלא אליס למיהוי כאחות אשה ממש להפטר בלא כלום ותניא בברייתא רבי שמעון פוטר בשתייהן מן החליצה ומן הייבום ויליף טעמא מלצרור בשעה שנעשו צרות זו לזו כגון הכא דנעשו האחיות צרות זו לזו בזיקה לא יהא לך ליקוחין אפילו באחת מהן :

א"כ. דהאי ולקחה לגופיה הוא דאתא נימא קרא ולקח מאי ולקחה דמשמע דשתים נפלו לו מאחיו ואמר רחמנא ולקחה לאחת ולא לשתייהן אי קרינא ולקחה בכל חדא מינייהו שריין כל חדא מינייהו ואי לא קרינן ולקחה בכל חדא מנייהו כגון שהאחת ערוה תרוייהו אסורין וצרות צרותיהן נמי מהכא נפקא דמשנפלה לו צרת ערוה מאחיו הראשון ונדחת הערוה ממנו נאסרה עליו עולמית משום אשת אח וכשתייבמה לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת וחזרה ונפלה לפני זה לא קרינא בה בזו שנאסרה עליו ולקחה הלכך תרוייהו אסורים וכן לעולם :

מלמד שמגרשה בגט ומחזירה. לאחר שנשאה נעשית כאשתו ואם רצה לגרשה מגרשה בגט ואינה צריכה חליצה :
ומחזירה. אם רצה להחזיר ולא אמרינן מצוה רמא רחמנא עליה ועבדה ומהשתא תיקום עליה באיסור אשת אח להכי כתיב ולקחה לו לאשה דכיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר :
בעל כרחא. שאם בא עליה יבם אפילו בעל כרחא קנאה ויורשה ומטמא לה ולכל דבר היא אשתו בהך ביאה :

אין חייבין בית דין. להביא פר על העלם דבר :
ולא בעבודת כוכבים. אין חייבין צבור להביא פר לעולה ושעיר לחטאת :
אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. כגון זיבוח וקיסור ונסוך והשתחוואה אבל מחבק ומנשק לא והך דרשא מעליה נפקא כדמפרש ואזיל :

גופא:

"דבי אומר:

ולקח - "ולקחה",

ויבם - "ויבמה",

לאסור - צרות ועריות."

מידי "צרות" כתיבא הקא?

ועוד: "צרות" מ"לצורד" נפקא!

"לצורד" - מפיק ליה רבי, לכדרבי שמעון.

צרה הכא כתיב?

הכי קאמר: אם כן לימא קרא: 'ולקח', מאי **"ולקחה" ?**

כל היכא דאיכא תרי 'לקוחין', דאי בעי נסיב האי, ואי בעי נסיב האי - שריא. ואי לא - תרוייהו אסירין.

"ויבמה" - במקום יבום הוא דאסירא צרה, שלא במקום יבום - שריא צרה.

ורבנן, האי **"ולקחה" מאי עבדי ליה?**

מיבעי להו לכדרבי יוסי בר חנינא.

דאמר רבי יוסי בר חנינא:

"ולקחה" - מלמד שמגרשה בגט, ומחזירה.

"ויבמה" - על כרחה.

ורבי?

דרבי יוסי בר חנינא - מ"לאשה" נפקא.

על כרחה - מ"ויבמה יבא עליה" נפקא.

ורבי, האי **"עליה" מאי עביד ליה?**

מיבעי ליה לכדתנא:

אין חייבין בית דין, אלא על דבר שזדונו כרת, ושגגתו חטאת. וכן המלשיח.

ט, ו לא בעבודה זרה, אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת.

ותנן נמי:

"כל מצוה שבבית דין,

שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת,

יחיד - מביא נשבה או שעירה,

נשיא - מביא שעיר,

משיח, ובית דין - מביאין פר.

ובעבודה זרה,

יחיד, נשיא ומשיח - מביאין שעירה,

צבור - מביאים פר ושעיר,

פר - לעולה,

ושעיר - לחטאת (הוריות ט.).

מנא הני מילי?

דתנן רבנן:

"וגודעה החטאת אשר חטאו עליה" (ויקרא ד, יד),

רְבִי אֹמֵר:

נֵאמַר בָּא: "עֲלֶיהָ",

וְנֵאמַר לְהֵלֵן: "עֲלֶיהָ",

מָה לְהֵלֵן דְּבַר שְׁחִיבִים עַל זְדוּנוּ בְּרַת וְעַל שְׂגָגְתוֹ חֻטָּאת,
אִף בָּאן - דְּבַר שְׁחִיבִין עַל זְדוּנוּ בְּרַת וְעַל שְׂגָגְתוֹ חֻטָּאת."

אֲשַׁכְּחֵן צְבוּר,

מְשִׁיחַ - מְנַלְן?

דְּכַתִּיב בְּמְשִׁיחַ: "לְאֲשֵׁמֶת הַעֵם"²¹ (ויקרא ד, ג) - הֲרֵי מְשִׁיחַ כְּצְבוּר.

יְחִיד וְנִשְׂיָא?

אֲתֵיָא "מִצֹּזֶת"²² (ויקרא ד, ג) "מִצֹּזֶת"²³ (ויקרא ד, כב).

"וְלֹא בְעִבּוּדָה זָרָה אֲלֵא עַל דְּבַר שְׁחִיבִין עַל זְדוּנוּ בְּרַת וְעַל שְׂגָגְתוֹ חֻטָּאת."

צְבוּר בְּעִבּוּדָה זָרָה יְלִיף "מְעִינִי" (ויקרא ד, ג) "מְעִינִי" (במדבר טו, כד),

יְחִיד, נִשְׂיָא וּמְשִׁיחַ מִ"וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת" (ויקרא ד, כז) -
אַחַד יְחִיד, וְאַחַד נִשְׂיָא, וְאַחַד מְשִׁיחַ בְּמִשְׁמַע.

וְי"ו - מוֹסִיף עַל עֲנָנִין רֵאשׁוֹן, וְיִלְמַד תְּחַתּוֹן מִן הָעֲלִיּוֹן.

וְרַבְנָן הָאֵי סְבָרָא מְנָא לְהוּ?

נִפְקָא לְהוּ, מִדְּמַקְרִי לִיה רְבִי יְהוֹשֻׁעַ לְבָרִיה:

"תּוֹרָה אַחַת יְהִיָה לְכֶם לַעֲשׂוֹת בְּשִׁגְגָה"²⁴ (ויקרא ד, כט)

"וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְיַד רְמָה"²⁵ (ויקרא ד, ל),

הוֹקְנֶשָׁה כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה לְעִבּוּדָה זָרָה,

מָה עִבּוּדָה זָרָה - דְּבַר שְׁחִיבִין עַל זְדוּנוּ בְּרַת וְעַל שְׂגָגְתוֹ חֻטָּאת,

אִף כָּל דְּבַר שְׁחִיבִין עַל זְדוּנוּ בְּרַת וְעַל שְׂגָגְתוֹ חֻטָּאת.

אֲשַׁכְּחֵן יְחִיד וְנִשְׂיָא וּמְשִׁיחַ,

בֵּין בְּעִבּוּדָה זָרָה וּבֵין בְּשֹׂאֵר מִצְוֹת.

צְבוּר בְּעִבּוּדָה זָרָה מְנַיִן?

אָמַר קְרָא: "וְאִם נֶפֶשׁ"²⁶ (ויקרא ד, כז),

וְיִלְמַד עֲלִיּוֹן מִתְּחַתּוֹן.

אֲלֵא, צְבוּר בְּשֹׂאֵר מִצְוֹת מְנַלְן?

יְלִיף "מְעִינִי" "מְעִינִי".

וְרַבִּי, הָאֵי "תּוֹרָה אַחַת" - מֵאֵי עֶבֶד לִיה?

מִיבְעֵי לִיה לְכַדְתֵּינָא:

"לְפִי שְׂמָצִינוּ שְׁחֵלֵק הַכְּתוּב בֵּין יְחִידִים לְמְרוֹבִים.

רַש"י

וְנֵאמַר לְהֵלֵן עֲלֶיהָ. בְּחִיָּה שְׁהוּא

מוֹפְנָה לְדִרְשָׁא:

לְאֲשֵׁמֶת הָעַם. כְּלוֹמַר אֲשַׁמְתוּ

כְּלוֹמַר צְבוּר:

[וְלֹא בְעִבּוּדֵי כּוֹכְבִים]. קֶרְבֵן

עִבּוּדֵי כּוֹכְבִים בְּפִרְשֵׁת שֵׁלַח לָךְ

וְכִי תִשְׁגוּ:

מְעִינֵי מְעִינֵי. מִפְּרַת הָעֵלֶם דְּבַר:

וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת. הַתֵּם כְּתִיב

בְּפִרְשֵׁת שֵׁלַח לָךְ:

מְעִלְיוֹן. מִצְבוּר וְהַתֵּם יִלְפִינָן לְהוּ

מִפְּרַת הָעֵלֶם:

תּוֹרָה אַחַת. לְעִנְיֵן קֶרְבֵן כְּתִיב

בְּפִרְשֵׁת כּוֹכְבִים תּוֹרָה כֹּל

הַתּוֹרָה בְּמִשְׁמַע הוֹקְשָׁה כֹּל

הַתּוֹרָה לְעִנְיֵן קֶרְבֵן לְעִבּוּדֵי

כּוֹכְבִים:

מָה עִבּוּדֵי כּוֹכְבִים עַל דְּבַר

שְׂזָדוּנוּ בְּרַת וְשִׁגְגָתוֹ חֻטָּאת.

כְּדַכְתִּיב הַתֵּם וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר

תַּעֲשֶׂה בְיַד רְמָה וְנִכְרַתָּה אֶלְמָא

כּוֹלָה פִּרְשֵׁתָא בְּדַבְרֵי שְׂזָדוּנוּ בְּרַת

וְשִׁגְגָתוֹ חֻטָּאת מִשְׁתַּעֲי:

אֲשַׁכְּחֵן יְחִיד וְנִשְׂיָא וּמְשִׁיחַ.

בְּהַךְ הִיקְשִׁיא לֹא מִשְׁמַע אֶלְא

הִנֵּי דְכַתִּיב וְהִנֵּפֶשׁ וְאֵלּוּ לְבַדְן

בְּמִשְׁמַע שֶׁהֵן יְחִידִין דְּהִנֵּי קְרָאִי

כְּתִיבֵי בְּפִרְשֵׁת וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת

בְּעִבּוּדֵי כּוֹכְבִים:

אֲמַר קְרָא. גְבִי יְחִיד וְנִשְׂיָא

וּמְשִׁיחַ:

וְאִם נֶפֶשׁ. וְי"ו מוֹסִיף עַל עֲנָיִן

רֵאשׁוֹן:

וְיִלְמַד עֲלִיּוֹן מִתְּחַתּוֹן. צְבוּר

מִיְחִידִים:

יְלִיף מְעִינֵי מְעִינֵי. שְׂאֵר מִצְוֹת

מִעִבּוּדֵי כּוֹכְבִים:

מְרוֹבִים. עִיר הַנְּדַחַת:

כ"ז

יכול נחלק בקרבנותיהם. אם עבדו בני עיר אחת עבודת כוכבים בשוגג יהו חלוקים בקרבנם שלא יביא כל אחד קרבנו שעיר כיחיד:
ת"ל כו'. אין חלוקים מתורת יחיד אלא רוב ישראל או כולן כדכתיב ואם מעיני העדה (במדבר טו) אבל בני עיר אחת יחידים הם:
בהוראה. היינו העלם דבר שהורו ב"ד שהעבודת כוכבים מותרת ועשו צבור על פיהם:
א"נ. אפי' לא משכחת לה קרבן לחלק נימא צריכים הני מרובים חילוק בין יחיד וליכא הלכך אין להם כפרה קמ"ל:

יחידים - בסקילה, לפיכך ממונן פלט.
מרובין - בסייף, לפיכך ממונן אבד.
יכול נחלק בקרבנותיהן?
תלמוד לומר: "תורה אחת יהיה לכם" (ויקרא ד, כט).

מתקיף לה רב חלקיה מהגרונאי:
 טעמא דכתב רחמנא **"תורה אחת יהיה לכם"**,
 הא לאו הכי, הוה אמינא: נחלק.
 מאי ליתנו?

ליתנו פר - צבור בשאר מצות הוא דמיתנו!
 משבה - יחיד בשאר מצות הוא דמיתני!
 שעיר - נשיא בשאר מצות הוא דמיתני!
 פר לעולה ושעיר לחטאת - צבור בעבודה זרה הוא דמיתנו,
 ואלא מאי שעירה? יחיד נמי היינו קרבנו!

איצטריך,
 סלקא דעתך אמינא: הואיל וצבור בהוראה מיתנו פר לעולה ושעיר לחטאת,
 אינהו נמי ניתו איפכא.

אי נמי, צריך ואין לו תקנה,
 קא משמע לן.

10. ט, א - י, ב רַס"י

אמו אנוסת אביו. שנשאה אחיו מאביו אחרי כן ומת בלא בנים ונפלה לפני בנה לייבום:
בפלוגתא ד' יהודה ורבנן. כדאמר' לעיל (דף ד.) ורבי יהודה אוסר באנוסת אביו ולרי' יהודה לא משכחת לה אם נופלת לפני בנה ליבום אלא לרבנן ובאנוסה ולהכי לא תנא לה ובפלוגתא לא קא מיירי:
והרי איסור מצוה ואיסור קדושה. לקמן בפרק כיצד (דף כ.) כל שאיסורו איסור ערוה לו חולצת ולא מתייבמת. איסור מצוה כגון שניות מדי' כדמפרש לקמן בפ"ב (כא.) או איסור קדושה כגון שנפלה לפני ממזרת או נתניה שהיא בלא חולצת ולא מתייבמת חולצת דלא אלים איסור לאו בלא כרת לאפקועי ייבום לגמרי ולא מתייבמת דהא אסורה ל'י' ופליג ר"ע דאמר בפ' החולץ (לקמן דף מט.) חייבי לאוין כחייבי כריתות דקתני איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא דש ממזר מחייבי לאוין ולר"ע אלים לאו למיפטר בהולא כלום כערוה גמור':
את הצרות. צרת ערוה מתייבמת:

רבי שמעון פליג באשת אחיו שלא היה בעולם בפ' שני (לקמן דף יח:.) ומצריך לה חליצה ואפ"ה קתני לה במתני' דפטורה: ומשני **בגולד ולבסוף ייבם לא פליג ר"ש.** היכא דמת ראובר בלא בנים ועד שלא יבמה שמעון נולד לוי אחיהם ועודה זקוקה ליבם והיתה לו אסורה בנפילה זו משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ויבמה שמעון ומת בלא בנים מודה ר"ש שאסורה ללוי הואיל ונאסרה עליו שעה אחת בנפילה ראשונה וכי פליג ר"ש בייבם שמעון את אשת ראובר ואח"כ נולד לוי ומת שמעון דהתם שרי ליה ר"ש לייבומי דלא נפלה לפניו מכח ראובר אחיו שמת כבר ולא נאסרה עליו כלום שכשנפלה לפניו מכח שמעון שהיה בעולמו נפלה:

והאמר ר' אושעיא. בפ' שני (לקמן יח:):
חלוק היה ר"ש אף בראשונה. בגולד ולבסוף ייבם:

והאמר רב יהודה אמר רב. בפרק ד' אחין דתנן ד' אחין שנים נשאו שתי אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות לפי ששתיהן זקוקות לזה ושתייהן זקוקות לזה ואי נסיב האי קא פגע באחות זקוקתו ודמיא לאחות אשה בחייה וקתני היתר אחת מהן אסורה על האחד איסור ערוה כגון שהיתה חמותו או כלתו אסורה בה ומותר באחותה דלאו אחות זקוקתו היא משום דהך ערוה היא ולא זקוקה ליה דרחמנא פטרה מיניה מדרשת עליה עליה והשני אסור בשתייהן היתה השניה אסורה על השני איסור ערוה כגון שהיתה חמותו האסורה לזה מותרת לזה כגון רחל ולאה שתי אחיות ונפלו לפני לוי ויהודה רחל חמותו של לוי ולאה חמותו של יהודה רחל אסורה ללוי ומותרת ליהודה דלאו אחות זקוקתו היא דלאה לא זקוקה ליה דהא אסורה ליהודה ומותרת ללוי ואינה אחות זקוקתו דרחל לא זקוקה ליה דהא חמותו היא וקתני התם זו היא שאמרו אחותה כשהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת שתי אחיות שהן יבמות זו לזו שנשאו לשני אחין ונפלו לפני שני אחים או חולצות או מתייבמות ראיות לחליצה או לייבום וכגון שהיתה כל אחת אסורה על האחד איסור ערוה כדפרישית וקאמר רב יהודה בכולן ט"ו עריות לא קורא בהם משנה זו האסורה לזה מותרת לזה כו' כלומר אפשר להתקיים ומשכחת בכולן שיהו ב' אחיות נופלות לפני ב' אחים וזו אסורה לזה משום בתו וזו אסורה לזה משום בתו וכן כולן ותהא האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה ויתייבמו שתייהן אע"פ שהן שתי אחיות ולא אמרינן אחות זקוקתו היא בתו לא משכחת לה אלא בתו מאנוסתו שאי אפשר לבתו של ראובר ובתו של שמעון להיות אחיות מן האם שהרי אשת ראובר שילדה לו בת וגירשה לא נישאת שוב לשמעון שגרשת אחיו היא אלא הכי משכחת לה ראובר אנס אשה וילדה לו בת וחזר שמעון ואנס את אנוסת אחיו שמתורת לו דלא אסרה תורה אלא אשת אח על ידי קידושין וחזרה וילדה לו בת לשמעון הרי בת ראובר ובת שמעון אחיות מן האם ונישאו ללוי ויהודה אחי אביהן ומתו ונפלו לפני ראובר ושמעון בת שמעון מתייבמת לראובר דלאו אחות זקוקתו היא ובת ראובר לשמעון וכן בתו של ראובר ובתו של שמעון שהיו אחיות מן האב ונישאו ללוי ויהודה וכן בתו של ראובר [וכן בתו של שמעון שהיו אחיות מן האם וכן בתו של ראובר ובתו של שמעון שהיו אחיות מן האב כגון חשון שנשא ב' נשים וילדו לו ב' בנות ומת חשון ונישאו ב' נשוי לראובר ושמעון וב' בנותיו ללוי ויהודה ומתה לוי ויהודה בת אשת שמעון תתייבם לראובר ואחותה לשמעון וכן בת בתה של אשת ראובר ובת בתה של אשת שמעון שהיו אחיות מן האב וכן בת בתה של אשת זה ושל אשת זה שהיו אחיות מן האם וכן חמותו של ראובר וחמותו של שמעון שהיו אחיות וכן אם חמיו וכן אחותו של ראובר מאמו ואחות שמעון מאמו היו אחיות מן האב ונפלו לפניו מלוי ויהודה כגון ראובר ולוי בני יעקב מרחל היו ולה בת מנחשון וכן שמעון ויהודה בני יעקב מבילה וגם לה היה בת מנחשון ונשא לוי בת בילה מנחשון ויהודה נשא בת רחל מנחשון והן שתי אחיות ומתו לוי ויהודה ונפלו לפני ראובר ושמעון בת בילה אשת לוי אחות שמעון מאמו ואסורה לו מתייבמת לראובר ובת רחל אשת יהודה אחות ראובר מאמו [אסורה לו] ומותרת לשמעון וכן אחות אמו של ראובר ואחות אמו של שמעון היו אחיות מן האב כגון כלב שנשא שתי נשים חלאה ונערה (דה"א ד) וילדו לו שתי בנות ומת ונשא יחצאל לאחר מיתתו את שתי נשוי וילדו לו שתי בנות ונשא יעקב את שתי בנות יחצאל זו לאחר מיתת אחותה וילדה לו בת חלאה מיחצאל את ראובר ובת נערה מיחצאל את שמעון ולוי בן יעקב מאשה אחרת נשא את בת כלב מחלאה שהיא אחות אמו של ראובר מן האם ויהודה נשא את בת כלב מנערה שהיא אחות אמו של שמעון מן האם ומתו לוי ויהודה אשת לוי אחות אמו של ראובר מותרת לשמעון שהיא בת כלב מחלאה ואם שמעון היתה בת יחצאל מנערה ואשת יהודה אחות אמו של שמעון מותרת לראובר וכן אשת אחיו מאמו כגון יעקב שנשא בילה ונפלה מאיש אחר והוליד ממנה ראובר ולוי ועוד נשא זלפה ולה ישכר מאיש אחר וילדה ליעקב שמעון ויהודה ונשאו נפתלי וישכר שתי אחיות ומתו ועמד לוי ונשא אשת ישכר בן זלפה שלא היה קרוב לו ויהודה נשא אשת נפתלי בן בילה שהרי נכרית אצלו ומתו בלא בנים ונפלו לפני ראובר ושמעון אשת לוי אסורה לשמעון מפני ישכר בעלה שהיה אחיו מאמו ומותרת לראובר ואשת יהודה אסורה לראובר מפני נפתלי בעלה הראשון שהיה אחיו מאמו ומותרת לשמעון וכן אחות אשתו [כגון] נפתלי שהיו לו שתי נשים עדה וצלה וילדה לו עדה את דינה וצלה ילדה את נעמה ומת ונישאו נשוי לאחר וילדו שתי בנות ונשאו ראובר ושמעון את הבנות האחרונות ראובר נשא את בת עדה ושמעון בת צלה ולוי ויהודה נשאו את שתי בנות נפתלי לוי דינה בת עדה ויהודה נעמה בת צלה ומתו בלא בנים ונפלו אחיות הללו לפני ראובר ושמעון ונמצאת אשת לוי אחות אשתו של ראובר מותרת לשמעון ואשת יהודה אחות אשתו של שמעון מותרת לראובר:

המשך בעמוד הבא

אמר ליה לוי לדבי:
מאי איריא דתני "חמש עשרה"?
ליתני שש עשרה!

אמר ליה:
כמדומה לי שאין לו מוח בקדקדו.
מאי דעתך אמו אנוסת אביו?!
אמו אנוסת אביו פלוגתא רבי יהודה ורבנן,
ובפלוגתא לא קא מיירי.

ולא?!
והרי 'איסור מצוה',
ו'איסור קדושה',
דפליגי רבי עקיבא ורבנן וקתני!

בפרקין קא אמרינן.

והא:
"בית שמאי מתירין את הצרות לאחיו,
ובית הלל אוסרין!"

בית שמאי, במקום בית הלל אינה משנה.

והרי "אשת אחיו שלא היה בעולמו",
ט, ב דפליגי רבי שמעון ורבנן, וקתני!

בגולד ולבסוף ייבם - לא פליג רבי שמעון.

והאמר רבי אושעיא:
חלוק היה רבי שמעון אף בראשונה!

הא איתותב רבי אושעיא.

והאמר רב יהודה אמר רב,
וכן תני רבי חייא:
בכולן, אני קורא בהן האסורה לזה מותרת לזה,
והאסורה לזה מותרת לזה,
ואחותה שהיא יבמתה חולצת או מתייבמת.

ורב יהודה מתרגם מ'חמותו' ואילך.
אבל שיתא כבי דרישא - לא.

מאי טעמא?

פיון ד'בתו' באונסין משפחת,
בנשואין לא משפחת לה בנשואין קמירי,
באונסין - לא קא מיירי.

ואפ"י מתרגם אף בתו מאנוסתו,
פיון ד'אשפוחי משפחת לה,
אי בעיא מן האונסין תהוי,
ואי בעיא מן הנשואין תהוי.
אבל אשת אחיו שלא היה בעולמו - לא.

ר"י

מאי טעמא?

כיון דלרבי שמעון הוא דמשכחת לה,
לרבנן לא משכחת לה,
בפלוגתא לא קא מיירי.

ורב ספרא מתרגם:

אף אשת אחיו שלא היה בעולמו,
ומשכחת לה בשיתא אחים, ואליבא דרבי שמעון.
וסימניה: מת, נולד ויבם. מת, נולד ויבם!

יא

²⁷ לרבי הני כללי לית ליה.

רב אדא קרחינא קמיה דרב פהנא אמר משמיה דרבא:

לעולם אית ליה רבי הני כללי.

והכי קאמר ליה: אמו אנוסת אביו,

בחדא - משכחת לה,

בתרגי - לא קמשכחת לה.

אי יעקב, שתי אחיות אנס - אחותה שהיא יבמתה משכחת לה.

"האסורה לזה מותרת לזה" - לא משכחת.

ואי שתי נכריות אנס,

"האסורה לזה מותרת לזה" - משכחת לה.

"אחותה שהיא יבמתה" - לא משכחת לה.

רב אשי אמר:

לעולם לית ליה לרבי הני כללי,

ובפלוגתא קמיירי,

ומאי "כמדומה אני שאין לו מוח בקדקדו" דקאמר ליה?

הכי קאמר ליה: מאי טעמא לא דייקת מתניתין?

דמתניתין רבי יהודה היא, דאסר באנוסת אביו!

דקתני:

"שש עריות חמורות מאלו,

מפני שהן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות.

אמו,

ואשת אביו,

ואחות אביו" (יבמות ג.).

מאי "אמו"?

אילימא נשואת אביו - היינו אשת אביו!

אלא לאו: אנוסת אביו.

וקתני: "מפני שהן נשואות לאחרים",

"לאחרים" - אין,

לאחין - לא.

מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא?

רבי יהודה, דאסר באנוסת אביו!

משום הכי לא תני ליה.

אמר ליה רבינא לרב אשי:

לרבי יהודה נמי משכחת לה,

דאי עבר ונסיב!

"דאי" לא קתני.

אמר ליה רב אשי לרב פהנא:

אשת אחיו שלא היה בעולם. לא משכחת לה אלא אליבא דר"י דשרי ביבם ולבסוף נולד וסימניך מת נולד ויבם מת נולד ויבם כגון ראובן ושמעון ולוי ויהודה בני יעקב ונשאו ראובן ושמעון שתי אחיות ומת ראובן בלא בנים ונולד יששכר ליעקב ומצאה ליבמתו זקוקה לייבום אסורה לו משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ויבמה לוי ומת שמעון אחרי כן ונולד זבולון ומצאה עליו באיסור ויבמה יהודה ומתו לוי ויהודה ונפלו אחיות הללו לפני יששכר וזבולון אשת לוי אסורה ליששכר מפני שבא ומצא באיסור נפילת ראובן שלא היה בעולמו ומותרת לזבולון שבא ומצאה בהיתר דכשנולד זבולון כבר נתייבמה זו ללוי וביבם ולבסוף נולד שרי רבי שמעון ואשת יהודה אסורה לזבולון מפני שבא ומצאה באיסור נפילת נישואי שמעון אחיו שלא היה בעולם ומותרת ליששכר שראה שמעון ויהודה כלתו כגון בן ראובן ובן שמעון נשאו שתי אחיות ומתו ונשאו לוי ויהודה אחי ראובן ושמעון ומתו בלא בנים כלתו של זה מותרת לזה ושל זה מותרת לזה ונמצאו שתי אחיות מתייבמות:

ורב יהודה מתרגם. להא דרב מחמתו ואילך אבל שש עריות דבבא דרישא לא תני בו אני קורא בהן ואף על גב דבכולהו משכחת לה:

כיון דבתו. לא מיתוקמה אלא בבת אנוסה וכדפרשינן באונסין לא קא מיירי מתניתין ואידי דלא תני בתו לא תני להו לכולהו עריות משום צד בתו:

וסמניך מת נולד ויבם כו'. כדפי אלמא מדתני רבי חייא בכולן אני קורא בהן ואפילו באשת אחיו שלא היה בעולם אלמא תנא דמתני תני פלוגתא דהא רבי חייא אמתני קאי:

לרבי לית ליה הני כללי. דרי חייא הלכך לא מוקמי מתני בפלוגתא אלא בנולד ולבסוף ייבם לדברי הכל:

אמו אנוסת אביו בחדא משכחת לה. להכי לא נקט לה במתני שאי אתה קורא בה האסורה לזה מותרת לזה ואחותה כשהיא יבמתה מתייבמת שיהו ב' אחיות נופלות להתייבם ותהא זו אסורה לזה משום אמו וכן זו על זה מותרת לשני אלא חדא משכחת לה או האסורה לזה מותרת לזה או אחותה כשהיא יבמתה:

אי יעקב שתי אחיות אנס. וילדה לו האחת לוי והאחת יהודה ונשא ראובן אנוסת אביו אמו של לוי ושמעון נשא אנוסת אביו אמו של יהודה:

אחותה כשהיא יבמתה. נופלת לייבום לפני לוי ויהודה בניה משכחת לה:

האסורה לזה מותרת לזה לא משכחת לה. לפי ששתיהן אסורות על שניהם אמו של לוי אסורה לו משום אמו ואחותה משום אחות האם וכן ליהודה ושתייהן פטורות מן החליצה ומן הייבום:

ואי שתי נכריות אנס. וילדו לו ב' בנים ונשאו ב' בנים מאשה אחרת ונפלו לפני בניהם האסורה לזה מותרת לזה משכחת לה אבל לאו אחיות ניהו ועיקר מילתיה דרבי חייא משום ייבום שתי אחיות נקט: הייג רב אשי אמר לעולם לית ליה לרי הני כללי ובפלוגתא קא מיירי. כלומר לא תימא דהא דלא תני אמו אנוסת אביו משום דלא משכחת הני כללי דלרבי ליל הני כללי ולא תימא להכי שבקיה דלא מיירי בפלוגתא דבפלוגתא ודאי קמיירי ומאי אין לו מוח דקאמר ליה ה"ק ליה כו':

דאסר באנוסת אביו. ולא משכחת לה שתפול אם לפני בנה לייבום מאחיו ומאביו: **דאי עבר ונסיב.** את אנוסת אביו ונפלה לייבום לפני בנה וליתני:

רש"י

בלא דאי נמי משכחת לה, שלא עבר זה המות בנישואיה: **אנס כלתו.** ועבר על דת: **ואע"פ.** דמהדר ליה רבי ללוי כמדומה אני שאין לו מוח בקדקדו: **בדקה לוי במתני'.** הגיחה והוסיפה לאמו אנוסת אביו במשנתו: **היתה אמו נשואת אביו ונשאת לאחיו מאביו ומת.** לא תפסי קדושין בה שהרי אשת אב בכרת ואמרינן לקמן אין קדושין תופסין בחייבי כריתות דברי הכל הלכך כשמת רשע זה לא נפלה זו לייבום לפני בנה דלאו אשת אח הואי ואינה פוטרת צרתה:

היתה אמו אנוסת אביו ונשאת לאחיו מאביו. קידושין תופסין בה ואפילו לר' יהודה הקידושין תופסין בחייבי לאוין וכשמת נמצא' צרתה צרת ערוה ופטורה:

בלא "דאי" נמי משכחת לה, יעקב אנס כלתו והוליד ממנה בן, ומת ראובן בלא בנים. נפלה לה קמי ברה, ומיגז דאיהי אסירה צרתה נמי אסירה.

אמר ליה:
באחותה דהתירא קמירי,
באחותה דאיסורא - לא קמירי.

ואף על פי כן,
בדקה לוי במתניתיה.
דתני לוי:

"אמו, פועמים פוטרת צרתה ופעמים אינה פוטרת צרתה.
ביצד?

היתה אמו נשואת אביו ונשאת לאחיו מאביו, ומת - זו היא אמו שאין פוטרת צרתה.
היתה אמו אנוסת אביו, ונשאת לאחיו מאביו, ומת - זו היא אמו שפוטרת צרתה.
ואף על פי ששנו חכמים במשנתנו "חמש עשרה", יש לנו להוסיף שש עשרה כגון זו."

יב

11. יב

רפ"י

ללוי דאמר דאי נמי קתני. דהא מתני רבי יהודה ובדיק לה לוי אמו אנוסת אביו: **וחזר וקדשה**. וקידושין תופסין לו בה דאינה עליו אלא בלאו דכתיב אשר לא יבנה את בית אחיו כיון שלא בנה שוב לא יבנה: **ומת בלא בניס**. ולו אשה אחרת:

דמיגו דהיא אסורה לאחים. דקיימא עלייהו בכרת לר"ל דאמר לקמן בשמעתין האחין של חולץ חייבין על החלוצה כרת צרתה נמי אסורה:

לפי שאינה בצרת צרה. דליכא למיתני בה הלכה צרתה ונשאת לאחד מן האחין דהא לכולהו אסירא דכל עריות דמתני על האחד מהם ערוה ועל שאר אחין מותרות ומצי למיתני בה הלכה צרתה ונשאת לאחיו השני אבל הכא כולהו אחין אסירי בתרוייהו:

ולמא ליה. רבי יוחנן לר"ל חייבי לאוין ניהו האחין על חלוצה זו שחזרה ונפלה לפנייהם ולא קיימא עלייהו בכרת דהא איהו פליג עליה דר"ש בן לקיש לקמן ואמר בין שאר האחים בין החולץ אין חייבין על החלוצה כרת ולא על הצרה כרת:

וחייבי לאוין בני חליצה ויבום ניהו. כלומר זקוקה היא להתייבם ואין איסור לאו פוטר מן החליצה דהא מאחות אשה ילפינן שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת והלכך לא מצי למיתנייה במתני:

אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן:

ללוי דאמר "דאי" נמי קתני, לתני: החולץ ליבמתו וחזר וקדשה, ומת בלא בנים, דמיגו דאינה אסורה, צרתה נמי אסירא!

אמר ליה:

לפי שאינה בצרת צרה.

ולמא ליה: חייבי לאוין היא,

וחייבי לאוין - בני חליצה ויבום ניהו.

לדבריו קאמר ליה:

לדידי חייבי לאוין הם, וחייבי לאוין בני חליצה ויבום ניהו.

אלא לדידך חייבי כריתות ניהו, לפי שאינן בצרת צרה.

12. י, ב - יא, א

ר"י

על הצרה. אם היתה לה צרה ונפטרה בחליצתה של זו דכתיב בית חלוץ הנעל בית אחד הוא חולץ ואין חולץ שני בתים ואותה צרה חמורה לעמוד על כולן באיסור אשת אח בכרת שנפטרה מהן כדמפרש טעמא: **כדקיימי קיימי**. באיסור אשת אח:

ור' יוחנן. אמר לך מי איכא מידי דמעיקרא אי בעי האי אח חליץ ואי בעי האי אח חליץ שהרשות ביד כולן ולענין צרתה נמי מעיקרא אי בעי להאי חליץ ואי בעי להאי חליץ והשתא משום דחליץ חד לחדא קאי על צרה בכרת וכן אחיו על כוליהו בכרת:

האי שליחותא זידהו עבד. דמעיקרא היה הרשות ביד כולן וכן היא שליחותא דצרה עבדה וכי היכי דהוא עלה בלא יבנה כן על צרתה בלא יבנה וכן האחים על שתייהם:

אמאי צריכה חליצה. נהי נמי דקידושין תפסי בה דאיהו לא קאי עלה בכרת מיהו כשמת תיפטר ותצא מן האחים משום ערה הואיל ובכרת היא עליהו: **עמד אחד מן האחין וקדשה**. שלא קדשה החולץ אלא אחד מן האחין:

אין לה עליו כלום. דאין קידושין תופסין לו בה ואינה צריכה הימנו גט דאין קידושין תופסין בחיובי כריתות:

סיפא אתאן לרבי עקיבא. ורישא רבנן ומיהו חיובי לאוין הוא דברי הכל:

קשיא. לרב ששת דשנייה הכי: **רב אשי סבר לה כריש לקיש**. דאמר בכרת וסיפא ניחא:

ומתוך לה. לרישא דברייתא דקתני צריך חליצה באחים שנולדו לאחר חליצה וקדושין של שני זכרי שמעון דאמר ייבם ולבסוף נולד לא מהניא נפילתה מן הראשון למהוי עלה אשת אחיו שלא היה בעולמו הלכך זיקת ההיא נפילה לא אסרה לה עליה דהאי הואיל וכשנולד כבר קדשה זה:

רבינא סבר לה כרבי יוחנן. דאמר חיובי לאוין ניהו ורישא ניחא ומתוך לסיפא דקתני אין לה עליו כלום באחין שנולדו לאחר מכאן וכרבנן דאמרי אשת אחיו שלא היה בעולמו היא ולא תקשי רישא לסיפא:

הילודים. שנולדו אחר קדושין של זה ולא איתסרא עליהו בחליצתו דהא זיקה קמיתא לא רמאי קמיהו לייבומי ומשום אשת אחיו שלא היה בעולמו לא מיתסרא כר"ש דאמר ייבם ולבסוף נולד שריא:

איתמר:

החולץ ליבמתו וחזר וקדשה:

אמר ריש לקיש:

הוא, אין חייב על החלוצה כרת, והאחין חייבין על החלוצה כרת.

על הצרה - בין הוא ובין האחים חייבין על הצרה כרת.

ורבי יוחנן אמר:

בין הוא ובין האחין - אינן חייבין לא על החלוצה כרת, ולא על הצרה כרת.

מאי טעמא דריש לקיש?

אמר קרא:

"אָשֶׁר לֹא יִבְנֶה" ²⁸ (דברים כה, ט),

כִּי־נָשָׂא אִשָּׁתוֹ לְבִיבָתוֹ - שׁוֹב לֹא יִבְנֶה.

אִיהוּ הוּא דְקָאִי בְּ"לֹא יִבְנֶה".

אָבֵל אָחִיו כְּדִקְיָמִי קְיָיִמִי.

וְעַל־הַדִּיהָ הוּא דְקָאִי בְּ"לֹא יִבְנֶה",

הָא צָרָה - כְּדִקְיָיִמִי קְיָיִמִי.

ורבי יוחנן?

מי איכא מידי דמעיקרא אי בעי האי חליץ, ואי בעי האי חליץ,

ואי בעי להאי חליץ, ואי בעי להאי חליץ,

והשתא קאי עלה בכרת!?

אלא, איהו שליחותא דאחים קעביד,

איהו שליחותא דצרה קעבדה.

איתביה רבי יוחנן לריש לקיש:

"החולץ ליבמתו, וחזר וקדשה, ומת - צריכה חליצה מן האחין".

בשלמא לדידי דאמינא חייבי לאוין ניהו, היינו דצריכה חליצה מן האחין,

אלא לדידך, אמאי צריכה חליצה?

ולטעמיה, אימא סיפא:

"עמד אחד מן האחין וקדשה - אין לה עליו כלום".

ואי חייבי לאוין ניהו - אמאי "אין לה עליו כלום"?

אמר רב ששת:

סיפא אתאן לרבי עקיבא,

דאמר: אין קידושין תופסין בחייבי לאוין.

וליתני: לדברי רבי עקיבא אין לו עליו כלום!

יא, א קשיא.

רב אשי סבר לה כריש לקיש, ומתוך לה כרבי שמעון.

רבינא סבר לה כרבי יוחנן, ומתוך כרבנן.

"רב אשי סבר לה כריש לקיש, ומתוך לה כרבי שמעון".

החולץ ליבמתו וחזר וקדשה - צריכה חליצה מן האחין.

מאן אחין?

אחין הילודים.

כמאן?

כרבי שמעון.

רש"י

עמד אחד מן הנולדים. שהיו בשעת חליצה ראשונה:
אין לה עליו כלום. כר"ל דאמר האחין חייבין על החלוצה כרת:
עמד אחד מן הילודים. אחר חליצה או אפילו אחר קדושין וכשמת זה החולץ קדשה אותו ילוד אין לה עליו כלום ולא משום חליצה אלא משום דהויא אשת אחיו שלא היה בעולמו מנפילה ראשונה:
כמאן כרבנן. דאמרי אפילו ייבם ולבסוף נולד אסירא:

עמד אחד מן הנולדים וקדשה - אין לה עליו כלום, כמאן?
 כר"ש לקיש.

"רבינא סבר לה כרבי יוחנן, ומתיר לה אליבא דרבנן".
 החולץ ליבמתו וחתור וקדשה - צריכה חליצה מן האחין.
 מאן אחין?
 אחין הנולדים.

כמאן?
 כרבי יוחנן.
 עמד אחד מן הילודים וקדשה - אין לה עליו כלום, כמאן?
 כרבנן.

13. י"א, א

רס"י

בעשה. בית אחד הוא בונה ואין
 בונה ב' בתים ולא הבא מכלל
 עשה עשה:
 מ"ד בעשה כרבי יוחנן. דאמר
 איהו שליחותא דאחין קעביד
 וכי היכי דלדידיה הויא צרה
 בעשה לאחים נמי הויא בעשה:
 ומ"ד בכרת כר"ל. דאמר לאו
 שליחות דאחים קעביד הלכך
 הוא ניהו דקאי עלה בעשה אבל
 אחים כדקיימי קיימי באיסור
 אשת אח:

איתמר:

הבא על יבמה,
 ובא אחד מן האחין על צרתה.
 פליגי בה רב אחא ורבינא:
 חד אמר: בכרת.
 וחד אמר: בעשה.

מאן דאמר "בכרת" - כריש לקיש.
 ומאן דאמר בעשה - כרבי יוחנן.

14. יא, א-ב

רפ"י

צרת סוטה אסורה. היה נשוי ב' נשים וזינתה האחת תחתיו ויש עדים ומת בלא בנים היא וצרתה פטורות אף מן החליצה מאי טעמא טומאה כתיב בה ונסתרה והיא נטמאה (במדבר ה):

כעריות. דכתיב אל תטמאו בכל אלה (ויקרא יח):

ביאתה או חליצתה וכו'. האשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לו מת בעליך ונשאת ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומוזה מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין רבי שמעון אומר ביאתה או חליצתה מאחיו של ראשון פוטרת היא לכתחלה את צרתה שהרי היא כשאר נשים לגבי יבם דלא קנסוה רבנן מיבם דודאי שריא ליה שאנוסה היתה ששמעה שמת אלמא נבעלה תחת בעלה שריא צרתה לייבם ואפי' רבנן לא פליגי ארי"ש אלא בדידה אבל בצרתה מודו:

סוטה דאורייתא. שזינתה והתורה אסרה בה:

ואת אמרת לי סוטה דרבנן. דהא מדאורייתא שריא שניסת ע"פ ב"ד בעד אחד ואנוסה היא ורחמנא שריא דכתיב (במדבר ה) ועד אין בה תרי אלא אחד והיא לא נתפסה אסורה הא נתפסה מותרת ורבנן הוא דגזרו בה כי היכי דתידוק שפיר שמת בעלה עד שלא תנשא:

ודקארי לה מאי קארי לה. הא לא אמר רב אלא בסוטה דאורייתא דכתיב בה טומאה:

קסבר. האי דפריך כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ואי סוטה דאורייתא היא וצרתה אסורה הכי נמי הוה אסרי רבנן צרה מייבום ומצרכי לה חליצה:

נכנסה עמו. המקנא לאשתו ואמר לה אל תסתרי עם איש פלוני:

לבייתה. לבעלה שמא זינתה שרגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה ואם כהנת היא אסורה בתרומה כדיליף במסכת סוטה (דף כח.) נטמאה נטמאה ונטמאה גי פעמים אחד לבעל ואחד לבעל ואחד לתרומה:

ולא מתייבמת. טעמא מפרש בפ"ק דסוטה [קתני מיהא] חולצת קשיא לרב:

מן הנשואין. משניסת לאחר ומת או גירשה:

אסורה לחזור. לראשון:

מן האירוסין. שנתארסה לאחר ומת מותרת לחזור לראשון:

הוטמאה. ונבעלה:

אחת זו ואחת זו אסורה. דכתיב והיתה לאיש אחר והויה היינו קידושין וכתוב לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה וגוי:

ורבי יוסי. דמוקי כולה קרא במחזיר גרושתו:

לאו בסוטה. המזנה תחת בעלה לית ליה ואפילו פשיטא לן דזנאי:

אמר רב יהודה אמר רב: צרת סוטה אסורה.

טומאה²⁹ (במדבר ה, יג) כתיב בה, כעריות.

מתיב רב חסדא:

"רבי שמעון אומר:

ביאתה או חליצתה מאחיו של ראשון פוטרת צרתה" (יבמות פז):!

אמר לך רב:

אמינא לך אגא: סוטה דאורייתא, ואת אמרת לי סוטה דרבנן?!

ודקארי לה מאי קארי לה?

קסבר: כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון.

מתיב רב אשי:

"נכנסה עמו לסתר, ושהתה עמו כפי טומאה - אסורה לבייתה, ואסורה לאכול בתרומה.

יא, ב, ואם מת חולצת ^ ולא מתייבמת" (סוטה א, ב):!

אמר לך רב:

אמינא לך אגא: סוטה נדאי, ואמרת לי את: סוטה ספק!

ומאי שנא סוטה נדאי?

משום דכתיב בה: "טומאה",

סוטה ספק נמי "טומאה" כתיבא בה!

דתניא:

"רבי יוסי בן פיפר אומר משום רבי אלעזר:

המחזיר גרושתו מן הנשואין - אסורה,

מן האירוסין - מותרת,

משום שנאמר: "אחרי אשר הטמאה"³⁰ (דברים כד, ד).

וחקמים אומרים:

אחת זו ואחת זו - אסורה.

אלא מה אני מקיים "אחרי הטמאה"?

לרבות סוטה שנסתרה!"

ומאי "נסתרה"?

נבעלה.

ואמאי קרי ליה "נסתרה"?

לישנא מעליא נקט.

נבעלה?! "טומאה" בהדיא כתיב בה: "ונסתרה והיא נטמאה" (במדבר ה, יג)!

למיקם עלה בלאו.

ורבי יוסי בן פיפר?

לאו בסוטה לית ליה,

²⁹ ונסתרה והיא נטמאה

כָּס"י

מ"ט הויה ואישות כתיב בה.
 באותה הנאסרה לבעלה יש בה
 הויה דכתיב והיתה לאיש אחר
 אישות דכתיב או כי ימות האיש
 האחרון לא יוכל בעלה הראשון
 משניסת לאחר על ידי קידושין
 ואישות וכגון דגירשה הראשון
 הוא דקאי קמא בלא יוכל אבל
 מזנה תחתיו לא:

וּאִפִּילוּ זְנָאֵי, נְמִי.

מָאֵי טַעְמָא?

'הויה'³¹ ו'אישות'³² כתיב בה.

³¹ והיתה לאיש אחר (דברים כד, ב).

³² כי ימות האיש האחרון אשר לקחה לו לאשה (דברים כד, א).

15. יא, ב - יב, א

רפ"י

צרתה מהו. להתייבם צרתה כמותה וגמיר טומאה מעריות: **ואי משום דכתיב בה תועבה היא.** דמשמע מיעוטא היא ולא צרתה איכא למידרש מיעוטא אבניה דאין בתה הימנו פסולה לכהונה: **היתה אחת כשרה.** מי שנפלו לפניו שתי יבמות מאח אחד ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטר צרתה היתה אחת כשרה ואחת פסולה וכו': **כשרה לעלמא.** מיוחסת וכשרה לכהונה: **פסולה לעלמא.** כגון שהיתה גרושה או חלוצה מבעל אחר ופסולה לכהונה: **כיון דלדידה חזיא.** דהוא ישראל: **מאי נפקא ליה מינה.** הי דליבעי לחלוץ ואי בעי לייבם הי דליבעי לייבם: **פסולה פסולה ליה.** וכשרה לעלמא לכל העולם ומאי ניהו כגון שהחזיר אחיו גרושתו ולו אשה אחרת ומת דהוי הגרושה פסולה לזה שאינה ראויה לאחיו ושמעונו דאע"ג דכתיב בה טומאה צרתה כשרה דכתיב היא תועבה דאי שאר חיבי לאוין כגון אלמנה לכ"ג וגרושה לכהן הדיוט מאי אתא לאשמעין: **פסולה לעלמא.** לכהונה: **כאן שנה רבי.** במשנה זו דקתני חולץ לפסולה למדנו רבי לא ישפוך אדם מי בורו אע"פ שאין צריך להם ואחרים צריכים להם כגון הכא מכיון דיכול לחלוץ לפסולה ותפטר הכשרה לא יחלוץ לכשרה ויפסלנה לכהונה והא דרב יוסף בפי החולץ (לקמן מד.) עלה דהא משנה: **היא וצרתה ס"ד.** חליצה לתרוייהו למה לי:

ב'עא מיניה רב יהודה מרב שישת: המחזיר גרושתו משניסת ומת - צרתה מהו?

אליבא דרבי יוסי בן כיפר - לא תיבעי לך, כיון דאמר רבי יוסי בן כיפר "טומאה" - במחזיר גרושתו הוא דכתיבא, צרתה כמותה. ואי משום דכתיב: ב'ה "תועבה היא" (דברים כד, ד) "היא" - תועבה, ואין בניה תועבין. הא צרתה - תועבה. כי תיבעי לך אליבא דרבנן, אף על גב דאמר רבנן "טומאה" בסוטה הוא דכתיב, אין מקרא יוצא מידי פשוטו, או דלמא: כיון דאיפקר איפקר?

איכא דאמר: אליבא דרבנן לא תיבעי לך, כיון דאיפקר איפקר. כי תיבעי לך אליבא דרבי יוסי בן כיפר, מאי? אף על גב דאמר רבי יוסי בן כיפר "טומאה" במחזיר גרושתו הוא דכתיבא, מיעט רחמנא היא תועבה ואין צרתה תועבה, או דלמא: היא תועבה ואין בניה תועבין, הא צרתה- תועבה?

אמר ליה: תניתיה: "היתה אחת נשרה ואחת פסולה, אם היה חולץ - חולץ לפסולה, ואם היה מייבם - מייבם לנשרה" (יבמות מג:). מאי "נשרה"? ומאי "פסולה"? אילימא: "נשרה" - כשרה לעלמא, "פסולה" - פסולה לעלמא, כיון דלדידה חזיא - מאי נפקא ליה מינה?! אלא לאו: "נשרה" - כשרה ליה, "פסולה" - פסולה ליה, ומאי ניהו? מחזיר גרושתו, וקתני: "ואם היה מייבם - מייבם לנשרה!"

לא, לעולם "נשרה" - כשרה לעלמא, "פסולה" - פסולה לעלמא, ודקאמרת כיון דלדידה חזיא, מאי נפקא ליה מינה? משום דרב יוסף. דאמר רב יוסף: כאן שנה רבי: לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם.

תא שמע: "המחזיר גרושתו משנשאת - היא וצרתה חולצת." "היא וצרתה" סלקא דעתך?! אלא אימא: או היא או צרתה!

ולאו תרוצי קמתרצת לה?! תריץ הכי: היא - חולצת, צרתה - או חולצת או מתייבמת.

רש"י

צרתה מהו. לייבום :
במותר לה. בעלה זה שמת
 נאסרה תחלה כשנשאת לשני
 וחזר הראשון והחזירה באיסור
 ולמחר מת :
באסור לה. כגון יבמה לא כ"ש :
מי אלים ק"ו. האי ק"ו דאמרן
 במותר לה נאסרה :
א"ל תניתוה. אתרווייהו לישני
 מהדר דקתני אחת כשרה ואחת
 פסולה אלמא היא אסורה
 וצרתה מותרת :

אמר רבי חייא בר אבא,
 רבי יוחנן בעי:
 המחזיר גרושתו משניסת - צרתה מהו?

אמר ליה רבי אמי:
 ותיבעי לך היא גופה!

היא גופה לא קמיבעיא לי,
 דאמרין קל וחומר: במותר לה, אסורה,
 באסור לה - לא כל שכן?!

כי קא מיבעיא לי - צרתה,
 מאי?
 מי אלים קל וחומר למידחי צרה או לא?

רב נחמן בר יצחק מתני הכי:
 אמר רבי חייא בר אבא,
 בעי רבי יוחנן:
 המחזיר גרושתו משניסת - מהו?

אמר ליה רבי אמי:
 ותיבעי לך - צרתה?

צרתה לא קמיבעיא לי, דלא אלים קל וחומר למידחי צרה,
 אלא כי קמיבעיא לי, היא גופה מאי?
 מי אלים קל וחומר במקום מצוה, או לא?

יבא, אמר ליה:
 תניתוה:

"היתה אחת כשרה ואחת פסולה,
 אם היה חולק - חולק לפסולה,
 ואם היה מייבם - מייבם לכשרה" (יבמות מד.) .
 מאי "כשרה"?

ומאי "פסולה"?
 אילימא: "כשרה" - כשרה לעלמא,
 "פסולה" - פסולה לעלמא,
 כיון דלדידיה חזיא - מאי נפקא ליה מינה?!
 אלא לאו "כשרה" - כשרה ליה,
 "פסולה" - פסולה ליה.
 ומאי ניהו? מחזיר גרושתו.
 וקתני: "אם היה מייבם מייבם לכשרה".

לא, כשרה לעלמא,
 פסולה לעלמא.
 ודקאמרת: כיון דלדידיה חזיא,
 מאי נפקא ליה מינה?
 משום דרב יוסף,
 דאמר רב יוסף:
 כאן שנה רבי: לא ישפוד אדם מי בורו ואחרים צריכים להם.

תא שמע:
 "המחזיר גרושתו משניסת - היא וצרתה חולצת".
 "היא וצרתה" סלקא דעתך?!

רש"י

אֵלָא אִימָא: אוּ הִיא אוּ צַרְתָּה!

וְלֹא תִרְוִי קָא מְתַרְצֵת לָהּ?

תְּרִיץ הָכִי:

הִיא - חוֹלְצָת,

צַרְתָּה - אוּ חוֹלְצָת אוּ מְתִיבָמָת.

16. יב, א

רס"י

צרת ממאנת. נפלו לפניו ב' יבמות מאח אחד גדולה וקטנה ומיאנה בו הקטנה צרתה אסורה:

למאן אסורה. אילימא אף לשאר אחין השתא היא גופה מותרת לזה:

אלא לדידיה. ליבם שמיאנה בו אסורה דמיאון עקר ליה לזיקה וקאי עליה באשת אח ואיית מיאון נישואין קמאי עקר והרי היא נכרית אצלו ומותרת לו גזירה דרבנן היא הואיל ולא מיאנה בראשון ומכח נישואין נפלה להתייבם נראית כאשת אחיו וחכי אמרי' לקמן משעת נפילה נראית ככלתו כו' והא דשמואל בפי' בייש (לקמן דף קז:):

משום צרת בתו ממאנת. דאתי למישרי צרת בתו קטנה שנפלה לו לייבום ומיאנה בו דאמרינן נישואין קמאי קא עקרא ואין זו צרת ערוה וה"ד מיאון בבתו הואיל והוא קיים דאין מיאון אלא ביתומה שלא קיבל אביה קידושיה משכחת לה ביתומה בחיי האב כדתנן בפרק ב"ש קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה הרי היא יתומה בחיי האב דפקע לה זכותיה מינה משיצתה מרשותו ואם הלכה ונשאת לאחי אביה יכולה למאן ביבם בחיי אביה:

מיאנה בבעל. קטנה יתומה נכרית שמיאנה בבעל מותרת לחמיה לפי שעקריתה לקדושין והרי היא כמפוחה ולא כלתו היא:

ביבם אסורה לאביו. דכיון דאהנו נישואין קמאי לזיקה ליבם נראית כאשתו גמורה ונראית ככלתו של זה:

ה"נ. בבתו ממאנת: **משעת נפילה.** שנפלה בתו לפניו לייבום והוצרכה למאן בו נראית כאשת אחיו ונראית צרתה צרת הבת:

אמר רב לילי בר מומל אמר מר עוקבא אמר שמואל: צרת ממאנת - אסורה.

למאן?

אילימא לאחים - השתא היא גופה שריא! דאמר שמואל:

מיאנה בזה מותרת בזה, צרתה מיבעיא?! אלא לדידיה.

ומאי שנא ממאנת דשריא לאחין דלא עבדא בהו מעשה, צרה נמי לא עבדא בהו מעשה!

גזרה משום צרת בתו ממאנת.

וצרת בתו ממאנת מי אסירא!?

והתנן:

"**ובולן, אם מתו או מיאנו צרותיהן מותרות!**"

דמיאנה במאן?

אילימא: מיאנה בבעל - היינו גרושה! אלא לאו ביבם.

לא, לעולם בבעל,

ותרי גווי גרושין.

ומאי שנא כי מיאנה בבעל דעקרניהו לנישואין, כי מיאנה ביבם נמי, נישואין קמאי קא עקרא!

משום דתני רמי בר יחזקאל.

דתני רמי בר יחזקאל:

"**מיאנה בבעל מותרת לאביו,**

ביבם - אסורה לאביו."

אלמא: משעת נפילה, נראית ככלתו.

הכא נמי, משעת נפילה נראית כצרת בתו.

17. יב, א-ב

רפ"י

צרת אילוניית. הרי שהיה נשוי ב' נשים והא' אילוניית אילוניית דוכרניתא דלא ילדה לשון איל זכר מן הצאן:
ומת בלא בנים. שתיהן אסורות להתייבם ופטורות מן החליצה:
שנאמר והיה הבכור אשר תלד בראויה לילד פרט לאילוניית.
 וכיון דפטורה קיימא עליה באשת אח וצרתה צרת ערוה ואע"ג דהאי והיה הבכור אשר תלד מיתוקם במכילתין לקמן (דף כד.) בגדול האחים ומהכא נפקא לן מצוה בגדול לייבם מ"מ דרשינן הך פרט לאילוניית מאשר תלד דקרא יתירא הוא כיון דהבכור ביבם גופיה משתעי:

מאמר. קדושי יבמה:
הרי אלו. שתי נשים:
חולצות. דאילו כנסה הוה פקעה זיקה קמיינתא ולא הוה עלה אלא זיקת נשואי האחרון אבל מאמר לא מפקע זיקה והויא עלה קצת זיקת ראשון וקצת זיקת האחרון:

דכתיב ומת אחד מהם. ולא זו שמתו ב' בעליה וזיקת שניהם עליה ושתייהן אסורות מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא כדמפרש ב' ד' אחין ובחליצה דחדא לא מיפטר אידך דלאו מבית אחד קאתו הואיל ולא כנסה ואי לא עבד בה מאמר לא הווי עלה אלא זיקת ראשון והווי להו שתי יבמות הבאות מב' בתים ושתייהן מתייבמות:
שאיסור נפילה גרם לה. שנפלה ב' פעמים מזיקה אחת:

שלא מצינו בכל התורה. שתאסר אלא מדרבנן הוא דמיתסרא שאין כאן איסור ערוה ואסורה צרתה:
הא דאורייתא. תלד למעוטי צרת אילוניית דאסירא ואפילו חליצה לא בעיא:

והא דרבנן. כדמפרש טעמא ב' ד' אחין וקאסרי לה על השלישי:

כאן שהכיר בה. דרב אסי בשהכיר בה כשנשאה שהיא אילוניית ואין כאן מקח טעות והרי היא אשתו וצרתה הויא צרת אילוניית ורחמנא פטרה מאשר תלד ומתנני בשלא הכיר בה כשנשאה שתהא אילוניית ומקחו מקח טעות ולאו אשתו היא לפיכך צרתה מותרת דלאו צרת אילוניית היא:

שנמצאו. לאחר נישואין:
הלכתא צרת אילוניית מותרת. ואע"ג דהכיר בה אחיו וקיימא והויא אשתו לא מיתסרא צרתה משום צרת הבת דכי אסר רחמנא צרת ערוה במקום מצוה הוא דאסרה והא כיון דאילוניית היא דבלאו ערוה נמי לא חזיא לייבום הוי צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה וכך מפורש בהלכות גדולות:
צרת ממאנת. ביבם:
מחזיר גרושתו. משנישאת:

אמר רב אסי:

צרת אילוניית - אסורה.

שנאמר: "והיה הבכור אשר תלד" (דברים כה, ו) - פרט לאילוניית שאינה יולדת.

מתיב רב ששת:

"שְׁלֹשָׁה אַחִין נִשְׂאוּן שְׁלֹשׁ נָשִׁים נְכָרִיּוֹת,

וּמֵת אֶחָד מֵהֶם,

וְעָשָׂה בָּהּ שְׁנֵי מֵאָמֵר, וּמֵת.

הָרִי אֵלּוּ - חוֹלְצוֹת וְלֹא מֵתֵיבָמוֹת,

שְׁנָאֵמֵר: "וּמֵת אֶחָד מֵהֶם יִבְמָה יָבֵא עֲלֶיהָ" (דברים כה, ה),

מִי שְׁעָלֶיהָ זִיקַת יָבָם אֶחָד, וְלֹא זִיקַת שְׁנֵי יָבָמִין" (יבמות לא:).

וְקָתְנִי עָלֶיהָ:

"אָמֵר רַב יוֹסִי:

זו היא צרת אשת אח מאב, שאיסור נפילה גרם לה.

שלא מצינו בכל התורה כולה כגון זאת".

"זו היא" - למעוטי מאי?

לאו למעוטי צרת אילוניית דשריא.

לא, למעוטי צרת אילוניית דאסירא.

ומאי "זו היא"?

זו היא דאיסור נפילה שגרם לה - צרתה בעיא חליצה,

אילוניית - אפילו חליצה לא בעיא.

מאי טעמא?

הא - דאורייתא,

הא - דרבנן.

תנן:

"וְכוֹלֵן, אִם מֵתוֹ אוֹ מֵיָאָנוּ, אוֹ נִתְגַּרְשׁוּ, אוֹ שֶׁנִּמְצְאוּ אִילוֹנִית - צְרוּתֵיהֶן מוּתְרוֹת!"

לא קשיא:

כאן - שהכיר בה.

כאן - שלא הכיר בה.

דיקא נמי,

דקתני: "שנמצאו",

ולא קתני: שהיו.

ששמע מינה.

אמר רבא:

הלכתא:

צרת אילוניית - מותרת, ואפילו הכיר בה. ואפילו צרת בתו אילוניית.

ואלא הא דקתני: "שנמצאו"!

תני: שהיו.

כי אתא רבין אמר רבי יוחנן:

אחת צרת ממאנת,

ואחת צרת אילוניית,

ואחת צרת מחזיר גרושתו,

כולן - מותרות.

18. יב, ב -

רָט"י

משמשות במוך. מותרות לתת מוך במקום תשמיש כשהן משמשות כדי שלא יתעברו:

סנדל. ולד שאין לו צורת פנים וקיימא לן במסכת נדה (דף כה:). אין סנדל שאין עמו ולד משל לאדם שסטר את חבירו והחזיר צורתו לאחריו דכשהיא מעוברת וחוזרת ומתעברת דוחק האחד את חבירו ופוחת צורתו:

שמא תגמול את בנה. אם תתעבר תהא צריכה לגמול את בנה מלהניק כמו ויגמל (בראשית כא) לשון הבדלה: **ואיזו היא.** הראויה להתעבר ולמות:

מבת י"א שנה כו'. פחות מ"א ודאי לא תתעבר ויותר מ"ב אם תתעבר לא תמות: **משמשות.** בלא מוך כדרכן והולכות:

ומדקאמר שמא תמות. ולא קאמר ותמות דאז הוי משמע שאם תתעבר תמות ודאי: **מצינו חמותו ממאנת.** כגון שילדה בקטנו' בתוך זמן האמור למעלה בשנת י"ב שנתעברה ולא מתה וקדש אדם את בתה ונמצאת זאת חמותו קטנה וראויה למאן עד י"ב שנה: **קודם הזמן הזה.** האמור למעלה קודם י"א:

אחר הזמן הזה. אחר י"ב: **שכבר ילדו.** ומדתלי טעמא בולד מכלל דקטנה היא דאי לאו קטנה היא ליתני שכבר גדלו:

הרי הן כסימנים. הלכך אין לך יולדת ממאנת אפי' היא קטנה: **ואפי' לר"י דאמר.** במסכת נדה אף משהביאה שתי שערות ממאנת עד שירבה השחור שיהיו שם שערות הרבה: **אין בנים בלא סימנים.** והיולדת בקטנות חזקה הביאה סימנים ומשהביאה סימנים בתוך י"ב לא תמאן דהני סימנים גמורים נינהו דס"ל לרב זביד תוך זמן כלאחר זמן לענין סימן ולא אמרינן שומא נינהו:

תני רב ביבי קמיה דרב נחמן:

"שילש נשים משמשות במוך:

קטנה,

מעוברת,

ומניקה.

"קטנה" - שמא תתעבר ושמא תמות.

"מעוברת" - שמא תעשה עוברת סנדל.

"מניקה" - שמא תגמול בנה וימות.

ואיזו היא קטנה?

מבת אחת עשרה שנה ויום אחד עד שתים עשרה שנה ויום אחד.

פחות מכאן, ויתר על כן - משמשת בדרבה והולכת,

דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים:

אחת זו ואחת זו - משמשת בדרבה והולכת,

ומן השמים ירחמו.

משום שנאמר: "שמר פתאים ה'" (תהלים קטז, ב).

מדקאמר "שמא תתעבר ושמא תמות",

מקלל דאיכא קטנה דמיעברא ולא מתה.

אם כן מצינו חמותו ממאנת.

ותנן:

"אי אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו ואם חמיו שנמצאו אילונית או שמיאנו!

אימא: שמא תתעבר ותמות.

דאמר רבה בר ליואי:

גבול יש לה,

קודם הזמן הזה - אינה מתעברת כל עיקר,

תוך הזמן הזה - היא מתה ועוברת מת,

לאחר הזמן הזה - היא חיה ועוברת חי.

איני?

והא תני רבה בר שמואל:

"אי אתה יכול לומר:

בחמותו,

ואם חמותו,

ואם חמיו,

שנמצאו אילונית, או שמיאנו - שבבר ילדו!"

אלא לעולם:

"שמא תתעבר ושמא תמות".

ואלא קשיא הך!

אמר רב ספרא:

בנים הרי הם כסימנים.

ואית דאמרי:

בנים עדיפי מסימנים.

למאי נפקא מינה?

דאפילו לרבי יהודה דאמר: "עד שירבה השחור", בבנים מודה.

יגא ורב זביד אמר:

אין בנים בלא סימנים.

רס"י

הניחא למ"ד כו'. פלוגתא בפי
יוצא דופן (נדה דף מו.):

ונבדוק!

חיישין שקמא נשרו.

הניחא למאן דאמר: "חוששין".
אלא למאן דאמר: "אין חוששין" - מאי איכא למימר?

אפילו למאן דאמר: "אין חוששין", משום צער לידה חיישין.

כַּס"י

מנא הני מילי. דצרת צרתה
פטורה:

19. יג, א

"בַּיָּצֵד פּוֹטְרוֹת צְרוֹתֶיהָ?
[הֵיטָה בְּתוֹ, אוֹ אַחַת מִכָּל הָעֲרִיּוֹת הָאֵלוֹ, נְשׂוֹאוֹת לְאָחִיו,
וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת,
וּמֵת,
בְּשֵׁם שְׁבֵתוֹ פְּטוּרָה בְּךָ צְרָתָה פְּטוּרָה.
הֲלִכָה צְרַת בְּתוֹ וְנִשְׂאֵת לְאָחִיו הַשֵּׁנִי, וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת, וּמֵת,
בְּשֵׁם שְׁצֵרַת בְּתוֹ פְּטוּרָה בְּךָ צְרַת צְרָתָה פְּטוּרָה.
אֲפִילוּ הוּן מְאָה"]

מְנַהֲנֵי מִלֵּי?

אָמַר רַב יְהוּדָה:

דְּאָמַר קָרָא: "לְצָרָה"³³ (ויקרא יח, יח) - הַתּוֹרָה רִיבְתָה צְרוֹת הַרְבֵּה.

רַב אֲשִׁי אָמַר:

סְבָרָא הִיא,

צָרָה מֵאֵי טַעְמָא אֲסִירָא?

דְּבִמְקוֹם עָרוּהָ קִימָא.

צְרַת צָרָה נְמִי בְּמְקוֹם עָרוּהָ קִימָא.

20. יג, א

רס"י

נתגרשו צרותיהן מותרות. ואפי' כנס אחיו את הנכרית ולבסוף גירש את בת אחיו דהוה להו צרות זו לזו קודם גירושין אפי' קשרינן ליה לייבומי כדקתני ומתה בתו או נתגרשה הואיל ובשעת נפילה לא הוה צרות זו לזו:

וכנסה המגרש ומת. ונפלה נכרית לפני שלישי שנשוי אחות אשתו של זו הראשונה דהויה להו צרת אחות אשה משנתגרשה:

צרותיהן מותרות. הואיל ולא היתה אחות אשתו של זה צרה לנכרית זו שקודם נשואים של זו נתגרשה:

תברא. קשיין אהדדי: **האי תנא.** דמתני' סבר מיתת הבעל מפלת נשיו לייבום הלכך אפי' כנס ולבסוף גירש כיון דבשעת מיתה לאו צרת הבת היא שריא:

ותנא. דברייתא סבר נישואין הראשונים שהאשה נשאת לבעלה מפילים אותה לייבום הלכך משנעשית צרת ערוה שעה אחת אסורה עולמית:

זו. דמתני' דהכא דכנס ולבסוף גירש מותרת כדקתני ומתה בתו או נתגרשה ואין צ"ל זו דגי אחים דגירש ולבסוף כנס:

"ביצד?"

אם מתו הן [צרותיהן מותרות?

היתה בתו, או אחת מכל העריות האלו, נשואות לאחיו,

ולו אשה אחרת,

מתה בתו או נתגרשה,

ואחר כך מת אחיו צרתה מותרת"].

ואפילו כנס, ולבסוף גירש.

ורמינהו:

"שלשה אחים,

שנים מהן נשואים שתי אחיות,

ואחד נשוי נכרית,

גירש אחד מבעלי אחיות אשתו, ומת הנשוי נכרית ופנסה המגרש, ומת.

זו היא שאמרו: "שאם מתו או נתגרשו" צרותיהן מותרות".

טעמא דגירש, ואחר כך כנס,

אבל כנס ואחר כך גירש - לא!

אמר רבי ירמיה:

תברא, מי ששנה זו, לא שנה זו,

האי תנא סבר: מיתה מפלת,

והאי תנא סבר: נישואין הראשונים מפילים.

רבא אמר:

לעולם חד תנא הוא,

"זו ואין צריך לומר זו" קתני.

21. יג, א

רס"י

ותמאן. הערוה השתא ותאמר אי איפשי בקדושין שקדשוני אמי ואחי לבעלי המת ותעקור קידושין הראשונים ותתייבם צרתה:

ממאנת למאמרו. הא דתנא לקמן בפי ב"ש וב"ה אומרים בבעל וביבם:

למאמרו. הוא דממאנת שאם עשה היבם מאמר ביבמה קטנה ומיאנה בו מפקיע מיאון את המאמר וחזרה לזיקה לבדה וחולצת ואע"ג דגדולה שעשה בה מאמר ולא רצה לכנוס קי"ל בפי ר"ג (לקמן דף נ:): צריכה גט למאמרו וחליצה לזיקתו הכא מיאון עקר למאמרו ולא בעיא גיטא:

ואין ממאנת לזיקתו. לעקור נשואים ראשונים ולהפקיע זיקת ייבום ולצאת בלא חליצה ה"נ גבי ערוה לא עקר ליה מיאון דהשתא לנשואין קמאי למישרי צרתה:

צרת ערוה שאני. רבנן גזרו שלא תמאן ליבומי צרתה דלא לזלוזלי בצרת ערוה דלמא אתי למישרי:

מיאנה. כלתו בבעלה מותרת לחמיה דעקרתה לנישואיה והויא כמפותרת בנו ומותרת לו אבל מת בנו בעלה הראשון ומיאנה בזיקת יבם אע"ג דנשואין קמאי עקרה אסורה לאביו אלמא משעת נפילה כלתו היא משעה שנפלה להתייבם ונזקקה ליבם מחמת נישואין הראשונים נראים אותם נישואין גמורים למהווי אשת המת וכלתו של זה:

ה"נ. בצרת ערוה משעת נפילה שנזקקה הבת ליבם למאן בו מחמת קידושי ראשון נראים נישואים גמורים למהווי אשת המת וצרתה צרת הבת ואי שרית ליה אתי למישרי צרת הבת בעלמא:

"וְכָל שִׁיבוּלָה לְמֵאֵן [וְלֹא מֵיֶאֱנָה - צָרְתָּהּ חוֹלְצָת וְלֹא מֵתֵיבְמַת"].

וְתֵמָן הַשְּׂתָא, וְתֵיבִים!
לֵימָא מְסִיעָא לִיה לְרַבִּי אוֹשְׁעִיא.
דְּאָמַר רַבִּי אוֹשְׁעִיא:
מְמַאֲנַת לְמַאֲמְרוֹ, וְאֵינָה מְמַאֲנַת לְזִיקְתּוֹ?

לֹא, צָרַת עָרוּה שְׁאֵנִי,
דְּתֵנִי רַמִּי בַר יְחֻזְקָאֵל:
**"מֵיֶאֱנָה בְּבַעַל - מוֹתְרַת לְאָבִיו.
מֵיֶאֱנָה בְּיָבָם אֶסוּרָה לְאָבִיו".**
אֶלְמָא, מְשַׁעַת נְפִילָה - נְרָאִית כְּכֻלְתּוֹ.
הַכָּא נְמִי, מְשַׁעַת נְפִילָה - נְרָאִית כְּצָרַת בְּתוֹ.

22. יג, א-ב

רס"י

מתני'

שש עריות. יש שחמורות מאלו ומהו חומר שלהן שנשואות לאחרים ואינן יכולין להנשא לאחיו מאביו ואם מתו בעליהן שהן נכריות אצל זה צרותיהן מותרות להנשא לזה:

אמו. אינה יכולה להנשא לאחיו של זה מאביו שהרי היא לו אשת האב וכן אשת האב ואחות אביו ואשת אחיו מאביו שהיו לו בנים ואשת אחי אביו כולן אסורות לאחיו מאביו כשם שאסורות עליו ואין בהן צד ייבום על זה לעולם ואם נישאו לאחרים ולהם נשים אחרות ומתו מותרות לינשא לזה שאין צרת ערוה אסורה אלא כשנפלה לייבום עם הערוה פעם אחת שכיון שפטרה לצרת ערוה עמדה עולמית באיסור אשת אח שיש לה בנים:

ב"ש מתירים. צרת ערוה להתייבם לאחיו דלית להו הך דרשה דלצרור:

חלצו. הצרות מן האחין:

ב"ש פוסלין מן הכהונה. שחליצתה חליצה:

וב"ה מכשירין. לפי שחליצתן שלא לצורך והרי כחולצת מן הנכרי:

נתייבמו. לאחים:

בית שמאי מכשירין. אותן לכהנים אם נתאלמנו מיבמיהן: **ובית הלל פוסלין.** שנבעלו לאסור להן והנבעלה לפסול לה עשאה זונה והזונה אסורה לכהונה:

לא נמנעו כו'. אע"פ שבני הצרה שנתייבמו כב"ש ממזרים [הם לבי"ה] שהרי באיסור אשת אח היא עליהם ואשת אח בכרת ובני עריות שהן חייבי כריתות ממזרים הם כדאמרין בפירקין אפ"ה לא נמנעו ב"ה מלישא נשים מב"ש לפי שהיו מודיעים להם אותן הבאות מן הצרות ופורשים:

אלו על גבי אלו. אלו משאילים כליהם לאלו:

גמ'

לא תהיה אשת המת החוצה. החיצונה שהיא נכרית ליבם לא תהיה לזר:

מכלל דאיכא פנימית. בהדה קרובה ליבם:

שאינן קידושין תופסין ביבמה. יבמה שלא חלצה מנין אם נתקדשה לשוק שאין קדושין תופסין אע"ג דחייבי לאוין בעלמא תפסי בהו קידושין:

ת"ל כו' לא תהא בה הויה. אינן תופסין:

חוצה כתיב. דמשמע חיצונה:

משנה

שש עריות חמורות מאלו, מפני שנשואות לאחרים - צרותיהן מותרות, אמו,

ואשת אביו,

ואחות אביו,

אחותו מאביו,

ואשת אחי אביו,

ואשת אחיו מאביו.

בית שמאי:

מתירין הצרות לאחים.

ובית הלל:

אוסרים.

יג,ב

חלצו:

בית שמאי:

פוסלין מן הכהונה.

ובית הלל:

מכשירין.

נתייבמו:

בית שמאי: מכשירין.

ובית הלל: פוסלין.

אף על פי שאילו אוסרים ואלו מתירין,

אלו פוסלין ואלו מכשירין,

לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל,

ולא בית הלל מבית שמאי.

כל הטהרות והטמאות,

שהיו אלו מטהרין, ואלו מטמאין,

לא נמנעו, עושין טהרות אלו על גבי אלו.

גמרא

אמר רבי שמעון בן פזי:

מאי טעמא דבית שמאי?

דכתיב: "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר"³⁴ (דברים כה, ה),

"חוצה" - מכלל דאיכא פנימית,

ואמר רחמנא: "לא תהיה [אשת-המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה"].

ובית הלל?

מיבעי להו לכדרב יהודה אמר רב.

דאמר רב יהודה אמר רב:

מנין שאין קידושין תופסין ביבמה?

שנאמר: "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר",

לא תהיה בה הויה לזר.

ובית שמאי?

מי כתיב 'לחונ'?! "חוצה" כתיב!

ובית הלל?

³⁴ כ-ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם וכן אין-לו לא-תהיה אשת-המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה

כִּינּוּן דְּכִתְיִב "חֻצְיָה" - כְּמָאן דְּכִתְיִב: 'לְחֻזִין' דְּמִי.

דִּתְנִיָא:

"רַבִּי נְחֵמְיָה אָמַר:

כָּל תִּיבָה שְׂאָרֶיהָ לְמִ"ד בְּתַחֲלָתָהּ, הַשִּׁיל לָהּ הַפְּתוּב הַ"א בְּסוּפָהּ".

וְתֵנָא דְּרַבִּי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל:

"בְּגוּן" אֵלִים (שְׁמוֹת טו, א) - **"אֵילְמָה"** (שְׁמוֹת טו, כו),

"מִחְנִים" (מַלְכִים א' ב, ח) - **"מִחְנִימָה"** (שְׁמוּאֵל ב' יז, כד),

"מִצְרִים" - **"מִצְרִימָה"** (בְּרַאשִׁית יב, י),

"דְּבַלְתִּימָה" (בְּמַדְבָּר לג, מו),

"יְרוּשָׁלַיִמָה" (יַחֲזָקָא ל ח, ג),

"מִדְּבָרָה" (יְהוֹשֻׁעַ יח, יב)."

וּבֵית שְׁמַאי, דְּרַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מָנָא לְהוּ?

מִ"לְאִישׁ זָר" נִפְקָא.

וּבֵית הֶלֶל נְמִי תִיפּוֹק לְהוּ מִ"לְאִישׁ זָר"!

אִין הֶכִי נְמִי.

"חֻצְיָה" לְמָה לִי?

לְרַבּוֹת הָאָרוּסָה.

וְאִידָךְ?

מ'חֻצְיָה' - **"הַחֻצְיָה"**.

וְאִידָךְ?

'חֻצְיָה' - **"הַחֻצְיָה"**, לָא מְשַׁמַּע לְהוּ.

רַבָּא אָמַר:

טַעֲמִייהוּ דְּבֵית שְׁמַאי:

דְּאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר.

תִּינַח הִיכָא דְּנִשְׂא מַת, וְאַחַר כֶּךָ נִשְׂא חַי - לָא אֶתִי אִיסוּר אַחֻת אִשָּׁה וְחַיִּיל אִיסוּר אַשְׁתֵּי אַח.

אֶלָּא נִשְׂא חַי וְאַחַר כֶּךָ נִשְׂא מַת, אַחֻת אִשָּׁה קָדִים!

כִּינּוּן דְּלֵא אֶתִי אִיסוּר אַשְׁתֵּי אַח וְחַיִּיל אִיסוּר אַחֻת אִשָּׁה,

הוּיָא לָהּ, צֶרֶת עֲרוּהָ שְׁלֵא בְּמָקוּם מְצוּהָ, וְשָׂרְיָא.

רַשִׁי

לְרַבּוֹת אַרוּסָה. שְׁאֵם נִתְאַרְמְלָה מִן הָאִירוּסִין צְרִיכָה לִיבִם כְּנִשׂוּאָה וְחֻצְיָה מְשַׁמַּע חִיצוּנָה שְׁלֵא נִתְקַרְבָּה עֲדִיין לְבִיָּאָה:

אִין אִיסוּר. אִשְׁתֵּי אַח חָל עַל בְּתוּ שֶׁל זֶה אֶצֶל אֲבִיָּה הַלְכָךְ לָא רְמִיָּא קַמִּיהָ לִיִּבּוּמִי וְהוּהוּ כְּמָאן דְּלִיתָא וְכֵן בְּאַחֻת אִשָּׁה וּבְכּוֹלָן וְהִכִּי מְפָרְשָׁא מִלְתִּיהָ דְּרַבָּא בְּמַסְקָנָא דְּמִלְתָּא וּמִיהוּ הָא דְּפִרִיךְ תִּינַח הִיכָא דְּנִשְׂא כּוֹי לָא יָדַע מִלְתִּיהָ דְּרַבָּא וְסִבֵּר דְּרַבָּא אַחֻת אִשָּׁה וְכִיּוּצָא בֵּהּ לְחֻדְיִיהוּ קָאִי שְׁקוּרְבָתוּ עִיִּי קְדוּשִׁין:

דְּלֵא אֶתִי אִיסוּר אַחֻת אִשָּׁה וְחַיִּיל אִיסוּר אַשְׁתֵּי אַח. וְהוּיָא כְּנַכְרִית:

רפ"י

פשיטא. כיון דלבי"ש זקוקות ליבם פשיטא אם חלצו פסולות ולבי"ה כיון דפטרי להו מזיקת יבום אם חלצו כשרות לכהונה דלאו חליצה היא:

23. יג, ב

"חלצו:
בית שמאי: פוסלים".
[ובית הלל: מכשירין].

פשיטא!

לאפוקי דרבי יוחנן בן נורי,
דאמר: "בואו ונתקו להם לצרות שיהו חולצות ולא מתייבמות".
קא משמע לן:
דבית הלל מכשירים.

[חלצו:
בית שמאי: פוסלין מן הכהונה.
ובית הלל: מכשירין].
נתייבמו:
[בית שמאי: מכשירין.
ובית הלל: פוסלין].

הא תו למה לי!

אידי דתנא "חלצו",
תנא נמי: "נתייבמו".

24. יג, ב - יד, ב

רש"י

דר' יוחנן. לקמן (דף יד:):
 בברייתא:
בוא ונתקן לצרות. העריות שיהו חולצות וכיון דבעו חליצה חליצתה פוסלת אפי' לבי"ה קמ"ל דבי"ה אפי' תקנתא דרבנן לית להו בצרות דליחלצו:
וב"ה פוסלין. דזונה היא ופסולה לכהונה אבל מתרומה דבי נשא לא מיפסלה בבעילת כרת אלא בבעילת חלל ונתין וממזר ועובד כוכבים ועבד בפרק אלמנה לכ"ג (לקמן סח:):
לא תעשו אגודות אגודות. דנראה כנוהגין בי תורות כשקורין כפרים את המגילה ביום כניסה ועיירות גדולות בי"ד ומוקפין חומה בט"ו:
א"כ לכתוב קרא לא תגודו. דמשמע לשון גדיה וחבורה:
ואימא כוליה להכי הוא דאתא. שלא תעשו אגודות:
א"כ לכתוב לא תגודו. מדלא כתיב תגודו לשון אגודה:
לא שנית ע"כ מקום שנהגו כו'. היה לך להשיב תשובה זו:
אמינא לך אנא איסורא. דאסרי להו רבנן לבני ארביסר דאי בעו למיקרא בחמיסר לא מצו וכן בני ט"ו בי"ד דמיא לשתי תורות:
ואת אמרת לי מנהגא. דהתם לכ"ע שרי ומיהו באתרא דאחמור לא ישנה את דרכו מפני המחלוקת:
ופרכינן והתם איסורא ליכא. בתמיה:
והא קתני התם בלילה. בליל בדיקת חמץ ב"ש אוסרים וב"ה מתירים לעשות מלאכה ואיכא דעבדי כב"ה ואיכא דעבדי כבית שמאי והרי כאן אגודות:
א"ל התם. לא דמי לשתי תורות דהרואה את זה שאין עושה מלאכה אומר דאין לו מה לעשות:

תנן ה"תם:

"מגילה נקראת:

באחד עשר, בשנים עשר, בשלשה עשר, בארבעה עשר, בחמשה עשר, לא פחות ולא יותר" (מגילה ב.).

אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן:

אי קרי כאן: **"לא תתגודו"**³⁵ (דברים יד, א) - לא תעשו אגודות אגודות!

האי **"לא תתגודו"** מיבעי ליה לגופיה,

דאמר רחמנא לא תעשו חבורה על מת!

אם כן, לימא קרא **"לא תגודו"** - מאי **"לא תתגודו"**?

שמע מינה: להכי הוא דאתא.

ואימא כוליה להכי הוא דאתא!

אם כן, לימא קרא **"לא תגודו"** - מאי **"לא תתגודו"**?

שמע מינה: תרתיה!

אמר ליה: עד כאן לא שנית:

"מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות - עושין,

מקום שנהגו שלא לעשות - אין עושין" (פסחים ג.).

אמר ליה:

אמינא לך אנא איסורא,

דאמר רב שמון בר אבא אמר רבי יוחנן:

"לקיים את ימי הפרים האלה בזמניהם" (אסתר ט, לא) - זמנים הרבה תיקנו להם חכמים.

ואת אמרת לי מנהגא!?

והתם לאו איסורא הו"א!?

והתנן:

"בלילה:

בית שמאי אוסרין,

ובית הלל מתירין" (פסחים נה.).

אמר ליה:

התם הרוואה אומר: מלאכה הוא דלית ליה.

והא: **"בית שמאי: מתירין הצרות לאחים,**

ובית הלל: אוסרים!"

יד, א מי סברת עשו בית שמאי כדבריהם!?

לא עשו בית שמאי כדבריהם.

ורבי יוחנן אמר:

עשו ועשו.

ובפלוגתא דרב ושמואל:

דרב אומר: לא עשו בית שמאי כדבריהם,

ושמואל אומר: עשו ועשו.

אימת?

³⁵ בגים אתם לה' אלהיכם לא תתגודו ולא-תשימו קרחה בין עיניכם למת

רפ"י

בת קול. בעירובין בפ"ק (דף יג.)
יצאה בת קול ואמרה הלכה
כב"ה:

דכי הדדי ניהו. בחכמה:

ר' יהושע היא. בפי הזהב:

היו כורתים עצים בשבת
לעשות פחמים. לבו ביום כדי
לעשות ברזל איזמל של מילה
דקסבר ר"א מכשירי מצוה
דוחין שבת כמצוה עצמה:

בשר עוף בחלב. שהיה דורש
בחלב אמו מי שיש לו חלב אמו
יצא בשר עוף שאין לו חלב אם
והכי אמרי' בפי כל הבשר:

כלל אמר ר"ע. לגבי מילה
באיסור שבת:

מאי קארי לה. הא כבר שנו
לעיל כי אמרינן לא תתגודדו
כו':

מטלטל שרגא. נר שהדליקו בו
בשבת וכבה דסבר לה רבי
יהושע כר"ש דלית ליה מוקצה
ור' יוחנן סבר לה כר' יהודה
דאית ליה מוקצה אפי' שלא
מחמת איסור:

אילימא: קודם בת קול - מאי טעמא דמאן דאמר: "לא עשו"?
ואלא לאחר בת קול - מאי טעמא דמאן דאמר: עשו?

אי בעית אימא: קודם בת קול,
ואי בעית אימא: לאחר בת קול.

"אי בעית אימא: קודם בת קול".

וכגון, דבית הלל רובא,

למאן דאמר: "לא עשו" - דהא בית הלל רובא.

ומאן דאמר: "עשו" - כי אזלינן בתר רובא היכא דכי הדדי ניהו,
הכא, בית שמאי מחדדי טפי.

"ואי בעית אימא: לאחר בת קול".

מאן דאמר: "לא עשו" - דהא נפקא בת קול.

ומאן דאמר: "עשו" - רבי יהושע היא, דאמר: אין משגיחין בבת קול.

ומאן דאמר "עשו", קרינן כאן "**לא תתגודדו**" לא תעשו אגודות אגודות!

אמר אביי:

כי אמרינן: "**לא תתגודדו**" - כגון שתי בתי דינין בעיר אחת,

הללו מורים כדברי בית שמאי,

והללו מורים כדברי בית הלל,

אבל שתי בתי דינים בשתי עירות - לית לן בה.

אמר ליה רבא:

והא בית שמאי ובית הלל כשתי בתי דינים בעיר אחת דמי!

אלא אמר רבא:

כי אמרינן "**לא תתגודדו**" כגון בית דין בעיר אחת,

פלג מורין כדברי בית שמאי,

ופלג מורין כדברי בית הלל.

אבל שתי בתי דינין בעיר אחת - לית לן בה.

תא שמע:

"במקומו של רבי אליעזר היו נורתים עצים לעשות פחמים בשבת, לעשות ברזל.

במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלים בשר עוף בחלב".

"במקומו של רבי אליעזר" - אין,

במקומו של רבי עקיבא - לא.

דתניא:

"כלל אמר רבי עקיבא:

כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אין דוחה את השבת!"

והאי מאי תיובתא?

מקומות מקומות שאני!

ודקארי לה מאי קארי לה?

סלקא דעתך אמינא:

משום חומרא דשבת כמקום אחד דמי,

קא משמע לן.

תא שמע:

דרבי אבהו, כי איקלע לאתריה דרבי יהושע בן לוי הוה מטלטל שרגא.

וכי איקלע לאתריה דרבי יוחנן, לא הוה מטלטל שרגא!

והאי מאי קושיא?

רַבִּי

והא איכא שמעא. דרבי אבהו דלא מסיק אדעתיה ומטלטל באתריה דר' יוחנן הואיל וחזי לר' אבהו בעלמא דמטלטל: **בני חייבי לאוין נינהו.** הנך דבי"ה שהצרות נישאות לשוק בלא חליצה אפי' לבי"ש דאמרי חליצה בעי בלאו בעלמא נינהו לא תהיה אשת המת ואין ממזר אלא מחייבי כריתות כדאמרי לקמן בהחולץ (דף מט.): **חייבי כריתות נינהו.** כיון דצרת הבת פטורה המייבמה עומד באיסור אשת אח בכרת: **אין ממזר מחייבי כריתות.** אלא מחייבי מיתות ב"ד כגון אמו וחמותו וכלתו וכיוצא בהן וכל הנך דאיסור אחוה לית בהו מיתה: **דמודעי להו.** ב"ש לב"ה דעו שהמשפחה זו מצרת ערוה שנתייבמה באה ופרשו: **ע"ג אלו.** משאילין כלים אלו לאלו וב"ה מחמירין בטהרות טפי: **ומאי אולמיה דהאי מהאי.** דקאמר ה"נ מסתברא דמודעי להו מהאי היכי מסתברא טפי: **קלא אית לה.** ולא צריך לאודועי ומהתם לא תילף דמודעי: ה"ג פשיטא בני חייבי לאוין כשרים נינהו:

ולא אמרינן מקומות שאני?

אנו, הכי קאמרינן:

רבי אבהו, היכי עביד הקא הכי, והיכי עביד הקא הכי?

רבי אבהו כרבי יהושע בן לוי סבירא ליה.

וכי מקלע לאתריה דרבי יוחנן לא הוה מטלטל משום כבודו דרבי יוחנן.

והאיכא שמעא!

דמודע ליה לשמעא.

תא שמע:

"אף על פי שאלו אוסרים ואלו מתירים,

לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל,

ולא בית הלל מבית שמאי."

אי אמרת בשלמא: לא עשו, משום הכי: **"לא נמנעו."**

אלא אי אמרת: עשו - אמאי **"לא נמנעו"!**

בשלמא בית שמאי מבית הלל לא נמנעו - בני חייבי לאוין נינהו.

אלא בית הלל מבית שמאי אמאי לא נמנעו? בני חייבי כריתות, ממזרים נינהו!

וכי תימא: קסברי בית הלל דאין ממזר מחייבי כריתות,

והאמר רבי אלעזר:

"אף על פי שחלקו בית שמאי ובית הלל בצרות,

מודים שאין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת!"

אלא לאו שמע מינה שלא עשו!

לא, לעולם עשו,

דמודעי להו ופרשי.

והכי נמי מסתברא,

דקתני סיפא: **"כל הטהרות וכל הטמאות,**

שקיו אלו מטהרין ואלו מטמאין, לא נמנעו עושים טהרות אלו על גבי אלו,"

יד, אי אמרת בשלמא דמודעי להו - משום הכי לא נמנעו,

אלא אי אמרת: דלא מודעי להו - בשלמא בית שמאי מבית הלל לא נמנעו,

דטמאות דבית הלל לבית שמאי טהרות נינהו.

אלא בית הלל מבית שמאי למה לא נמנעו?

טהרות דבית שמאי לבית הלל טמאות נינהו!

אלא לאו דמודעי להו.

שמע מינה.

ומאי אולמיה דהך מהך!

מהו דתימא: צרה קלא אית לה,

קא משמע לן.

25. יד, ב - טז, א

רפ"י

מדרי"ע. לקמן בפרק החולץ (דף מט.):
בצרות. במתני':
ובאחיות. בפרק ד' אחין (לקמן כו.):
ובספק אשת איש. בפרק ב"ש (לקמן קז.) דתנן בשי"א אין ממאנים אלא ארוסות וכו' והקטנה בת מיאון קרי ספק אשת איש דלמא ממאנת ונפקא לישנא אחריתא נראה שכ"כ מרע שכתב לאשה זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה כל אותם הימים נקראת ספק אשת איש כדתנן (גיטין דף עד.) מה היא כל אותן הימים ר' יוסי אומר בעילתו ספק ר"מ אומר בעילתו תלויה ותנן לא תתייחד עמו אלא ע"פ עדים אע"פ שלא שנינו בה מחלוקת ב"ש ובי"ה על כרחך נחלקו בה אותו מחלוקת שנחלקו במגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק (שם דף פא.) לבייש דאמרי לא אמרי' הן הן עדי ייחוד הן הן עדי ביאה אינה צריכה הימנו גט שני ולבי"ה דאמרי הן הן עידי ייחוד הן הן עדי ביאה צריכה הימנו גט שני ובפי' מי שאחזו קורדייקוס (שם עג:) איפליגו בה ר' יוסי בר' יהודה ורבנן דקתני ראוה שנתייחדה עמו באפלה כו' ומוקמינן התם דאליבא דבי"ה דמגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי הוא דאיפליגו בה דאמר כמאן אזלא הא דא"ר יוחנן מחלוקת כשראוה כשנבעלה כו' וההיא דר' יוחנן גבי פלוגתא דבי"ש ובי"ה איתמר:
גט ישן. המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי במס' גיטין בהזורק (ד' פא.):
בכסף ושוה כסף בפרוטה ושוה פרוטה. לענין קידושי אשה ב"ש אומרים בדינר ושוה דינר ובה"א בפרוטה ושוה פרוטה ודינר הוא כסף צורי ופרוטה היא של נחושת וה"ק הכא בכסף ובשוה כסף לבי"ש בפרוטה ובשוה פרוטה לבי"ה ובפי"ק דקדושין (דף יא.) קרי לדינר דבי"ש כסף דאמר רב אסי כל כסף האמור בתורה סתם כסף צורי ואותבנין והרי קידושי אשה כו' לימא רב אסי דאמר כבי"ש:
מן הספק. קא ס"ד השתא באיסור ספק כגון מגרש ולנה עמו בפונדקי דליכא אלא ספק דשמא בא עליה לשם קידושין:
לצרה עצמה. הא דקתני נמנעים מצרה עצמה ולעולם ב"ש נמי נמנעים מבי"ה מלישא צרת הבת בלא חליצה:
מן הסתם. כל כמה דלאו מודעי להו לא היו פרשי מסתמא דודאי אי הוה מהנך דלא סבירא להו הוה מודעי להו:

גופא:

"אמר רבי אלעזר:

אף על פי שנחלקו בית שמאי ובית הלל בצרות, מודים שאין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת".

מאן "מודים"?

אילימא בית שמאי לבית הלל - פשיטא! בני חייבי לאוין פשרים ניהו! אלא בית הלל לבית שמאי - היא גופא חייבי כריתות היא!

לעולם בית שמאי לבית הלל,

ולאפוקי מדריבי עקיבא, דאמר: "יש ממזר מחייבי לאוין" (יבמות מט.), קא משמע לן.

תא שמע:

"אף על פי שנחלקו בית שמאי ובית הלל:

בצרות,

ובאחיות,

בגט ישן,

ובספק אשת איש,

ובמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק.

בכסף ובשוה כסף, בפרוטה ובשוה פרוטה,

לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל,

ולא בית הלל מבית שמאי.

ללמדך שחיבה וריעות נוהגים זה בזה,

לקיים מה שנאמר: "האמת והשלום אהבו" (זכריה ח, ט).

רבי שמעון אומר:

נמנעו הן מן הודאי,

ולא נמנעו מן הספק.

אי אמרת בשלמא: "עשו" - משום הכי נמנעו.

אלא אי אמרת: "לא עשו" - אמאי נמנעו?

ותסברא?! נהי נמי "עשו",

בשלמא בית הלל נמנעו מבית שמאי דחייבי כריתות ניהו וממזרים הם לבית הלל.

אלא בית שמאי אמאי נמנעו מבית הלל? בני חייבי לאוין ניהו וכשרים ניהו!

כדאמר רב נחמן בר יצחק:

לא נצרכה אלא לצרה עצמה,

הכא נמי לא נצרכה אלא לצרה עצמה

ומאי שנא מן הודאי דאיסורא הוא, ספק נמי איסורא הוא!

לא תימא מן הספק,

אלא אימא מן הסתם,

דמודעי להו ופרשי.

ומאי קא משמע לן?

אהבה וריעות נוהגים זה בזה - היינו רישיא!

הא קא משמע לן:

דכולה רבי שמעון היא.

תא שמע:

ד"אמר רבי יוחנן בן נורי:

היאך הלכה זו רווחת בישאל?

נעשה כדברי בית שמאי - הולד ממזר לדברי בית הלל,

ר"ש"י

הולד פגום לדברי ב"ש. דאם היה כהן פסול לכהונה ואע"ג דבני חיבי לאוין כשרים לקהל חללים הם לענין כהונה דאתא בק"ו מאלמנה לכ"ג לקמן בשמעתין:

שיהו חולצות. וינשאו לשוק בהכשר לדברי הכל:

מה נעשה לצרות הראשונות. שנתייבמו ובניהם ממזרים אם נגמור הלכה שלא יתייבמו:

לצרה עצמה. ואצרות דבי"ה שנישאו לשוק קאי והאי ומאי נעשה לאו אבנים קאי דהא אפי' לבייש כשרים לקהל אלא אצרה עצמה:

רבי טרפון. מתלמידי ב"ש היה: **מתי תבא צרת הבת.** מאחו לדי:

ואשאנה. אייבם אותה כדברי ב"ש:

ואשאנה. לשוק כדברי ב"ה: **והא תאבני קאמר.** ואם כבי"ה מה חידוש כ"ע הכי נהגו:

לאפוקי מדר' יוחנן בן נורי. דאמר תקנתא דחולצות:

מתלמידי ב"ש הוא. בתמיה והלא מבני בניו של הלל הוא:

אילונית היתה. ותנן או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות:

ה"ג הכיר בה ולא הכיר בה איכא בינייהו. ולי"ג אלא לת"ק דוקא דלא הכיר בה הוא דהוי מקח טעות אבל הכיר בה צרתה אסור' ולאחרים אפי' הכיר בה מותר' דקתני היתה ולא קתני נמצאת:

כנס ולבסוף גירש איכא בינייהו. לת"ק על ידי שגירש אחיו את בתו קודם מיתה אע"פ שכבר כנס הנכרית והיו צרות זו על זו מותרת הואיל וגירש את הערוה לבסוף ולאחרים הואיל וכנס את הנכרית קודם גירושין דערוה אסורה אלא בתו של ר"ג אילונית היתה:

יש תנאי בביאה. הכונס אשה על תנאי שאין עליה מומין או נדרים ונמצא שיש עליה לת"ק מהני תנאי והוי מקח טעות ותנאי היה לו לאחיו של ר"ג בבתו ולא נתקיים הילכך לאו אשתו היא וצרתה מותרת ואחרים סברי דאין תנאי מועיל בבאה דכיון דבעיל אחולי אחיל כדאמרינן בכתובות בהמדיר (ד' עג.) אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אלא משום דאילונית היתה:

באחד בשבט. ושנה שניה הנכנסת לשלישית היתה ונהג בה שני עישורין מעשר שני כבי"ה דאמרי ט"ו בשבט ר"ה לאילנות ואכתי שניה היא ומעשר עני כבי"ש דאמרי בא' בשבט ר"ה לאילנות ושלישית היא:

נעשה בדברי בית הלל - הולד פגום לדברי בית שמאי, בואו ונתקו להן לצרות,

טו,א

שיהו חולצות ולא מתייבמות.

לא הספיקו לגמור את הדבר עד שנטרפה השעה.

אמר לו רבן שמעון בן גמליאל:

מה נעשה להם לצרות הראשונות מעתה?"

אי אמרת בשלמא: "עשו" היינו דקאמר: "מה נעשה?"

אלא אי אמרת: "לא עשו" - מאי "מה נעשה"?"

אמר רב נחמן בר יצחק:

לא נצרכה, אלא לצרה עצמה.

"ומה נעשה" - הכי קאמר: הנה צרות דבית הלל, לבית שמאי היכי נעביד להו?

ליחלצו - מימאסי אנגרייהו!

וכי תימא: לימאסן - "דדקיה דדמי נעם וכל נתיבתיך שלום" (משלי ג, ז).

תא שמע:

ד"אמר רבי טרפון:

תאבני מתי תבא צרת הבת לידי ואשאנה!"

אימא: ואשאנה.

והא "תאבני" קאמר!

לאפוקי מדרבי יוחנן בן נורי.

תא שמע:

"מעשה בבתו של רבן גמליאל שהיתה נשואה לאבא אחיו, ומת בלא בנים, וייבם רבן גמליאל את צרתה!"

ותסברא רבן גמליאל מתלמידי בית שמאי הוא?!

אלא שאני בתו של רבן גמליאל, דאילונית הואי.

הא מדקתני סיפא:

"אחרים אומרים:

בתו של רבן גמליאל אילונית היתה,"

מכלל דתנא קמא סבר לאו אילונית היתה!

הכיר בה ולא הכיר בה איכא בינייהו.

ואיבעית אימא:

כנס ולבסוף גירש איכא בינייהו.

איבעית אימא:

יש תנאי בביאה איכא בינייהו.

מתיב רב משרשיא:

"מעשה בדבי עקיבא שליקט אתרוג באחד בשבט,

ונהג בו שני עשורין.

אחד - בדברי בית שמאי,

ואחד - בדברי בית הלל."

שמע מינה: "עשו"!

רבי עקיבא גמריה אסתפק ליה,

ולא ידע אי בית הלל באחד בשבט אמור, או בחמשה עשר בשבט אמור.

רפ"י

מעזיבה. טיח טיט שעל התקרה:
בשביל קטן. דסבירא לי לשמאי קטן הצריך לאמו חיב בסוכה:
שוקת. אבן חלולה שתחת צנור המקלח מים מן ההר והיתה נקראת שוקת יהוא:
נעשים על גבה. מטבילים בתוכה ואין בה מ' סאה אבל מקוה שלם הוה במים שבצדה ומתערבין ממעיין השוקת דרך נקב כשפורת הנוד:
הרחיב לו את הנקב. הרחיבו ופיתחו רובה לערב המקוה יפה:
עירוב מקואות. מקוה חסר שבצד מקוה שלם ומתערבים המים דרך חריץ ונקב ושיעור הנקב לצרף המקואות ולהכשיר החסר:
כשפורת הנוד. קנה שנותנים בפני הנוד שיהא שיעור חלל החריץ כעוביה וחללה של שפורת דהיינו כשתי אצבעות:
החוזרות למקומן. מתהפכות בחלל הנקב בריוח והיינו כבית הלל אבל לבית שמאי עד שתפחת רובה:
הרואה אומר כו'. ולא דמי לשתי תורות אבל היכא דדמי לאגודות אגודות לא עשו בית שמאי כדבריהם:
שהן לחיין. והוכשרו לקבל טומאה וכלי חרס טמא על גבי עם הארץ ושמא נגע בגב החבית וטמאה מדרבנן וטימאתם:
חבית היתה נקובה. משוליה היתה נקובה כדי שיצא משקה הזב מן הזיתים לחוץ וכיון דגלי דעתיה דלא ניחא ליה ביה לא מכשר:
אלא שסתמוה שמרים. ולא יצאו מן המשקין לפיכך הן לחים:
מגולגלים. כמו ביצה מגולגלת (עוקצין פ"ב מ"ו) דחוקין ועומדים בחבית:
אין צריכה לנקב. דמוהל היוצא מן הזיתים מי פירות הן ואין מכשירין:
צריכה לנקב. שמוהל מכשיר כשמין [וצריכה לנקוב] שיצא המשקה לחוץ לגלויי דעתיה דלא ניחא ליה ביה:
ירוצו. כמו ותרץ גלגלתו דאבימלך (שופטים ט) לי ריצוץ:
שהן בני צרות. שנשאו לשוק כב"ה:
ומהן כהנים גדולים וכו'. לקמן פריך קא בעו מיניה צרות וקפשיט להו בני צרות דאפילו לב"ש פשיטא דכשרים דבני חיבי לאוין בעלמא נינהו:

מתלב מר זוטרא:

"מעשה וילדה בלתו של שמאי הזקן. ופחת את המעזיבה, וסיכר על גבי משה בשביל קטן" (סוכה כח).
 שָׁמַע מִיָּנָה: "עשו"!

התם הרואה אומר: לאפוישי אויר קעביד.

מתלב מר זוטרא:

"מעשה בשוקת יהוא שהיתה בירושלים, והיתה נקובה למקוה, וכל טהרות שהיו בירושלים נעשים על גבה, ושלחו בית שמאי והרחיבוה, שבית שמאי אומרים: עד שתפחת ברובה,"
 ותנן:
"עירוב מקואות, כשפורת הנוד בעובייה ובחללה, בשתי אצבעות חוזרות למקומן" (מקואות ו, ז),
 שָׁמַע מִיָּנָה: "עשו"!

טו, ב, התם הרואה אומר: לאפוישי מיא הוא דקא עביד.

תא שמע:

ד"אמר רבי אלעזר בר צדוק:
כשהייתי לומד תורה אצל רבי יוחנן החורני, ראיתי שהיה אוכל פת חריבה במלח, בשני בצורת. באתי והודעתי את אבא, אמר לי: הולך לזיתים, והולכתי לו. ראה אותן שהן לחין, אמר לי: אין אני אוכל זיתים. באתי והודעתי את אבא, אמר לי: לך ואמור לו: חבית נקובה היתה אלא שסתמוה שמרים.

ותנן:

"חבית של זיתים מגולגלים, בית שמאי אומרים: אין צריכה לנקב. ובית הלל אומרים: צריכה לנקב.
 ומוזדים שאם ניקבה וסתמוה שמרים שהיא טהורה" (עדויות ד, ו).
 ואף על פי שתלמיד שמאי היה כל מעשיו לא עשה אלא בדברי בית הלל.
 אי אמרת בשלמא: "עשו" - היינו רבותיה.
 אלא אי אמרת: "לא עשו" - מאי רבותיה?!

תא שמע:

"שאלו את רבי יהושע: צרת הבת מהו? אמר להם: מחלוקת בית שמאי ובית הלל. והלכה בדברי מי? אמר להם: מפני מה אתם מכניסין ראשי בין שני הרים גדולים, בין שתי מחלוקות גדולות, בין בית שמאי ובין בית הלל, מתיירא אני שמא ירוצו גלגלתי. אבל אני מעיד לכם על שתי משפחות גדולות שהיו בירושלים, משפחת בית צבועים מִבְּן עֶבְרָא, ומשפחת בית קופאי מִבְּן מְקוּשֵׁשׁ, שהם בני צרות, ומהם כהנים גדולים, ושמשו על גבי המזבח."

רָשׁ"י

היינו דקאמר מתיירא אני. דמשוי להו ממזרים ולקטליה ליה:
הא א"ר יהושע. לקמן בפי החולץ (דף מט.) אין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד ואפי פשיטא ליה דהלכה כב"ה לא משוי להו ממזרים:
מאלמנה מה אלמנה לכה"ג שאין איסורה שוה בכל בנה פגום. לכהונה דכתיב לא יחלל זרעו (ויקרא כא):
זו שאיסורה שוה. בישראלים כבכהנים אינו דין שבנה פגום:
בני צרות דב"ה. דחייבי לאוין נינהו מי הוו פגומין אליבא דב"ש:
למאי נפקא מינה. מאחר שהלכה כב"ה:
למיפשט ולד מחזיר גרושתו. משנשאת לאחר והחזירה וילדה לו בת אותה הבת מה היא לכהנים לב"ה ומבית שמאי בבני צרות נשמע לב"ה בבת מחזיר גרושתו דהוי נמי חייבי לאוין:
היא עצמה מתחללת. שאם מת כהן גדול פסולה זו להדיוט או אם היתה בת כהן נפסלת מן התרומה דשוייה חללה בביאתו דכתיב (שם) לא יחלל זרעו בעמיו ועמיו היינו אשתו ומשמע דשניהם מתחללים האשה והזרע תאמר במחזיר גרושתו שאין מתחללת בביאה זו דאי לינשא לכהן כבר מיפסלה משעת גרושין ואי בתרומה דבי נשא לא מיפסלה כדאמר רבי בפי אלמנה לכה"ג (לקמן סט.) דאין נפסלת בביאת חייבי לאוין אלא בזר אצלה מעיקרא לאפוקי מחזיר גרושתו ויבמה לשוק דלאו זר מעיקרא הוא ולעיל גבי חייבי כריתות בני צרות דבית שמאי דלא פרכינן מה לאלמנה לכהן גדול שכן היא עצמה מתחללת התם נמי כיון דנבעלה לחייבי כריתות עשאה זונה ומתרומה דבי נשא מיפסלא כדאמרין בפי אלמנה לכה"ג ולהנשא לכהן נמי מיפסלה כדתנן במתניתין (דף יג.) נתייבמו ב"ה פוסלים:
צרות מתיירא אני. לומר הלכה כדברי מי דמשוי להו לצרות דבית שמאי בני חייבי כריתות:
בני צרות. דב"ה דקא בעיתו אי הם פגומים:
מעיד אני לכם. שהם כהנים גדולים:
בימי ר' דוסא הותרה. אחיו של ר' דוסא שהי מתלמידי ב"ש התירה כדתני לקמן ועשו על פיו ונהגו כן:

אי אמרת בשלמא: "עשו" - היינו דקאמר "מתירא אני".
 אלא אי אמרת: "לא עשו" - אמאי קאמר "מתירא אני"?

ונהי נמי "עשו" - מאי "מתירא אני"?
 הא אמר רבי יהושע: "אין ממזר אלא מחייבי מיתות בית דין!"

נהי נמי ממזר לא הוי, פגום מיהו הוי. מקל וחומר מאלמנה: מזה אלמנה שאין איסורה נוהג בכל, בנה פגום, זו, שאיסורה שוה בכל וכו'.

קבעו מיניה צרות, וקפשיט להו בני צרות!

תרתיה קא בעו מיניה: צרות מאי? ואם תמצו לומר: צרות - כבית הלל, בני צרות דבית הלל, לבית שמאי מהו?

למאי נפקא מינה?

למיפשט: ולד מחזיר גרושתו לבית הלל? מי קאמרין: קל וחומר, ומה אלמנה לכהן גדול שאין איסורה שוה בכל, בנה פגום. זו, שאיסורה שוה בכל, אינו דין שבנה פגום? או דלמא: איקא למיפרך: מה לאלמנה שהיא עצמה מתחללת.

ואמר להו: צרות - "מתירא אני", שזא בני צרות - "אני מעיד לכם..."

תא שמע: "בימי רבי דוסא בן הרפנים הותרה צרת הבת לאחיו". שמע מינה: "עשו". שמע מינה.

26. טז, א

ר"י

שחכם גדול היה. וסבורים חכמים שהוא התירה :
קמו. עמדו מלראות :
אמר לו. רבי יהושע לר' דוסא אמור לתלמידך אחר וישב :
דוסא. התירו שמעתם אומרים :
או בן הרכינס. בלא דוסא :
סתם שמענו. בן הרכינס סתם ושמו לא הוזכר :
בכור שטן הוא. חריף ועומד על שמועה ועושה מעשה ואינו שב משמועתו לעשות כרבים :
עמון ומואב. ישראלים הדריס בארץ עמון ומואב שכיבש משה מסיוחן ונתקדשו בקדושת א"י ועכשו בבית שני בטלה קדושתה וזורעין בשביעית ותקנו להן מעשר ראשון ומעשר עני בשביעית כדמפרש לקמן מפני פרנסת עניים שבא"י שאין להם מה לאכול בשביעית לפי שבטל לקט שכחה ופיאה והולכים שם ונוטלים לקט שכחה ופיאה ומעשר עני :
ומקבלים גרים מן הקרדויין כו'. ולא אמרין ממזרים הן מבנות ישראל שבאו עליהן עובדי כוכבים דאיכא רבנן דפסלי :
פגע בו. יונתן בר"ע :

גופא:

"בימי רבי דוסא בן הרכינס התירו צרת הבת לאחין.
 והיה הדבר קשה לחכמים, מפני שחכם גדול היה ועיניו קמו מלבא לבית המדרש.
 אמרו: מי ילך ויודיעו?
 אמר להן רבי יהושע: אני אלך.
 ואחריו מי? רבי אלעזר בן עזריה.
 ואחריו מי? רבי עקיבא.
 הלכו ועמדו על פתח ביתו. נכנסה שפחתו, אמרה לו: רבי, חכמי ישראל באין אצלך.
 אמר לה: יכנסו, ונכנסו.
 תפסו לרבי יהושע, והושיבוהו על מטה של זהב.
 אמר לו: רבי, אמור לתלמידך אחר וישב.
 אמר לו: מי הוא? רבי אלעזר בן עזריה.
 אמר: ויש לו בן לעזריה חבירונו?
 קרא עליו המקרא הזה: "נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש להם".
 תפסו והושיבו על מטה של זהב.
 אמר לו: רבי, אמור לתלמידך אחר וישב.
 אמר לו: ומי הוא? עקיבא בן יוסף.
 אמר לו: אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמך הולך מסוף העולם עד סופו?
 שב בני, שב, כמותך ירבו בישראל.
 התחילו מסבבים אותו בהלכות, עד שהגיעו לצרת הבת.
 אמרו ליה: צרת הבת מהו?
 אמר להן: מחלוקת בית שמאי ובית הלל.
 הלכה בדברי מי?
 אמר להן: הלכה בבית הלל.
 אמרו ליה: והלא משמך אמרו: הלכה בבית שמאי!
 אמר להם: דוסא, או בן הרכינס, שמעתם?
 אמרו ליה: חיי רבי, סתם שמענו.
 אמר להם: אח קטן יש לי, בכור שטן הוא, ויונתן שמו, והוא מתלמידי שמאי.
 והזהרו שלא יקפח אתכם בהלכות,
 לפי שיש עמו שלש מאות תשובות בצרת הבת שהיא מותרת.
 אבל מעיד אני עלי שמים וארץ, שעל מדוכה זו, ישב חגי הנביא,
 ואמר שלשה דברים:
 צרת הבת - אסורה.
 עמון ומואב - מעשרין מעשר עני בשביעית.
 ומקבלים גרים - מן הקרדויין ומן התרמודים.

תנא:

"כשנכנסו נכנסו בפתח אחד,
 כשיצאו, יצאו בשלשה פתחים.
 פגע בו ברבי עקיבא,
 אקשי ליה ואוקמיה,
 אמר לו: אתה הוא עקיבא ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו?
 אשריד שזבית לשם, ועדיין לא הגעת לרועי בקר.
 אמר לו רבי עקיבא: ואפילו לרועי צאן."

כ"י

וקדושה ראשונה. דבימי יהושע
קדשה לשעתה ולא לעתיד הלכך
זורעים בהן בשביעית שיסמכו
עליהן עניים לשכור עצמן
לחרוש ולקצור ועוד ליטול לקט
שכחה ופיאה ומעשר עני:

.27 טז, א

"עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית".

דאמר מר:

הרבה פרכים כבשו עולי מצרים ולא כבשו עולי בבל,
וקדושה ראשונה - קדושה לשעתה ולא קדושה לעתיד לבא,
והניחום, כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית.

28. טז, א-ב

רש"י

אין מקבלין גרים. מפרש לקמן שממזרים הן מישראל שנטמעו שם:
הכתמים. שנמצאו בבגדים הבאים מרקם:
טהורים. לפי שלא גזרו על כתמי עובדי כוכבים:
שהם גרים. ודמם מטמא:
וטועים. שהמירו דתם וגזרו על כתמיהם שאף על פי שחטאו שהמירו ישראלים הם:
מבין העובדי כוכבים. שאין ישראל דרים שם:
ואפי' מתרמוד. אלמא לאו בספק ישראל קיימי:
מקבלים גרים. ולא אמרי' ישראלים ממזרים הם:

"ומקבלים גרים מן הקרדוויים והתרמודים".

איני?!

והא תני רמי בר יחזקאל:

"אין מקבלים גרים מן הקרדוויים!"

אמר רב אשי:

קרדוויים אתמר.

כדאמרי אינשי: קרדוויים פסולים.

ואיכא דאמרי:

תני רמי בר יחזקאל:

"אין מקבלים גרים מן הקרדוויים".

מאי לאו היינו קרדוויים היינו קרדוויים!

אמר רב אשי:

לא,

קרדוויי לחוד,

וקרדוויי לחוד.

כדאמרי אינשי:

קרדוויי פסילי.

רבי יוחנן וסביא דאמרי תרווייהו:

אין מקבלים גרים מן התרמודים.

ומי אמר רבי יוחנן הכי?!

והתנן:

"כל הכתמים הבאים מן הרקם - טהורים,

ורבי יהודה מטמא,

מפני שהם גרים וטועים.

מבין הגוים - טהורים" (נדה נו:).

והוינן בה:

טז, ב קפסיק ותני: "**מבין הגוים**" - ואפילו מן תרמוד!

ואמר רבי יוחנן:

זאת אומרת: מקבלים גרים מתרמוד.

וכי תימא: "**זאת**" - ולא סבירא ליה,

והא אמר רבי יוחנן:

הלכה פסיתם משנה!

אמוראי ניהו ואלבא דרבי יוחנן.

29. טז, ב

רפ"י

מתרמוד מ"ט לא. מקבלים:
עבדי שלמה. שנשאו בנות
 ישראל מחמת עושרן ודרין שם
 בחזקת עובדי כוכבים וקסבר
 עובד כוכבים ועבד הבא על בת
 ישראל הולד ממזר:
משום בנות ירושלים. לקמיה
 מפרש לה בנות ירושלים
 בחורבנה כשבאו עובדי כוכבים
 ונשאום: ה"ג אלא למי"ד משום
 בנות ירושלים מאי היא:
קשתווי. מושכי קשת:
נער הייתי. איידי דאזכריה הא
 דלעיל נקט ליה הכא:
שר העולם. מלאך:
הומניא לפום נהרא. בהומניא
 יונים הם ומצירין לבני פום
 נהרא שהם ישראל עניים:

מתרמוד - מאי טעמא לא?

פליגי בה רבי יוחנן וסביאי:
 חד אמר: משום עבדי שלמה.
 וחד אמר: משום בנות ירושלים.

בשלמא למאן דאמר: "משום עבדי שלמה",
 קסבר: גוי ועבד הבא על בת ישראל - הולד ממזר.
 אלא למאן דאמר: "משום בנות ירושלים" מאי היא?

פליגי בה רב יוסף ורבנו ותרווייהו משמיה דרבה בר בר חנה:
 חד אמר: תריסר אלפי גברי ושיתהא אלפי קשתווי.
 וחד אמר: תריסר אלפי גברי ומנייהו שיתהא אלפי קשתווי.
 בשעה שנכנסו גוים להיכל,
 הכל נפנו על כסף וזהב,
 והם נפנו על בנות ירושלים,
 שנאמר: "נשים בציון ענו בתלת בערי יהודה" (איכה ה, יא).

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן:
 פסוק זה שר העולם אמרו.
 "נער הייתי גם זקנתי [ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש להם]" (תהלים לו, כה).
 מאן אמריה?
 אילימא: קודשא בריך הוא - מי איכא זקנה קמיה?
 ואלא דוד אמריה - מי קשיש כולי האי?
 אלא שמע מינה: שר העולם אמרו.

ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן:
 מאי דכתיב: "ידו פרש צר על כל מחמדיה" (איכה א, י)?
 זה עמון ומואב.
 בשעה שנכנסו גוים להיכל, הכל נפנו על כסף וזהב,
 והם נפנו על ספרי תורה.
 אמרו: זה שכתוב בו: "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'" (דברים כג, ד) - ישרף באש!

"צוה ה' ליעקב סביביו צדיו" (איכה א, ז).

אמר רב:
 כגון הומניא לפום נהרא.

30. טז, ב - יז, א

רפ"י

מעשרת שבטים הוא. שנשאו עובדות כוכבים וקסבר דעובדת כוכבים שילדה מישראל הולד ממזר וחוששין לקידושין ממזר: **בדוכתא דקביעי**. בני עשרת השבטים וכל קבוע כמחצה על מחצה זמי והיכא קביעי כדכתיב וינחם בחלח ובחבור:

זו חדייב נהר גוזן וכו' מושכי חידקי ודומקיא: לפסול. רובן ממזרים שנטמעו עשרת השבטים בעובדות כוכבים ובניהן הרי הן ישראלים ונוהג בהן איסור ממזרות והן לא נזהרו ונשאו זה אחותו או בתו והרי הן ממזרים:

כי אמריתה קמיה דשמואל. עד השתא מילתיה דרב יהודה (משמיה דרב אסי קאמר ואחר פטירתו של רב אסי בא לפני שמואל) וקאמר כי הדר אמריתה להא דרב אסי קמיה דשמואל דחוששין לקדושין: אמר בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה. דנפקא לן מכי יסיר את בנך מאחרי (דברים ז) ולא כתיב כי תסיר את בנך אלמא לאו אבתו לא תקח לבנך מהדר דא"כ היה לו לומר כי העובדת כוכבים תסיר ש"מ דאי נמי יולדת בן לעבדות כוכבים לא בנך מיקרי ולא קרינן ביה כי תסיר את בנך הילכך עובדי כוכבים גמורים הם:

והאיכא בנות. שנשבו ונשאו עובדי כוכבים והולידו מהם: **ואמר רבינא**. לקמן בפ"ב (דף כג.) בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך דכתיב בתך לא תתן לבנו כי יסיר את בנך מאחרי מדלא כתב כי תסיר ש"מ דאבתך לא תתן לבנו קאי וה"ק שמא תלד לו בן ויסירנו האב מאחרי וקא קרי ליה בנך וליחוש לקידושין: דההוא דרא דעשרת השבטים: איצטרויי איצטרו נבקע רחמן מלקלוט זרע ונעשו עקרות:

איצטרו. לשון ביקוע כמו טיליא חריפי דמצרי זיקי (ע"ז ד' ל.) וכמו ציריא דחיטי (פסחים דף מ:):

אמר רב יהודה אמר רב אסי: גוי שקידש בזמן הזה חוששין לקדושין, שפא מעשרת השבטים הוא.

והא: כל דפריש מרובא פריש!

בדוכתא דקביעי.

דאמר רבי אבא בר קהנא:

"וינחם בחלח ובחבור נהר גוזן וערי מדי" (מלכים ב' יח, יא)

"חלח" - זה חלזון,

"וחבור" - זו חדייב,

"נהר גוזן" - זו גינזק,

"וערי מדי" - זו חמדתן וחברותיה.

ואמרי לה: זו ניהר וחברותיה.

"חברותיה" - מאן?

אמר שמואל:

כרד, מושכי, חידקי ודומקיא.

אמר רבי יוחנן:

וכולן, לפסול.

כי אמריתה קמיה דשמואל,

אמר לי: בנך הבא מן ישראלית קרוי בנך,

ואין בנך הבא מן הגויה קרוי בנך אלא בנה.

והאיכא בנות,

ואמר רבינא:

שמע מינה:

בן בתך הבא מן הגוי - קרוי בנך!

גמירי דבנתא דההוא דרא איצטרויי אצטרו.

איכא דאמרי:

כי אמריתה קמיה דשמואל,

אמר לי: לא זו משם עד שעשאום גוים גמורים,

שנאמר: "בה' בגדו כי בנים זרים ילדו" (הושע ה, ז).

31. יז, א

רש"י

יומא טבא. משום דממזרים הם ומטמעים בישראל ופוסלים אותן:
היינו תרמוד היינו תמוד. ודקאמר הא חרוב לא חריב כולה:
דאיכפולי איכפול. כשחרבה מכאן נכפלה וניבנית מכאן:
וקא הוי. מקשה:
אמר. עולא עליה דרב המנונא מה גברא ומה גברא כמה הוא גדול:
אי לאו דהרפניא מאתיה. שאינם מיוחסים:
שהכל פונים שם. כל פסולין שאין מוצאין אשה פונין והולכין שם:
והיא עמוקה. ורעה לדבר זה יותר מגיהנם דאילו ליורדי גיהנם איכא תקנתא דכתיב מיד שאול אפדם ממות אגאלם ואילו פסולי דידהו לית להו תקנתא:
משום פסולי דמישון. שקרובה לה ומתערבין בהן ואמר בפרק עשרה יוחסין (קידושין עא:)
 מישון מתה והתם מפרש פסוליהו:
קבא רבא וקבא זוטא. איפה גדולה ואיפה קטנה שניהם מעוותים כלומר כל הפסולין מתגלגלים ויורדים לשאול ומשאול לתרמוד כלומר משאול גבוה מתרמוד ומתגלגל משאול לתרמוד וטעמא כדלעיל דאילו ליורדי גיהנם איכא תקנתא ולפסול דידהו אין טהרה:
מגנדר. מתגלגל:

יתביב רב יוסף אחוריה דרב פהנא ויתביב רב פהנא קמיה דרב יהודה ויתביב וקאמר:
 עתידין ישראל דעבדי יומא טבא כי חרבי תרמוד.

והא חריב!

ההיא תמוד הוואי.

רב אשי אמר:

היינו תרמוד היינו תמוד,
 אכפולי הוא דמכפל,

חרבי מהאי גיסא - אותיב מהאי גיסא,
 ואי חריב מהאי גיסא - אותיב מהאי גיסא.

יתביב רב המנונא קמיה דעולא וקא הוי בשמענתא,
 אמר: מה גברא ומה גברא, אי לאו הרפניא מאתיה!
 אכסוף,

אמר ליה: כסף גלגלתא, להיכא יהבת?

אמר ליה לפום נהרא.

אמר ליה: אם כן, מפום נהרא את.

מאי "הרפניא"?

אמר רבי זירא:

הר שהכל פונין בו.

במתניתא תנא:

"כל שאין מכיר משפחתו ושבתו - נפנה לשם".

אמר רבא:

והיא, עמוקה משאול,

שנאמר: "מיד שאול אפדם ממות אגאלם" (הושע יג, ד),
 ואילו פסול דידהו - לית להו תקנתא.

פסולי דהרפניא - משום פסולי דמישון,

ופסולי דמישון - משום פסולי דתרמוד.

פסולי דתרמוד משום עבדי שלמה.

והיינו דאמרי אינשי:

קבא רבא וקבא זוטא, מיגנדר ואזיל לשאול,

ומשאול לתרמוד,

ומתרמוד למישון,

וממישון להרפניא.

הדרן עלך חמש עשרה נשים